

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE

FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

Evidenčné číslo:105003/I/2022/36109009466192900

**KOMPARÁCIA ZAHRANIČNEJ
A BEZPEČNOSTNEJ POLITIKY SLOVENSKEJ
REPUBLIKY A MAĎARSKA V ROKOCH 2015-2020**

Diplomová práca

2022

Bc. Noémi Tóthová

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV

**KOMPARÁCIA ZAHRANIČNEJ
A BEZPEČNOSTNEJ POLITIKY SLOVENSKEJ
REPUBLIKY A MAĎARSKA V ROKOCH 2015-2020**

Diplomová práca

Študijný program: Hospodárska diplomácia
Študijný odbor: Ekonómia a manažment
Školiace pracovisko: Katedra medzinárodných politických vzťahov
Vedúci záverečnej práce: PhDr. Peter Csányi, PhD.

Bratislava 2022

Bc. Noémi Tóthová

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu som vypracovala samostatne a že som uviedla použitú literatúru.

Dátum: 04. 04. 2022

.....

PodĎakovanie

Chcela by som sa poĎakovať svojmu vedúcemu diplomovej práce PhDr. Petrovi Csányimu, PhD. za cenné, odborné rady a usmernenie počas konzultácií. A v neposlednom rade ďakujem za jeho ochotu a pomoc, ktorú mi poskytol pri písaní záverečnej práce.

ABSTRAKT

TÓTHOVÁ, Noémi: *Komparácia zahraničnej a bezpečnostnej politiky Slovenskej republiky a Maďarska v rokoch 2015-2020*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Fakulta medzinárodných vzťahov; Katedra medzinárodných politických vzťahov. – Vedúci záverečnej práce: PhDr. Peter Csányi, PhD. – Bratislava: FMV EU, 2022, 81 s.

Hlavným cieľom diplomovej práce je analyzovať a následne porovnať zahraničnú a bezpečnostnú politiku Slovenskej republiky a Maďarska. Analýzu sme vykonali v určitom časovom období a to konkrétne medzi rokmi 2015 a 2020. Pre konkrétnejšiu analýzu sme sa rozhodli skúmať zahraničné vzťahy štátov s východnými krajinami. Medzi čiastkové ciele patrí charakteristika postoja k migračnej kríze, postavenie krajiny v Organizácii severoatlantickej zmluvy a taktiež opis ekonomických vzťahov s východnými krajinami. Práca je rozdelená do piatich kapitol. V prvej kapitole uvádzame základné teoretické východiská krajín v oblasti zahraničnej a bezpečnostnej politiky. V druhej kapitole sú zadefinované ciele a metodika práce a metódy skúmania. V tretej kapitole sme zisťovali postoj Maďarska k východným krajinám v spomínaných oblastiach, t.j. ekonomické partnerstvá, migračná kríza a postoj krajiny v NATO. V štvrtej kapitole sme vykonali rovnakú analýzu na Slovenskej republike a v záverečnej kapitole sa nachádzajú výsledky práce, ktoré vznikli prostredníctvom komparácie zahraničnej a bezpečnostnej politiky dvoch štátov.

Kľúčové slová:

Slovenská republika, Maďarsko, východné partnerstvo, migračná kríza, NATO

ABSTRACT

TÓTHOVÁ, Noémi: *Comparison of Foreign and Security Policy of Slovak Republic and Hungary in 2015-2020*. – University of Economics in Bratislava. Faculty of International Relations; Department of International Political Relations. – Supervisor of the Thesis: PhDr. Peter Csányi, PhD. – Bratislava: FMV EU, 2022, 81 p.

The main objective of the diploma thesis is to analyse and then compare the foreign and security policy of the Slovak Republic and Hungary. We performed the analysis in a certain period, specifically between 2015 and 2020. For a more specific analysis, we decided to examine the foreign relations of countries with eastern countries. Partial goals include a description of the attitude to the migration crisis, the country's position in the North Atlantic Treaty Organization and a description of economic relations with the eastern countries. The work is divided into five chapters. In the first chapter we present the basic theoretical background of countries in the field of foreign and security policy. The second chapter defines the objectives and methodology of work and research methods. In the third chapter we examined the attitude of Hungary towards the eastern countries in the mentioned areas i.e., economic partnerships, the migration crisis and the country's position in NATO. In the fourth chapter we carried out the same analysis in the Slovak Republic and in the final chapter are the results of the work, which arose through a comparison of foreign and security policy of the two countries.

Keywords:

Slovak Republic, Hungary, eastern partnership, migration crisis, NATO

OBSAH

Úvod.....	8
1. Všeobecný prehľad o problematike	10
1.1. Zahraničná a bezpečnostná politika Maďarska po vstupe do EÚ	10
1.2. Zahraničná a bezpečnostná politika počas vlády Viktora Orbána	11
1.2.1. Kontroverzia v zahraničnej politike vlády Viktora Orbána	14
1.3. Vzťahy Maďarska so západom	15
1.4. Teoretické východiská bezpečnostnej stratégie Maďarska	16
1.5. Zahraničná a bezpečnostná politika Slovenskej republiky po vstupe do EÚ	18
1.5.1. Dvojtvárnosť slovenskej zahraničnej politiky v roku 2015	21
1.6. Zahraničná politika SR po zmene vlády	22
1.6.1. Aktuálne priority a vízie slovenskej diplomacie podľa ministra Ivana Korčoka	24
1.7. Teoretické východiská bezpečnostnej stratégie Slovenskej republiky	25
2. Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania	27
3. Postoj Maďarska vo vzťahu k východným štátom.....	28
3.1. Východné partnerstvo Maďarska	28
3.1.1. Rusko-maďarské vzťahy	31
3.2. Migračná kríza	33
3.3. Bezpečnostná politika Maďarska	37
3.3.1. Postavenie Maďarska v NATO a výzvy do budúcnosti	38
4. Postoj Slovenskej republiky vo vzťahu k východným štátom	42
4.1. Východné partnerstvo Slovenskej republiky	42
4.1.1. Anexia Krymu	45
4.1.2. Rusko-slovenské vzťahy	47
4.2. Migračná kríza	50
4.3. Bezpečnostná politika	55
4.3.1. Bezpečnostná politika počas vlády Roberta Fica	56
4.3.2. Bezpečnostná politika novej vlády Igora Matoviča	57
4.3.3. Postavenie Slovenskej republiky v NATO.....	59
5. Všeobecné zistenia prostredníctvom komparácie zahraničnej a bezpečnostnej politiky v Maďarsku a v Slovenskej republike.....	61
Záver.....	67
Zoznam použitej literatúry	69
Knižné zdroje.....	69
Elektronické zdroje.....	69

Úvod

Vo všeobecnosti môžeme uznať, že Slovenská republika a Maďarsko sú veľmi podobné krajiny – majú podobnú veľkosť plochy aj obyvateľstva, podobnú históriu, hodnoty a postavenie v medzinárodnom spoločenstve. Možno aj kvôli týmto skutočnostiam je ich ťažšie porovnať ako keby sme porovnávali Slovensko napríklad s Austráliou alebo Brazíliou. Pri týchto krajinách existujú zásadné rozdiely, ktoré sa dajú ľahko zistiť a nepotrebujú hlbšiu analýzu. Avšak cieľom diplomových prác je zahĺbenie sa do určitej problematiky, ktorá vyžaduje podrobnejšie skúmanie skutočností.

Pri našej diplomovej práci sa zahlbíme do výskumu maďarskej a slovenskej zahraničnej politiky. Keďže zahraničná politika je veľmi obširná, budeme sa sústreďovať na vzťahy s východnými krajinami. Východ a západ tvoria opozitá v každom slova zmysle a je zaujímavé sledovať vzťahy z oboch pohľadov.

Po páde železnej opony sa každá európska krajina snažila o orientáciu smerom na západ a o budovanie nových partnerstiev. V roku 1993 sa nastal rozpad Československa a Slovenská republika samostatne pokračovala v budovaní svojej štátnosti. Obe susedné krajiny – Slovensko aj Maďarsko – pracovali silno na dosiahnutí kritérií, ktoré zaručili vstup do EÚ aj NATO. Vlády sa snažili o prevzatie demokratických hodnôt a oddialili sa od socialistického režimu, ktorý vládol viac ako 40 rokov.

Tieto snahy boli úspešné a krajiny dosahovali rast hlavne vďaka najmä zahraničným investíciám a spoluprácam v každom sektore. Tieto spolupráce so západnými krajinami sú stále úspešné a pretrvávajú, avšak sme mohli byť svedkami oslabenia demokracie a preorientovania sa na východ, hlavne vo východných krajinách EÚ, medzi nimi je Maďarsko a v určitej miere aj Slovensko. V diplomovej práci hľadáme odpoveď v časti aj na túto otázku. Ďalej hľadáme odpovede na otázku prečo sa oslabila všeobecne jednota v Európskej únii a akou stratégiou sa podarilo prilákať tieto krajiny k spolupráci s východnými krajinami. Avšak hlavnou výskumnou otázkou práce je zistenie rozdielov a rovnakostí medzi zahraničnou a bezpečnostnou politikou Slovenska a Maďarska a keďže zahraničná politika je veľmi obširná budeme sa v práci venovať rôznym témam a postojom.

V prvej kapitole budeme uvádzať základné teoretické východiská zahraničnej a bezpečnostnej politiky týchto krajín, ktoré nám pomôžu pri následnej komparácii. Budeme analyzovať zahraničnú politiku krajín po vstupe do Európskej únie a aj aktuálny stav a vízie do budúcnosti. Pre lepšie pochopenie použijeme aj výroky premiérov či ministrov

zahraničných vecí. Hlavným prínosom tejto kapitoly by mal byť ucelený obraz o stave zahraničnej a bezpečnostnej politiky na Slovensku a v Maďarsku.

Ciele a metodika práce je zahrnutá v druhej kapitole diplomovej práce. Za hlavný cieľ práce sme určili komparáciu zahraničnej a bezpečnostnej politiky Slovenska a Maďarska, ako aj z názvu práce vyplýva. Na dosiahnutie cieľov použijeme rôzne metódy skúmania, ale medzi hlavné bude patriť analýza a komparácia. Pre dosiahnutie ústredného cieľa sme určili aj parciálne ciele. Medzi parciálne ciele patrí charakteristika ekonomických partnerstiev s východnými štátmi, skúmanie postoja k migračnej kríze, či analýza miesta krajín v Organizácii Severoatlantickej aliancie.

V tretej a štvrtej kapitole budeme získavať čo najviac informácií k parciálnym cieľom, aby sa komparácia mohla vykonať čo najúspešnejšie. Tretia kapitola je venovaná Maďarsku a štvrtá kapitola Slovenskej republike. V záverečnej kapitole vykonáme komparáciu dvoch krajín a opíšeme všetky rozdiely, ktoré sme počas písania zistili a tie budú predstavovať pridanú hodnotu diplomovej práce.

1. Všeobecný prehľad o problematike

Prvá kapitola je zameraná na poukázanie teoretických východísk zahraničnej a bezpečnostnej politiky Maďarska a Slovenskej republiky. Analyzovať budeme zahraničnú politiku krajín po vstupe do Európskej únie a aj aktuálny stav a vízie do budúcnosti. Pre lepšie pochopenie použijeme aj výroky premiérov či ministrov zahraničných vecí.

1.1. Zahraničná a bezpečnostná politika Maďarska po vstupe do EÚ

Po zmene režimu v roku 1989 nastali výrazné zmeny v situácii Maďarska a vytvoril sa trojzložkový systém priorít – integrácia, susedské vzťahy a národná politika. Vstupom do NATO a Európskej únie sa Maďarsko natrvalo ukotvilo v spoločenstve krajín s rovnakými hodnotami. Nasledujúcou výzvou bolo prehĺbiť integráciu krajiny: plné zapojenie a účinné presadzovanie sa v EÚ a NATO. Po roku 2004 vzťahy Maďarska so susedmi boli v podstate vyrovnané a väčšina už bola členom týchto dvoch organizácií. Rozvoj susedských vzťahov a spolupráce, podpora Maďarov cez hranice bolo trvalou úlohou a zároveň posilňovalo ekonomickú a sociálnu konkurencieschopnosť Maďarska a jeho susedov, a tým aj Maďarov. Prvoradou zárukou bezpečnosti Maďarska, predovšetkým jeho tradičnej vojenskej bezpečnosti, bolo členstvo v NATO. V období po vstupe bola samozrejme Európska únia najdôležitejšou organizáciou pre krajinu. Ponúkala nástroje a finančnú podporu pre ekonomickú a sociálnu modernizáciu, dobíhanie a zdôrazňovanie maďarských záujmov vo svete.¹

Pre Maďarsko vždy bolo aj stále je prioritou situácia Maďarov, ktorí žijú za maďarskými hranicami. Rozvoj susedských vzťahov, zachovanie identity maďarských komunit, presadzovanie ich práv, ich ekonomický, sociálny a kultúrny rozvoj, ich prosperita a cezhraničná integrácia sa vzájomne budujú. Členstvo v EÚ uľahčila spoluprácu a voľný kontakt s menšinovými maďarskými komunitami, ako aj s maďarskou diaspórou v západnej Európe a zámorí.²

Úlohou zahraničnej politiky, ktorá obsadzuje mimoriadne dôležité miesto v štátnom a spoločenskom dianí, je prispievať k zabezpečeniu podmienok nevyhnutných pre bezpečnosť krajiny, modernizáciu a prosperitu národa a upevňovať maďarskú identitu. Bolo

¹ JESZENSZKY, Géza. *Hungary's foreign policy dilemmas after regaining sovereignty. Society and Economy*, Akadémiai Kiadó, 2007. 43-64 s. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-10].

² SZABÓ, Nelli. *Magyarország csatlakozásának előnyei és hátrányai*. 2010. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-11].

potrebné nájsť odpoveď na nevyhnutné výzvy globalizácie a taktiež posilniť konkurencieschopnosť krajiny a národa s plným využitím možností, ktoré integrácia ponúka. Tri piliere moderného Maďarska boli v tom období parlamentná demokracia, sociálne trhové hospodárstvo, európska integrácia a atlantická spolupráca.

Z nárastu európskej integrácie vyplýva aj zrýchlenie globalizácie, ktorá prináša pre krajiny príležitosti aj výzvy. Svet vstúpil do éry neporovnateľnej transformácie, ktorá ovplyvňuje všetky oblasti života. Medzi štátmi a regiónmi sa rozvinula bezprecedentná spolupráca a vzájomná závislosť. Globálne výzvy, vrátane zrýchľovania spotreby prírodných zdrojov a zvyšujúcich sa globálnych environmentálnych rizík, možno väčšinou riešiť len v komplexnom, multilaterálnom rámci. Oceňuje sa význam efektívneho multilateralizmu, spoločnej regulácie a európskej integrácie a je potrebné posilniť úlohu NATO a prehĺbenie spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky Európskej únie.

Bezpečnosť každej krajiny je úzko spätá s bezpečnosťou krajín iných ako tých, ktoré sú geograficky blízke. Krajina musí byť pripravená aj na menej predvídateľné situácie, ktoré si vyžadujú oveľa rýchlejšie a flexibilnejšie prispôsobenie ako predtým. Tradičná vojenská zraniteľnosť v Európe vrátane Maďarska a Severnej Ameriky je zo strednodobého hľadiska nízka. Je však potrebné reagovať na hrozby v iných častiach sveta, na tradičné konflikty postihujúce obyvateľstvo regiónu, jeho susedov a nepriamo aj celého euroatlantického priestoru.³

1.2. Zahraničná a bezpečnostná politika počas vlády Viktora Orbána

V nasledujúcej časti budeme opisovať základné piliere zahraničnej a bezpečnostnej politiky Maďarska počas vlád premiéra Viktora Orbána. Pre lepšie pochopenie problematiky použijeme aj konkrétne citácie a frázy z rôznych vyhlásení a rozhovorov.

Prvýkrát od zmeny režimu v roku 1990 vládny program z roku 2010 nemal žiadnu kapitolu, ktorá by sa venovala zahraničnej politike. Zahraničná politika je spomenutá iba v úvodnej kapitole a to nasledovne: „Aby nová maďarská vláda uspela v národných záležitostiach, bude dôležitou úlohou obnoviť spojenectvo so Západom, vybudovať pevnejšie vzťahy s Amerikou a položiť nové základy Východnej krajiny.“ Okrem toho jedna z podkapitol kapitoly o hospodárskej politike sa venuje zahraničnopolitickým otázkam, konkrétne časť I.13. Obnova a rozšírenie ekonomických vzťahov krajiny. „My Maďari sme

³ Magyarország külkapcsolati stratégiája. 2010. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-01-10].

súčasťou Európy aj tvoríme hranicu s východom a preto by sme sa mali zaoberať hospodárstvom a kultúrou oboch regiónov. Potrebujeme nové otvorenie svetovej ekonomiky, čo znamená aj otvorenie smerom na Východ pri zachovaní výhod, ktoré sme mali ako člen Európskej únie. Budujeme novú regionálnu spoluprácu s našimi poprednými zahraničnými ekonomickými a investičnými partnermi, akými sú krajiny a ekonomiky pozdĺž Dunaja. Najperspektívnejšou regionálnou spoluprácou je rekonštrukcia hospodárskej oblasti Karpatskej kotliny.“⁴

Zahraničnopolitická stratégia druhej Orbánovej vlády bola dokončená až na jeseň 2011 s názvom Maďarská zahraničná politika po predsedníctve EÚ. V úvode sa uvádza, že prvoradým cieľom maďarskej zahraničnej politiky je efektívne presadzovanie národných záujmov na hodnotovom systéme našej zahraničnej politiky. „Chceme presadzovať hodnotovo orientovanú zahraničnú politiku, to znamená, že naše ciele budeme určovať v súvislosti s našimi hodnotami.“⁵ V dokumente sú uvedené aj nasledujúce hodnoty: mier, bezpečnosť, medzinárodné právo, demokracia, ľudské práva, sloboda jednotlivca a jej kolektívne dôsledky pre komunitné (kolektívne) práva, sociálna zodpovednosť, trhové hospodárstvo, trvalo udržateľný rozvoj, sloboda prejavu a rešpektovanie slobody tlače a kultúrnej rozmanitosti. Zahraničnopolitická stratégia na viacerých miestach konkrétne odkazuje na realizáciu tejto hodnotovo-orientovanej zahraničnej politiky.

Maďarskú zahraničnú politiku, ktorá je založená na hodnotách a národných záujmoch zdôraznil aj vtedajší minister zahraničných vecí János Martonyi: „Tento dokument opakuje, že maďarská zahraničná politika je primárne a zásadne založená na hodnotách a samozrejme tým nechceme povedať, že by sme nemali dovoliť, aby boli naše záujmy v akomkoľvek zmysle zatlačené do úzadia.“⁶

Premiér Viktor Orbán o tom hovoril s inými hlasmi na stretnutí ministrov zahraničných vecí v auguste 2014: „Nerobíme zahraničnú politiku, ktorá kladie otázky hodnoty do centra celej zahraničnej politiky. Hodnotové otázky sú dôležité, keďže NATO aj EÚ sú do určitej miery úniou hodnôt, ale to neznamená, že musíme pristupovať ku krajinám mimo nášho federálneho systému na základe toho, čo si myslíme o ich politickej kultúre, systéme politických inštitúcií, o ich demokracie alebo akékoľvek iné postavenie politickej povahy. My si musíme položiť otázku, aký je maďarský národný záujem v danej

⁴ Országgyűlés Hivatala. *A Nemzeti Együttműködés Programja*. 2010. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-12].

⁵ Magyar külpolitika az uniós elnökség után. 2011. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-10].

⁶ MTI. Martonyi János bemutatta a külpolitikai stratégiai dokumentumot. 2011. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-01-15].

krajine?“⁷ V tomto vyjadrení vlastne predstavil plán a svoju ideu, ktorú sleduje až dodnes. Teda maďarská zahraničná politika si nevšima primárne ideologické a morálne postavenie štátov, a nenasleduje úplne hodnoty Európskej únie, iba si hľadá hospodárskych alebo strategických partnerov, ktorí môžu naplniť záujmy maďarského národa.

Tento názor reprezentoval aj nový minister zahraničných vecí Péter Szijjártó, ktorý nastúpil do funkcie v septembri 2014. Ešte pred nastúpením do funkcie povedal v rozhovore pre Népszabadság, že: „éra klasickej diplomacie je minulosťou a zahraničná politika sa musí vykonávať s jasným cieľom presadzovania zahraničných ekonomických záujmov.“ Szijjártó vysvetlil, že úlohou sekcie zahraničnej politiky – vrátane diplomatov, kultúrnych atašé a šéfov kultúrnych inštitúcií a obchodných komôr – je presadzovať národné záujmy v novom svetovom poriadku. Uviedol, že „jasným umiestnením zahraničnej ekonomiky do centra zahraničnej politiky budú úspechy ľahko merateľné: bude možné získať nové exportné trhy pre maďarské výrobky a služby, bude možné zapojiť viac zdrojov do fungovania maďarskej ekonomiky a aby boli maďarské firmy v zahraničných tendroch úspešnejšie ako doteraz“⁸

Viktor Orbán vo svojom výročnom hodnotení za rok 2015 spomenul, že predošlé roky sa niesli v znamení globálnej hospodárskej krízy, ktorú už krajina prekonala aj vďaka rozsiahlym zmenám. V roku 2011 vyhlásili novú stratégiu zahraničnej politiky, pustili sa do proaktívnej zahraničnej politiky, zrealizovali potrebné organizačné a personálne zmeny, zamerali sa na zahraničnú ekonomiku. Zahraničná hospodárska politika sa začlenila do Ministerstva zahraničných vecí, ktoré zmenilo názov na Ministerstvo zahraničných vecí a obchodu. Posilnená a zmenená zahraničná ekonomická stratégia ohlásená v roku 2014 priniesla významné výsledky. Do roku 2020 sa každoročne zvyšoval maďarský export a hodnota zahraničných investícií. Investície priniesli z roka na rok vyššiu pridanú hodnotu, technologické štandardy a hodnoty výskumu a vývoja. Spomínaná stratégia zahraničnej politiky na rok 2011 identifikovala tri kľúčové priority maďarskej zahraničnej politiky: euroatlantická orientácia; globálne otvorenie; regionálna politika (vrátane politiky uskutočňovanej v záujme Maďarov v zahraničí, t.j. národnej politiky). Tieto tri priority sa odvtedy nezmenili.⁹

⁷ MTI. *Józan ésszel és bátorsággal kell képviselni az országot*. 2014. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-19].

⁸ MTI. *Szijjártó Péter szerint a klasszikus diplomácia a múlté*. 2014. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-20].

⁹ PESTI, Sándor. *Magyarország Külpolitikája, 2010-2020*. Budapest : Gondolat Kiadó, 2020. 180 s. ISBN 9789635561193.

1.2.1. Kontroverzia v zahraničnej politike vlády Viktora Orbána

V tejto časti sa pozrieme na problematiku z druhého uhla pohľadu. Tento pohľad predstavuje kritiku a kontroverziu vlády. Treba poznamenať, že dôležitým aspektom identity je geopolitika a historické pozadie. Vodcovia a historické úspechy Maďarov dokazujú, že Maďarsko je súčasťou Západu. V dôsledku toho sa maďarská zahraničná politika musí zaviazat' k tejto príslušnosti, pretože som presvedčený, že národným záujmom Maďarska je patriť na Západ. Preto bola jednou z určujúcich osí maďarskej zahraničnej politiky po zmene režimu euroatlantická integrácia. Táto zahranično-politická priorita sa čoraz rýchlejšie dostáva do úzadia. Na druhej strane východná otvorenosť vo svojich ideových, zahranično-politických a zahranično-ekonomických rozmeroch kontrastuje s príslušnosťou k Západu.

Krajina je suverénna vtedy, ak vykonáva svoju právomoc nad obyvateľstvom daného územia sama a bez obmedzení a má medzinárodné uznanie. V súčasnosti sa pojem suverenita stala akýmsi populárnym výrazom pre nacionalistov, populistov a euroskeptikov. Je mobilizačným nástrojom pre všetkých, ktorí majú nepriateľské pocity voči hodnotám a inštitucionálnemu systému liberálnej demokracie. Maďarské vedenie verí v Európu národov ale odmietať všetko, čo presahuje medzivládnu spoluprácu. Hlavným nepriateľom je myšlienka federálnej Európy a presadzujú, aby sa významná časť zdieľaných kompetencií preniesla späť na členské štáty. Chcú EÚ bez záväzkov spojených s členskými právami, ktoré sú predovšetkým financie, rôzne projekty a dotácie, ktoré avšak radi využívajú. Toto je pozícia národného sebeckva.¹⁰

Západný svet je v kríze. Viera v liberálnu demokraciu, v morálnu nadradenosť trhovej ekonomiky založenej na liberálnych princípoch opadla. Namiesto toho sa šíri euroskepticizmus, populizmus, ktorý sa dostal k moci v niektorých nových členských štátoch. Maďarsko hrá v tomto procese priekopnícku úlohu. Do roku 2010 Maďarsko presadzovalo v rámci EÚ explicitnú politiku, ktorá sa prispôbovala a zohľadňovala názory dominantných členských štátov. Po roku 2010 však Maďarsko urobilo nielen nevyhnutné úpravy, ale aj radikálny obrat. Z tohto dôvodu je maďarská vláda v EÚ mnohými vnímaná ako výtržník, ktorý nerešpektuje európske hodnoty, právny štát, zrádza spoločné európske záujmy, je trójskym koňom nebezpečných vonkajších záujmov, zástancom extrémizmu a populizmu.¹¹

¹⁰ BEAUCHAMP, Zack. *It happened there: how democracy died in Hungary*. 2018. Vox. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-01-10].

¹¹ SZENT-IVÁNYI, István. *Quo vadis Hungaria? Merre tartasz Magyarország? Külpolitikai dilemmák és stratégiái vízió*. Budapest : Kalligram, 2018. 184 s. ISBN 9789634680833.

1.3. Vzťahy Maďarska so západom

V prvom rade musíme pripomenúť kontroverzný vzťah premiéra Viktora Orbána v súvislosti so západom. V roku 2014 napísal v otvorenom liste nasledovné: „Budúcnosť Európy je zakladaná na západnej identite a východnej aktivite. Musíme pevne zachovať naše hodnoty vrátane našej kresťanskej viery a navzájom aktívne budovať ekonomické vzťahy s východom.“¹² Dôležitá je posledná časť jeho vety, kde konkrétne vyhlasuje plán, ktorý neskôr nazvali politikou východného otvorenia.

V roku 2016 sa objavili správy o tom, že minister hospodárstva, Mihály Varga by chcel aby Maďarsko vystúpilo z Európskej únie. Média začali uvažovať o súvislosti s vystúpením Veľkej Británie z EÚ a taktiež videli spojenie s migračnou krízou, ktorá vytvorila rozsiahle konflikty medzi európskymi lidmi. Varga špekulácie v tejto súvislosti rozhodne vyvrátil: „Neexistuje žiadny taký zámer, žiadny taký plán, žiadny takýto scenár, žiadna myšlienka alebo vízia.“¹³ Napriek tomuto vyhláseniu maďarská kritika na Európsku úniu každým rokom stúpa.

Túto skutočnosť potvrdil aj premiér Orbán v rozhovore pre nemecké *Passauer Neue Presse*, kde odpovedal na otázku, či vidí na to možnosť, aby Maďarsko vystúpilo z EÚ nasledovne: „Členstvo Maďarska v EÚ je neotrasiteľné. Maďarsko je kresťanská krajina západného zmysľania, a preto je naše prirodzené miesto v Európe, v najkrajšej časti sveta. Veľa hovoríme o problémoch Európy, ale Európa je fantastický kontinent s mnohými skvelými vecami, je dobré patriť do tejto komunity. My sme malá krajina, ktorá vždy potrebuje spojencov. A naši spojenci sú tu. My si však predstavujeme Európu, ktorá sa neuzatvára, ale má živé vzťahy so Západom aj s Východom.“¹⁴ Orbán postavil liberálny spôsob myslenia do protikladu s illiberálnou demokraciou a illiberálnym štátom. Pojmy „illiberálny štát“ a „illiberálna demokracia“ prvýkrát použil premiér vo svojom prejave v roku 2014 v Tusnade, čím vyvolal vážnu národnú aj medzinárodnú kritiku. Vo svojom prejave stotožnil illiberálnu demokraciu s kresťanskou demokraciou.¹⁵ Neskôr považoval výraz „kresťanská sloboda“ ako za vhodnú náhradu. „Mali by sme nájsť len to slovné spojenie, ktoré dáva neliberálnemu slovu, ktoré znie v zásade negatívne, pozitívny význam.

¹² TK. Orbán Viktor válaszolt John Lukacsnak. 2014. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-01-11].

¹³ 24.hu. Varga az EU-ból való kilépésünkről beszélt. 2016. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-01-10].

¹⁴ MINISZTERELNOK.HU. Orbán Viktor interjúja a Passauer Neue Presse napilapnak. 2016. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-01-12].

¹⁵ MINISZTERELNOK.HU. Orbán Viktor beszéde a XXIX. Bálványosi Nyári Szabadegyetem és Diák táborban. 2018. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-01-14].

Zmysel illiberálnej politiky nie je nič iné ako kresťanská sloboda a obrana kresťanskej slobody.“

Na základe jeho vízie o illiberálnej demokracii štát nemôže byť ľahostajný ku kultúre, k rodine a štátu nemôže byť ľahostajná otázka, kto žije v krajine. Podľa jeho slov „Dnes je neliberálne brániť svoje hranice, brániť svoju národnú kultúru a odmietat vonkajšie zásahy a pokusy o budovanie impérií.“ Pod slovom impérium myslel hlavne EÚ a západnú ideológiu.¹⁶

1.4. Teoretické východiská bezpečnostnej stratégie Maďarska

Základnou podmienkou pre bezpečnosť krajiny a ochranu kľúčových hodnôt je, aby si súčasné vedenie uvedomovalo medzinárodné prostredie krajiny a svoje miesto v medzinárodnom systéme. Stratégia by mala realisticky definovať ciele krajiny, jej spojenecký systém, jej potenciálnych nepriateľov a bilancovať možné alebo skutočné hrozby pre bezpečnosť krajiny, ako aj prostriedky potrebné na ich riešenie. Národná bezpečnostná stratégia je najdôležitejším dokumentom v sústave národných stratégií krajiny. Je to formálnym komunikačným prostriedkom, oficiálnym politickým odkazom pre externých a interných aktérov na rôznych úrovniach, ako daná vláda vníma bezpečnosť. Taktiež obsahuje jej zložky, oblasti a predovšetkým aj faktory, ktoré ich ohrozujú. Všeobecne národné bezpečnostné stratégie, rovnako ako všetky vládne stratégie, zohrávajú kľúčovú úlohu pri udržiavaní záujmu rozhodovacích orgánov o formovaní bezpečnostnej politiky krajiny. Stratégia by mala pokrývať všetky oblasti bezpečnosti a obrany v krajine; brať do úvahy strategické a politické ciele potenciálnych nepriateľov krajiny a vychádzať z politickej, hospodárskej a vojenskej situácie krajiny. Stratégia musí brať do úvahy spojenecké záväzky krajiny a zahŕňať aj základné hodnoty a ciele štátu, aktuálne hodnotenie bezpečnostného prostredia a najmä vnímané hrozby, riziká a výzvy reakcie na ne.¹⁷

Maďarská vláda 21. apríla 2020 spustila novú stratégiu maďarskej národnej bezpečnosti (NBS – Nemzeti Biztonsági Stratégia), ktorá má za úlohu zabezpečiť Maďarsko v meniacom sa svete. Tento dokument nahradil predchádzajúcu stratégiu národnej bezpečnosti Maďarska prijatú vo februári 2012 a oficiálne platnú viac ako osem rokov. Stratégia komplexným prístupom identifikuje 17 kľúčových bezpečnostných výziev

¹⁶ MINISZTERELNOK.HU. *Orbán Viktor beszéde a XXX. Bálványosi Nyári Szabadegyetem és Diáktáborban*. 2019. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-01-14].

¹⁷ STEPPER, Péter. *Szuverenitás és védelmi képességek: Miről szól az új Nemzeti Biztonsági Stratégia?*. Research Blog - Antall József Knowledge Centre, 2020. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-01-17].

a množstvo ďalších bezpečnostných cieľov. Zameriava sa na prevenciu, odolnosť a schopnosť rýchlo a rozhodne reagovať na výzvy a zabezpečuje rozvoj týchto kapacít vo verejnej správe a politike. Medzi kľúčových partnerov patria krajiny Vyšehradskej štvorky a Poľsko, Nemecko, Spojené štáty americké, Taliansko, Francúzsko a Turecko.

Nová národná bezpečnostná stratégia zohľadňuje postavenie Maďarska v medzinárodnom systéme s prihliadnutím na medzinárodné bezpečnostné trendy a procesy. Vo všeobecnosti je jednou z najviac definujúcich črt tohto vznikajúceho svetového poriadku, že „vývoj a vplyv procesov ovplyvňujúcich našu bezpečnosť je ťažké predvídať, čo vedie k rastúcej neistote“ a „postupne narastá konkurencia medzi rôznymi globálnymi a regionálnymi mocnosťami“. Stratégia vníma zhoršujúci sa trend globálnej bezpečnostnej situácie, „ktorého hlavnými prvkami sú , klimatické zmeny a geostrategické výzvy nášho užšieho regiónu.“¹⁸

Dokument správne reflektuje význam mnohostranného federálneho systému, keďže na zásadné bezpečnostné výzvy dokážeme reagovať predovšetkým v medzinárodnej spolupráci ako člen federálneho systému. Hodnotenie vojenskej hrozby je podobné predchádzajúcim stratégiám, podľa ktorých: „Ozbrojený útok proti Maďarsku alebo jeho spojencom je v súčasnosti nepravdepodobný, ale v celkovom zhoršujúcom sa bezpečnostnom prostredí a nestabilite niektorých susedných regiónoch z hľadiska bezpečnosti nemožno ignorovať možnosť tradičných alebo neočakávaných konfliktov. Nie je náhoda, že autori stratégie výrazne presadzovali bezpečnostné záruky NATO, kolektívnu obranu a európsku spoluprácu. „Organizácia Severoatlantickej zmluvy je základným kameňom bezpečnosti Maďarska... Maďarsko je úspešné a verí v Európsku úniu, ktorá rešpektuje suverenitu členských štátov a považuje sa za spoločenstvo hodnôt. Maďarsko vyznáva hodnoty zakotvené v zmluvách NATO a EÚ“.

Autori stratégie vidia realisticky, že charakteristika konfliktov sa mení a zmenia sa na hybridné konflikty, do ktorých sú zapojení štátni aj neštátni aktéri a nielen vojenské prostriedky z dôvodu vysokej vzájomnej závislosti. Stratégia v súčasnosti hodnotí bezpečnostnú situáciu Maďarska ako solídnu a deklaruje, že „Maďarsko nepovažuje žiadnu krajinu za svojho nepriateľa“.

Geografickým zameraním stratégie je bezprostredné bezpečnostné prostredie Maďarska, t.j. Karpatská kotlina a stredná Európa a taktiež je cieľom projektovať stabilitu na Západnom Balkáne, vo Východnej Európe aj na Blízkom Východe. V širšom zmysle

¹⁸ 163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-01-27].

samozrejme zohľadňuje aj medzinárodné výzvy, ktoré sú globálne (globálna klimatická zmena, medzinárodný ekonomický systém) alebo vzhľadom na ich charakter nemožno spájať s geografickým priestorom (kyberpriestor).

Nová NBS preveruje spojencov a partnerov Maďarska štruktúrovaným a dobre identifikovateľným spôsobom, ako aj systém vzťahov s vonkajšími aktérmi vo všeobecnosti. Po viac ako 20 rokoch členstva v NATO a 15 rokoch členstva v EÚ je „prirodzené“, že podľa dokumentu „primárnym medzinárodným rámcom bezpečnostnej a obrannej politiky Maďarska je členstvo v NATO a EÚ.“ Hoci niektoré aktuálne politické otázky poskytujú priestor na kritiku, dlhodobá stratégia jasne hovorí, že prioritou Maďarska je udržať súdržnosť NATO a EÚ a rozvíjať efektívnu mnohonárodnú spoluprácu v oblasti bezpečnosti a obrany na základe existujúcich kolektívnych a kooperatívnych spoluprácach.¹⁹

1.5. Zahraničná a bezpečnostná politika Slovenskej republiky po vstupe do EÚ

Na začiatku časti, v ktorej sa budeme venovať zahraničnej a bezpečnostnej politike Slovenskej republiky, si musíme pripomenúť fakt, že v období, ktoré skúmame nastala zmena vlády. Táto skutočnosť priniesla aj zmenu ministra zahraničných vecí, a tým pádom aj zmenu niektorých stratégií a ideí, kam by malo smerovať Slovensko na zahranično-politickej scéne. Od apríla 2012 do marca 2020 bol ministrom zahraničných vecí a európskych záležitostí pán Miroslav Lajčák, nominant politickej strany SMER-SD. V marci 2020 vláda na čele s premiérom Petrom Pellegrinim podala demisiu, a to znamenalo vymenovanie nového premiéra aj ministrov. V apríli 2020 vymenovali za ministra zahraničných vecí a európskych záležitostí pána Ivana Korčoka, nominanta strany SaS. Táto zmena je veľmi dôležitá aj v súvislosti s komparáciou s maďarskou zahraničnou politikou, pretože v Maďarsku je ministrom zahraničných vecí Péter Szijjártó, počas celého sledovaného obdobia (2015-2020).

V nasledujúcej časti budeme analyzovať „Strednodobú stratégiu zahraničnej politiky Slovenskej republiky do roku 2015“, ktorú neskôr porovnáme so zahraničnopolitickou stratégiou SR z roku 2020 s účelom zistenia zmien v cieľoch a v smerovaní krajiny. Už aj z názvu dokumentu vyplýva, že to nie je najaktuálnejšie, totiž to bolo vytvorené v roku 2004. Cieľom dokumentu bolo pripraviť strategický výhľad zahraničnej politiky SR na obdobie

¹⁹ CSIKI VARGA, Tamás – TÁLAS, Péter. *Magyarország új nemzeti biztonsági stratégiájáról*. Nemzet és Biztonság, 2020. 90-95 s. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-01-26].

po vstupe Slovenska do NATO a EÚ, ktorý by si osvojili relevantné politické strany a slúžil by ako strednodobý základ pre prípravu krátkodobých plánovacích a politických dokumentov.

Už priamo po schválení vládou čelil strategický dokument rôznym kritikám. Bývalý veľvyslanec v USA, Martin Bútora vytkol, že dokument je podľa tretieho sektora príliš všeobecný. Aj keď „dáva pomerne jasné hodnotové vyjadrenie o tom, že záujmom Slovenska by malo byť rozširovanie priestoru slobody a demokracie, ale je tam menej písané, akým spôsobom by sa to malo uskutočňovať“.²⁰ Z vyjadrenia vyplýva, že dokument je veľmi rámcový a v podstate sú tam iba všeobecne identifikované ciele zahraničnej politiky a nástroje. Nič konkrétne ako napríklad plány alebo návody neobsahuje.

Aj z pohľadu diplomovej práce by táto stratégia nemala byť relevantná, pretože úplne nezahŕňa obdobie, ktoré analyzujeme. Avšak táto je jediná oficiálna zahranično-politická stratégia, ktorá bola vydaná od roku 2004. Táto stratégia zahŕňa východiská, aktérov, ciele, hodnotový rámec a rôzne dimenzie slovenskej zahraničnej politiky. Slovenská vláda vydala v roku 2011 tzv. Komentár k Strednodobej stratégii zahraničnej politiky a hodnotí v ňom stratégiu nasledovne: „Napriek tomu, že od jej schválenia uplynulo už sedem rokov, dokument je z hľadiska východísk pre pôsobenie zahraničnej politiky SR stále aktuálny. Vymedzený záujmový a hodnotový rámec, ako aj strategické ciele a postupy zahraničnej politiky sú stále platné a relevantné.“

Dokument sa začína s opisom základných východísk zahraničnej politiky. „Z hľadiska vnútorného potenciálu Slovenská republika patrí medzi štáty tradične orientované k aktívnej spolupráci so zahraničím. Existujúce demokratické politické pomery, dodržiavanie ľudských práv a právny štát garantujú politickú stabilitu a rovnaké šance pre všetkých“.

Z geografického hľadiska má Slovensko výbornú polohu a jeho susedné štáty sú stálymi faktormi ovplyvňujúcimi jeho zahraničnú politiku. „Inštitucionálne zakotvenie v jednotnom politickom a ekonomickom priestore Európskej únie a pevné bezpečnostné garancie Organizácie Severoatlantickej zmluvy vytvorili optimálny a kvalitatívne vyšší rámec pre zabezpečenie životných záujmov Slovenskej republiky.“

Čo sa týka základných hodnôt zahraničnej politiky Slovenská republika bude pri realizácii zahraničnej politiky pokračovať v napĺňaní demokratických princípov v medzinárodných vzťahoch. Základné a trvalé zahraničnopolitické záujmy Slovenskej

²⁰ BÚTORA, Martin. *Stratégia zahraničnej politiky SR je príliš všeobecná*. 2004. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-01-26].

republiky sú: „zachovanie územnej celistvosti štátu, bezpečnosť jeho občanov a vytvorenie optimálnych podmienok pre trvalo udržateľný ekonomický, spoločenský, environmentálny a kultúrny rozvoj Slovenska.“ Strategickým cieľom zahraničnej politiky Slovenskej republiky je rozvoj krajiny v stabilnom a predvídateľnom medzinárodnom prostredí. Efektívne stanovenie zahraničnopolitických cieľov vyžaduje dôslednú prioritizáciu na každej úrovni, pričom počet cieľov by mal s rastúcou úrovňou klesať. Správne stanovenie priorít je kľúčovým nástrojom efektívneho využívania existujúceho potenciálu štátu.²¹

Okrem tradičných nástrojov dvojstrannej a mnohostrannej diplomacie sa aktívnym pôsobením predstaviteľov Slovenskej republiky na všetkých úrovniach v inštitúciách EÚ a NATO tieto stávajú inštrumentmi na dosahovanie cieľov zahraničnej politiky. Účinnou súčasťou zahraničnej politiky sú aktivity v kultúrnej a vedecko-technickej oblasti, ktoré vytvárajú vhodné podmienky na zbližovanie občanov i štátov a odstránenie spoločenských i politických bariér. Program rozvojovej pomoci Slovak Aid podporuje rozvoj vzťahov s recipientskými štátmi, ktorým Slovensko môže poskytnúť materiálnu pomoc a sprostredkovať svoje skúsenosti z procesu demokratickej tranzície.

V rámci jednotlivých dimenzií zahraničnej politiky prirodzene došlo od roku 2004 k určitým posunom spôsobeným vývojom vonkajšieho prostredia - k oslabovaniu, či naopak posilňovaniu čiastkových faktorov alebo aj inštitúcií. EÚ v procese adaptácie po masívnom rozšírení v roku 2004 vygenerovala nové iniciatívy a formáty regionálnej spolupráce, ako sú Európska susedská politika či Východné partnerstvo EÚ. V širšom regióne strednej Európy, ako aj v dvoch prioritných oblastiach zahraničnej politiky SR na západnom Balkáne a v krajinách Východného partnerstva sa posilnil integračno-centristický model, v ktorom nečlenské krajiny definujú svoju zahraničnú politiku vo vzťahu k potenciálnej integrácii do EÚ a vstupu do NATO. Slovensko je stále viac primárne vnímané ako členská krajina EÚ. V európskej dimenzii Slovensko vstupom do Schengenského priestoru a Eurozóny dosiahlo maximálnu aktuálnu úroveň integračného procesu, ktorý tak naďalej pokračuje už za aktívnej účasti SR.²²

²¹ Ministerstvo zahraničných vecí a EZ. *Strednodobá stratégia zahraničnej politiky Slovenskej republiky do r. 2015*. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-01-30].

²² Ministerstvo zahraničných vecí a EZ, 2011. *Komentár k Strednodobej stratégii zahraničnej politiky Slovenskej republiky do 2015*.

1.5.1. Dvojtvárnosť slovenskej zahraničnej politiky v roku 2015

Vo februári 2015 bol v Národnej rade predstavený koncepčný dokument týkajúci sa zahraničnej politiky SR – Zameranie zahraničnej a európskej politiky na rok 2015. V súvislosti s týmto novým dokumentom sa objavil problém dvojtvárnosti zahraničnej politiky, pretože často ministerstvo zahraničných vecí má diametrálne rozličné ciele a plány ako samotná vláda a premiér. Profesionálni diplomati na ministerstve zahraničia môžu pracovať najlepšie, ale ich práca, ktorá je zo svojej podstaty pre verejnosť niekedy málo viditeľná, má silný protivietor v podobe protichodných až negujúcich politických vyhlásení. Na Slovensku väčšinou platilo, že ministerstvo zahraničných vecí bolo nielen tvorcom zahraničnej politiky, ale aj jej „tvárou“. Samozrejme, boli obdobia, keď premiéri boli silnými hráčmi – príklad obdobia Mečiara –, ale vždy sa zachoval súlad medzi stanoviskami ministerstva zahraničia a vládou.

V roku 2014 sa to zmenilo. Robert Fico, aj vďaka svojej prirodzenej politickej váhe, sa stal hlavnou postavou slovenskej zahraničnej politiky. Ak sa totiž nezhodujú stanoviská premiéra a ministerstva, tak je jasné, že „vyhráva“ predseda vlády ako nositeľ stanoviská republiky. Dvojtvárnosť slovenskej zahraničnej politiky je systémový problém. Podriadenie zahraničnej politiky názorom verejnej mienky nie je správne. Hodnoverná pozícia sa nedá udržať, ak podľa ministerstva zahraničia podporujeme európsku a euroatlantickú integráciu Ukrajiny, ale podľa premiéra je to bezpečnostná hrozba. Slovensko podporuje úspešné ukončenie rokovaní o TTIP (Dohoda o transatlantickom obchodnom a investičnom partnerstve), ale ako ukázala diskusia v Národnej rade či, vyhlásenia politikov Smeru, vládna strana je proti. V tejto otázke teda máme oficiálne stanovisko ministerstva zahraničia diametrálne odlišné ako politika vládnej strany. Premiér sa k tejto otázke verejne radšej nevyjadruje a tému ignoruje. Podobne ako napríklad budovanie koordinačného centra NATO na slovenskom území, keďže by to bolo evidentne v rozpore s tým, čo prednedávnom vyhlasoval, keď ako jediný premiér v regióne bojoval proti prítomnosti spojencov na našom území. Dvojtvárnosť sa prejavuje aj na fakte, že kým doma premiér zanietene bojuje proti sankciám pre Rusko, v Bruseli Slovensko vždy a v každom prípade hlasovalo za.²³

²³ ONDREJCSÁK, Róbert. *Fico robí našej diplomacii protivietor*. 2015. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-03].

1.6. Zahraničná politika SR po zmene vlády

Ako sme už v predošlej časti spomínali, na Slovensku v roku 2020 nastala zmena vlády a tým sa zmenili aj priority a ciele zahraničnej a bezpečnostnej politiky. Najaktuálnejší oficiálny dokument o zahraničnej politike je Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky na obdobie rokov 2020 – 2024. Vyhlásenie obsahuje kapitolu s názvom Spolahlivý a zodpovedný partner v európskych medzinárodných vzťahoch a táto kapitola zahŕňa základné princípy zahraničnej a bezpečnostnej politiky, ekonomickú diplomaciu a rozvojovú pomoc, diplomatickú službu a všeobecne miesto Slovenska vo svete.

Prioritou zahraničnej politiky je rozvoj bilaterálnych vzťahov s krajinami, s ktorými nás spájajú spoločné body priorít a záujmov v Európe a vo svete. Slovensko má osobitne nadštandardné vzťahy s Českom, osvedčenú spoluprácu s Poľskom, Maďarskom, Rakúskom a s tradičnými partnermi v rámci EÚ, ako aj so Spojenými štátmi americkými. Slovensko aktívne podporuje transformáciu a európsku perspektívu Ukrajiny a narušenie jej teritoriálnej integrity neakceptuje. Na úrovni regionálnej spolupráce je najdôležitejšie zoskupenie V4, a preto zostáva Slovensko jej aktívnym členom. Hlavným kritériom slovenského pôsobenia je, aby V4 prispievala k spoločným riešeniam v rámci EÚ. Krajina sa zároveň usiluje o rozvoj partnerstiev s ďalšími štátmi a regionálnymi zoskupeniami. Aktuálne sa pripravuje program rozvoja spolupráce EÚ s krajinami Východného partnerstva po roku 2020. Spolupráca s krajinami západného Balkánu zostáva dôležitou oblasťou zahraničnej politiky. Slovensko podporí ich úsilie naplňovať stanované kritériá na členstvo v EÚ, nakoľko rozširovanie EÚ je dôležitým nástrojom stability a presadzovania záujmov v tomto regióne.

Nespochybniteľným pilierom bezpečnosti a obrany zostáva členstvo v NATO a silná transatlantická väzba. Slovensko bude aktívne presadzovať vybudovanie strategických a vzájomne výhodných vzťahov medzi EÚ a USA. Vláda chce podporiť budovanie vojenských spôsobilostí v rámci spoločnej bezpečnostnej a obrannej politiky EÚ. Bez nich nemôže únia naplniť svoju ambíciu byť rešpektovaným globálnym aktérom v medzinárodných vzťahoch. Silnejúce hybridné ohrozenia si vyžadujú posilnenie kapacít na celoštátnej úrovni a aktívnu účasť SR na medzinárodnom úsilí pri odvracaní týchto hrozieb.²⁴

²⁴ Národná Rada Slovenskej republiky, 2020. *Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky na obdobie rokov 2020 - 2024*. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-03].

Kým predchádzajúca exekutíva pod vedením Smer-u považovala za najbližších partnerov Slovenska najmä spojencov v EÚ a NATO, nová vláda Igora Matoviča explicitne vyzdvihuje ako jedinú mimoeurópsku krajinu Spojené štáty americké a nadštandardné vzťahy s nimi. Okrem Washingtonu sa priamo spomína v programe už iba Kyjev. Podľa očakávaní nová exekutíva odmieta „narušenie teritoriálnej integrity Ukrajiny“ a chce ju podporovať v „transformácii a napredovaní v európskej perspektíve“. Formulácia tak naznačuje, že Slovensko podporí pokračovanie v sankčnom režime voči Rusku, ktorý EÚ odštartovala po ruskej anexii Krymu. Slovensko bude ďalšiu spoluprácu Únie podporovať nielen s Ukrajinou, ale aj s ďalšími krajinami Východného partnerstva.

V centre zahraničnopolitickej agendy má byť v najbližších štyroch rokoch dôraz na efektívny multilateralizmus a dodržiavanie ľudských práv. Práve o multilateralizme začal mnoho intenzívnejšie hovoriť aj bývalý slovenský minister zahraničných vecí Miroslav Lajčák. Moderný koncept je kľúčovým aj z pohľadu Bruselu. „Veríme v multilateralizmus, pretože funguje,“ napísala Ursula von der Leyen aj v poverovacom liste šéfovi európskej diplomacie, Josepovi Borellovi.

„Ochrana ľudských práv a základných slobôd, ako aj presadzovanie princípov právneho štátu bude kľúčovým kritériom pri presadzovaní zahraničnopolitických záujmov Slovenska,“ píše sa v novom programe slovenskej vlády. V súvislosti s ochranou slobôd sa do programu dostala aj idea o vytvorení postu splnomocnenca vlády na ochranu slobody náboženstva alebo viery. Slovensko už v tejto oblasti má silné zastúpenie aj na európskej úrovni. Od roku 2016 totiž na poste splnomocnenca Európskej únie pre náboženskú slobodu vo svete pôsobí prvý slovenský eurokomisár Ján Figel’.

Vláda chce posilňovať verejnú diplomaciu, ale aj partnerstvá s mimovládnyimi organizáciami, ktoré tému šírenia dezinformácií a boja s falošnými správami doteraz úspešne, hoci často s nedostatkom financií, pokrývali. Rovnako by malo vzniknúť aj dlho odporúčané, no doteraz stále nie úplne dostatočné prepojenie s ministerstvom obrany a ministerstvom školstva. Konkrétne by malo ísť o oblasti „zvyšovania povedomia o EÚ, NATO a dôležitosti rozvojovej spolupráce, humanitárnej pomoci a podpory ľudských práv a slobôd vo svete, nástrahách dezinformácií a kybernetickej kriminality, ako aj o medzinárodnom rozvoji vedy, výskumu a inovácií a tiež športu“.²⁵

²⁵ YAR, Lucia. *Zahraničná politika podľa Matovičovej vlády: K Washingtonu môže mať Slovensko oveľa bližšie*. 2020. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-03].

1.6.1. Aktuálne priority a vízie slovenskej diplomacie podľa ministra Ivana Korčoka

"Súčasnú mieru Slovenska vo svete odráža rozhodnutia, ktoré sme slobodne urobili v roku 1989."²⁶ Tento citát pochádza z programového vyhlásenia vlády SR prijatého v apríli 2020. Odráža rozhodnutia pred tromi desaťročiami, ktoré viedli k tomu, že Slovensko je súčasťou rodiny slobodných, demokratických, bezpečných, stabilných a prosperujúcich európskych národov. Novovytvorená vláda tak potvrdila svoj záväzok vykonávať zahraničnú politiku, ktorá odráža záujmy slovenského ľudu a korene modernej slovenskej štátnosti. Vo voľbách v roku 2020 rozhodujúca väčšina občanov Slovenska vyslovila za sebavedomú, hodnotovo založenú zahraničnú politiku, ktorá je pevne ukotvená v členstve v EÚ a NATO a hodnotách, ktoré reprezentujú politickú reprezentáciu zdôrazňujúcu slobodu, dôstojnosť, právny štát a rešpektovanie ľudských práv.

Minister Korčok konštatuje, že hoci bol rok 2020 zatienený dopadom pandémie, vykonávala sa dôsledná zahraničná politika, ktorá kladla do centra pozornosti základné slobody, ľudské práva a právny štát. V roku 2020 Slovensko ukončilo trojročné funkčné obdobie v Rade OSN pre ľudské práva.²⁷ Preto bolo povinnosťou v roku 2020 podporovať legitímne výzvy tých, ktorí požadovali slobodný a spravodlivý volebný proces, slobodu zhromažďovania a účasť na verejných záležitostiach od Bieloruska cez Hongkong po Venezuelu.

Jedným zo základných predpokladov koncepcie zahraničnej politiky je, že úspešná zahraničná politika sa začína v susedstve. Základnou povinnosťou štátu je zabezpečiť, aby úzko spolupracoval so susedmi v prospech občanov. Z vyhlásenia ministra Korčoka vyplýva, že Slovensko má výbornú geografickú polohu a preto je dôležité, aby krajina hľadala produktívne platformy na spoluprácu a aby využila potenciálne partnerstvá. Dôležité je, že náš vstup do EÚ rozšíril perspektívu susedstva. Okrem našich priamych susedov máme teraz európske susedstvo na východe, juhu a na Balkáne. Počas roku 2020 sa slovenská diplomacia snažila nadviazať a kultivovať vzťahy s partnermi v týchto regiónoch.

Najmä východné susedstvo je stále veľmi krehké. Spolu s dlhodobými problémami – nelegálna anexia Krymu, konflikt na Donbase a množstvo zmrazených konfliktov – zmanipulované prezidentské voľby v Bielorusku a ich následky, ako aj vojna v Náhornom

²⁶ Národná Rada Slovenskej republiky, 2020. *Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky na obdobie rokov 2020 - 2024*. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-03].

²⁷ Rada OSN pre ľudské práva 2019. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-04].

Karabachu ešte viac otestovala stabilitu v tomto regióne. V týchto situáciách ani slovenská zahraničná politika nemohla mlčať a pozdvihla svoj hlas, aby vyzvala na rešpektovanie základných práv a slobôd, akými sú právo na slobodu, bezpečnosť, slobodný súdny proces a sloboda prejavu a zhromažďovania, ktoré boli všetky systematicky porušované v Bielorusko. Na Balkáne sa privítal vstup Severného Macedónska do NATO a otvorenie prístupových rokovaní EÚ s Albánskom a Severným Macedónskom.²⁸

1.7. Teoretické východiská bezpečnostnej stratégie Slovenskej republiky

Popri zahranično-politickej stratégii je žiaduce mať aj bezpečnostnú stratégiu. Na Slovensku existovala dlhé roky bezpečnostná stratégia vytvorená v roku 2005. Nová vláda v roku 2020 vyhlásila, že vytvorí novú, aktuálnejšiu verziu. „Novú Bezpečnostnú stratégiu SR potrebujeme, pretože svet okolo nás sa dramaticky mení. Sme konfrontovaní nástupom nových fenoménov, akými sú teroristické útoky, použitie chemických zbraní, hybridné vojny, kybernetické útoky či dezinformácie.“ V diskusii v pléne Národnej rady SR to vyhlásil minister zahraničných vecí a európskych záležitostí Ivan Korčok. Od poslednej aktualizácie stratégie, v roku 2005, podľa Korčoka sa výrazne zmenilo bezpečnostné prostredie. Pripomenul, že pandémia nového koronavírusu nám ukazuje našu zraniteľnosť. Šéf slovenskej diplomacie priblížil, že bezpečnosť je stav, keď môže štát vykonávať svoje funkcie, poskytovať služby občanom, pričom občania i štát nie sú obmedzovaní vonkajšími ani vnútornými okolnosťami. "Bezpečnosť si dennodenne užívame bez toho, aby sme si to uvedomovali. Vieme si ju úplne presne predstaviť až vtedy, keď nám chýba," upozornil s tým, že zodpovedný štát do nej preto investuje prostriedky.²⁹

V programovom vyhlásení vlády bol stanovený ambiciózny cieľ – prepracovať Bezpečnostnú stratégiu ako základný dokument sumarizujúci životné záujmy a definujúci spojencov a partnerov, s ktorými ich bude Slovensko presadzovať. Bezpečnostná stratégia vyhodnocuje aktuálne výzvy, definuje záujmy a stanovuje priority Slovenskej republiky. Nedávny dynamický vývoj ukázal, že sa nemôžeme spoliehať na zastarané nástroje politiky a je dôležité, aby Slovensko malo adekvátne dokumenty bezpečnostnej politiky, ktoré

²⁸ KORČOK, Ivan. *Slovakia in 2020 — a firmly anchored foreign and European policy*. Ročenka zahraničnej politiky Slovenska 2020, Bratislava, 2021. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-04].

²⁹ KORČOK, Ivan. *Novú bezpečnostnú stratégiu potrebujeme, svet okolo nás sa mení*. 2021. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-05].

odzrkadľujú zmeny vo viacerých oblastiach politiky, akými sú nové technológie, dezinformácie a hybridná vojna.

Základným kameňom bezpečnostnej politiky podľa novej stratégie ďalej zostáva členstvo v NATO a EÚ. Slovensko naďalej investuje do svojej obrany aj v súčasných náročných ekonomických podmienkach, keďže záväzky treba dodržať a spravodlivo rozdeliť bremeno so spojencami. Podľa ministra Korčoka, „byť členom transatlantickej rodiny je založené na spoločných hodnotách a solidarite a sme naďalej plne odhodlaní posilňovať Alianciu a podieľať sa na nákladoch na našu bezpečnosť. Napriek rozdielnym postojom k niektorým otázkam sú EÚ a USA úzko prepojené všetkými hlavnými globálnymi problémami, akými sú zmena klímy, nové technológie, kontrola zbrojenia a pandémie.“ Ďalej spomenul, že treba viac komunikovať a hľadať spoločné riešenia, pretože rozdiely medzi Európou a USA by poslúžili len tým, ktorí sa snažia rozdeliť toto existujúce partnerstvo a podkopať medzinárodný poriadok založený na pravidlách. EÚ a USA sa navzájom potrebujú. Sme priatelia, partneri a spojenci.³⁰

Podľa slov Martina Klusa, štátneho tajomníka Ministerstva zahraničných vecí a EZ sa Slovenskej republike podarilo splatiť ďalší veľký dlh voči občanom tým, že po šiestnástich rokoch aktualizovali dokument, ktorý našich najbližších spojencov aj bezpečnostné výzvy, ktorým spolu čelíme. Od vstupu do Európskej únie a Severoatlantickej aliancie sa globálne bezpečnostné prostredie dramaticky zmenilo. Svet je čoraz komplikovanejší a menej predvídateľnejší. Tým, že predošlá vláda ignorovala aktualizáciu kľúčových dokumentov – bezpečnostnú aj obrannú stratégiu – boli čiastočne ohrozené záujmy aj bezpečnosť občanov. Práve pre nich sú nové stratégie určené, majú chrániť každého občana.

Zo slov Klusa vyplýva, že stratégia nemá byť ani protiruská, ani proamerická, avšak naša bezpečnosť musí byť proslovenská. Ďalej vyjadril aj svoje zistenia v oblasti bezpečnosti. „V stratégii jasne opisujeme aj povahu našich vzťahov s Ruskom alebo Čínou, veľmocami, ktoré sú pre nás jednak partnermi na dialóg a medzinárodnú spoluprácu, jednak pre svoj konfrontačný prístup v bezpečnostnej, politickej či ekonomickej oblasti zároveň výzvou.“ V roku 2020 pandémie covidu-19 odhalila našu zraniteľnosť. Krajina čelí novým fenoménom, akými sú hybridné hrozby, kybernetické útoky či šírenie hoaxov a lží.³¹

³⁰KORČOK, Ivan. *Slovakia in 2020 — a firmly anchored foreign and European policy*. Ročenka zahraničnej politiky Slovenska 2020, Bratislava, 2021. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-04].

³¹KLUS, Martin. *Nová Bezpečnostná stratégia SR: Ani protiruská, ani proamerická*. 2021. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-05].

2. Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania

Hlavným cieľom záverečnej práce je porovnať zahraničnú a bezpečnostnú politiku Slovenskej republiky a Maďarska v období 2015 až 2020, avšak pre lepšie pochopenie situácie budú zahrnuté aj určité udalosti z roku 2021 a 2022. Komparácia nám pomôže lepšie pochopiť problematiku a poskytne určitý obraz o tom, aké podobnosti alebo rozličnosti sa nachádzajú v politikách dvoch sledovaných štátov. V práci sme sa zamerali na východné krajiny a ich vzťahy so Slovenskom a Maďarskom. Na dosiahnutie konkrétnejších výsledkov sme určili aj parciálne ciele, ako:

- charakteristika základných teoretických východísk zahraničnej a bezpečnostnej politiky krajín,
- analýza ekonomických vzťahov s východnými krajinami,
- opis vnímania migračnej krízy,
- charakteristika postoja krajín v Organizácii Severoatlantickej zmluvy.

V prvej kapitole sme sa zamerali na prvý parciálny cieľ a charakterizovali sme teoretické východiská oboch krajín v oblasti zahraničnej a bezpečnostnej politiky, zistili sme informácie o ich vzťahoch so západnými štátmi a taktiež sme sa zamerali na aktuálne priority a vízie do budúcnosti. Táto kapitola nám slúži, ako východisko pre následnú komparáciu. V tretej kapitole sa nachádza analýza vzťahov Maďarska s východnými krajinami a tieto vzťahy a postoje sme sledovali v určitých témach, ako ekonomické partnerstvá, migračná kríza a postoj v NATO. Štvrtá kapitola je venovaná Slovenskej republike a je v nej vykonaná rovnaká analýza oblastí s cieľom presnejšej komparácie. V piatej kapitole uvádzame výsledky práce, ktoré sa dosiahli vďaka komparácie.

Vo všetkých kapitolách bola použitá opisná metóda a metóda zberu dát a informácií. Pri písaní diplomovej práce sme čerpali hlavne zo slovenských a maďarských zdrojov, ale nechýbala ani anglická literatúra. Pracovali sme hlavne s elektronickými zdrojmi, pretože sa jedná o aktuálnu a veľmi dynamicky sa vyvíjajúcu tematiku. Dôležitým zdrojom boli vedecké články, či dokumenty ministerstiev zahraničných vecí Slovenska a Maďarska a aplikovali sme taktiež aj údaje z oficiálnych stránok Európskej únie.

3. Postoj Maďarska vo vzťahu k východným štátom

V tejto kapitole budeme podrobne opisovať vzťahy Maďarska vo vzťahu k východným krajinám. Zahraničné vzťahy môžeme rozdeliť do troch skupín, ktoré budeme analyzovať v diplomovej práci. Význam východného partnerstva v ekonomickom rozmere krajiny, migračná kríza, ktorá je spôsobená nepokojom vo východných štátoch a následne postavenie v NATO, ktoré reprezentuje bezpečnostnú politiku skúmaných krajín.

3.1. Východné partnerstvo Maďarska

V apríli 2012 maďarská vláda prijala novú zahraničnú ekonomickú stratégiu v rámci plánu Széll Kálmán 2.0, ktorej jedným z kľúčových cieľov je geografická diverzifikácia exportu. Hlavnou úlohou takzvaného "východného otvárania" je pomáhať pri rozšírení exportu Maďarska do rozvojových ázijských krajín, ktoré dosahujú rýchly ekonomický rast. Je veľmi dôležité zdôrazniť, že stratégia otvárania sa východu nie je proti západným krajinám, keďže zahŕňa aj potrebu ďalšieho rozvoja tradičných ekonomických a obchodných vzťahov s krajinami západnej Európy a novými členskými štátmi EÚ. Pokračovaním stratégie je tzv. „otvorenie na juh“ z roku 2015, ktorá je zahraničnou ekonomickou stratégiou zameranou najmä na posilnenie ekonomických vzťahov medzi Afrikou a Latinskou Amerikou.³²

V už spomenutej stratégii z roku 2011 – ktorá bola prijatá v apríli 2012 – je venovaná celá kapitola na tému globálne otvorenie. Cieľom vlády je posilniť globálnu pozornosť zahraničnej politiky. Geograficky to znamená, že vláda chce hľadať obojstranne výhodné spolupráce na bilaterálnej aj multilaterálnej úrovni. Konkrétne s tými štátmi, s ktorými boli vzájomné vzťahy v posledných dvoch desaťročiach zanedbávané alebo neboli intenzívne. Tematicky globálna pozornosť znamená záujem Maďarska o problémy, ktoré sa nemusia priamo dotýkať krajiny, ale sú dôležité vo svete, a preto sa presadzujú v medzinárodnom živote (napr. terorizmus, globálne potraviny, globálne zdravie, ekologický stav planéty atď.). Ďalej zo stratégie vyplýva, že globálne otvorenie zahraničnej politiky na jednej strane posilňuje medzinárodné postavenie krajiny a na druhej strane môže prispieť k územnej diverzifikácii maďarskej zahraničnej ekonomiky, čo je jednou z priorít zahranično-politickej

³² BERNEK, Ágnes. *Hazánk keleti nyitás politikája és a 21. századi geopolitikai stratégiák összefüggései*. Külügyi Szemle, 2018. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-06].

stratégie vlády. Globálne otváranie podporuje úsilie vlády o vytváranie pracovných miest diplomatickými prostriedkami.

Pre Maďarsko Rusko je významným partnerom post sovietskeho regiónu vďaka svojej veľkosti, zdrojom, postaveniu a tradičným vzťahom. Po vytvorení novej stratégie sa začali klásať nové základy pre maďarsko-ruské vzťahy, ktorých dôležitou oblasťou je riešenie sporných ekonomických otázok v záujme oboch strán. Míľnikom v tomto smere bola možnosť spätného odkúpenia balíka akcií spoločnosti MOL. Z dôvodov hospodárskej a bezpečnostnej politiky je v záujme krajiny, aby štáty tohto susedného gigantického regiónu čo najrýchlejšie a najúplnejšie prijali demokratické hodnoty, aby bol ich politický, ekonomický a právny systém čoraz transparentnejší a predvídateľnejší. Vzťahy s týmto regiónom chcú posilniť aj vďaka vzdelávaniu a vede, a preto sa vytvorili štipendijné programy pre maďarských študentov do týchto krajín. Ďalším bodom pri podpore medziludských kontaktov je zjednodušenie vízového režimu a z dlhodobého hľadiska bezvízový styk pre Rusko, ako aj pre krajiny východnej Európy a Kaukazu. Tento cieľ sa dodnes nenaplnil, pretože do každej východnej krajiny potrebujú maďarskí občania víza.³³ Určujúcim prvkom maďarských vzťahov s regiónom je hospodárska a obchodná spolupráca, v rámci ktorej nemožno opomenúť ani export maďarského kapitálu, keďže v regióne sa objavuje asi štvrtina celkového odtoku maďarského kapitálu.

Mimoriadny význam a špecifickosť ekonomických vzťahov je daná skutočnosťou, že región je pre Maďarsko podstatný z hľadiska zásobovania energiou a predpokladá sa, že ním aj z dlhodobého hľadiska zostane. Okrem Ruska Stredná Ázia je pre Maďarsko oblasťou s rastúcim významom z hľadiska energetiky, hospodárstva, bezpečnostnej politiky a kultúry. Rusko, Kazachstan, Turkménsko a Uzbekistan majú v medzinárodnom meradle významné aktíva v oblasti zemného plynu a ropy. Avšak aj Maďarsko vie ponúknuť rôzne vedomosti a skúsenosti, čo sa týka riadenia demokratického štátu. „Sme pripravení podeliť sa so štátmi regiónu o naše skúsenosti v oblasti demokratickej transformácie, presadzovania ľudských práv a kultúrnej rozmanitosti.“³⁴

V pláne Széll Kálmán sa sformuloval koncept „obchodného domu“, ktorý prakticky začal fungovať v roku 2013 a ktorý chcel vytvoriť zahraničný trhový okruh pre maďarské malé a stredné podniky. Stanovuje sa v nich aj to, aký druh pomoci by sa mal poskytnúť, aby sa maďarským MSP umožnilo získať primerané odborné znalosti v oblasti zahraničného

³³ Informácie ohľadom ruského víza. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-07].

³⁴ *Magyar külpolitika az uniós elnökség után*. 2011. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-10].

obchodu, ako aj databázy a školenia. Stratégia tiež stanovuje cieľ zdvojnásobiť, alebo aspoň zvýšiť o polovicu kľúčové externé ekonomické ukazovatele do konca dekády. Pre čínsko-ruské vzťahy bol vymenovaný samostatný vládny komisár: okrem Spojených štátov amerických vynikajú tieto dva zahraničné ekonomické vzťahy z hľadiska maďarskej obchodnej a investičnej spolupráce. Veľký dôraz sa kládol aj na ťahajúce sektory plánu Széll Kálmán, z ktorého sa mimoriadne úspešne stali dve veľké oblasti ľudskej sféry: vzdelávanie a cestovný ruch.³⁵

V nasledujúcej časti sa pozrieme na výsledky stratégie východného otvorenia. V roku 2015 hodnotili stratégiu pesimisticky a považovali ju za neúspešnú. Východné otvorenie Maďarska malo podľa Eurostatu málo výsledkov. Maďarsko bolo stále jednostranne závislé od obchodu v rámci EÚ. V rámci toho prevažovalo Nemecko a v tom období od Maďarska bola od nemeckých zákazníkov závislá viac len ekonomika Slovenska. Do zoznamu kľúčových obchodných partnerov mohlo byť zaradené iba Rusko z východných štátov. Napriek otvoreniu smerom na východ patrilo Maďarsko v roku 2015 medzi štáty, ktoré sú najviac závislé na obchode v rámci EÚ, 80% maďarského exportu smeruje do iných členských krajín EÚ. Aj keď import nie je taký jednostranný ako export, patrí Maďarsko v tomto smere k menej otvoreným ekonomikám, 75 % dovozu pochádzalo z EÚ v 2015.³⁶

I keď exportné dáta neukazujú veľkú zmenu, čo sa týka exportu do krajín EÚ, môžeme pozorovať zmenu v súvislosti s exportom do tretích krajín. Kým v roku 2000 smerovalo do Severnej Ameriky 47 percent maďarského exportu mimo Európy, v roku 2016 už len 26 percent. V tejto súvislosti sa podiel ázijských trhov zvýšil z 25 na 34 percent. Dá sa však povedať aj to, že export na iné kontinenty sa stal geograficky diverzifikovanejším: podiel na cieľovom trhu Blízkeho východu vzrástol zo 6 na takmer 12 percent a podiel Latinskej Ameriky z 5 na 9 percent.³⁷

Môžeme si však všimnúť, že všetky ukazovatele Eurostatu boli komunikované maďarskou vládou vo forme porovnania východu so západom. Aj z tohto vyplýva, že Maďarsko preferovalo posilnenie vzťahov a s východnými štátmi, i keď v zahranično-politickej stratégii nazývali tento plán ako globálne otvorenie, ale v užšom zmysle to

³⁵ BECSEY, Zsolt. *A keleti nyitás súlya a magyar külgazdaságban*. Polgári Szemle, 2014. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-01-18].

³⁶ ZUBOR, Zsolt. *Nem sikerült a keleti nyitás a külgazdasági adatok szerint*. 2015. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-01-18].

³⁷ BERNEK, Ágnes. *Hazánk keleti nyitás politikája és a 21. századi geopolitikai stratégiák összefüggései*. Külügyi Szemle, 2018. 123-130 s. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-06].

znamenal východné otvorenie. Neskôr aj minister Szijjártó používal tento výraz, a pojem globálne otvorenie stratilo zmysel keď zaviedli najprv politiku východného a rok neskôr aj politiku južného otvorenia. Ako už bolo spomenuté v prvej kapitole, vláda preferuje praktickosť voči ideológiám, a chce sa zamerať na východnú oblasť, kde sú peniaze a konkurencieschopná ekonomika. Zo spomínaného praktické postoja vyplýva, že pri bilaterálnych vzťahoch sa vláda nezaujíma o politickom systéme, ideológii a národnej politike partnerského štátu. Tento postoj vyhlásil premiér na konferencii s čínskou delegáciou v roku 2016. „Som presvedčený, že potrebujeme vzťahy, ktoré sú založené na pochopení toho druhého. Navyše si musíme rozumieť bez toho, aby sme potrebovali, aby sa ten druhý sám menil. To nie je v súlade s tradičným západným myslením. Rád by som objasnil, že my Maďari nie sme zástancami exportu rôznych politických a ekonomických systémov. Veríme, že koľko domov, toľko zvykov, veríme, že každý národ má svoj vlastný charakter a ten je stelesnený v špecifických a jedinečných politických systémoch. A to sa oplatí rešpektovať.“³⁸

3.1.1. Rusko-maďarské vzťahy

Vzťahy medzi Maďarskom a Ruskom sú veľmi dôležitou súčasťou maďarskej zahraničnej politiky a bilaterálnych vzťahov krajiny od stredoveku až po súčasnosť. V oboch svetových vojnách 20. storočia Maďarsko bojovalo na nemeckej strane proti Rusku a Sovietskemu zväzu a utrpelo ťažké porážky. Po druhej svetovej vojne sa Maďarsko stalo súčasťou sovietskej záujmovej sféry a jeho suverenita zostala značne obmedzená.

Po zmene režimu v Maďarsku a rozpade Sovietskeho zväzu sa vo vzťahoch medzi oboma krajinami začala nová éra. Po nezávislosti Ukrajiny zaniklo bezprostredné susedstvo a vo vzťahoch sa kládol dôraz na hľadanie vzájomne výhodných ekonomických príležitostí. Po roku 1990 Maďarsko nastúpilo na opatrnú, vzdialenú politiku s Ruskom, čo však neznamenal nepriateľský vzťah. S nástupom ľavice k moci sa výrazne zlepšili maďarsko-ruské vzťahy. Péter Medgyessy, vtedajší premiér navštívil Moskvu v decembri 2002. V dôsledku politického vývoja vzrástol objem obchodných vzťahov medzi oboma krajinami za jeden rok o štyridsať percent. Nasledujúci ľavicový premiér Ferenc Gyurcsány sa v roku 2006 dvakrát stretol s Vladimírom Putinom.

³⁸ MINISZTERELNÖKI KABINETIRODA. *Orbán Viktor beszéde a „Dialogus Kína és a Közép-Kelet-Európai Politikai Pártok Között” című konferencián.* 2016. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-01-17].

Viktor Orbán, ktorý bol v týchto rokoch členom opozície sa vyjadroval k Rusko-gruzínskej vojne nasledovne: „Som presvedčený, že je povinnosťou národov strednej Európy hovoriť jasne a jednoznačne, keď je nezávislá krajina vystavená vojenskej agresii. Myslím si, že kvôli roku 1956 sme touto povinnosťou zaťažení najmä my Maďari. Preto, keď Rusi zaútočia na samostatný štát vojenskou agresiou, sa musíme vyjadrovať jasne, priamo a so správnym morálnym postojom.“³⁹ V tomto období jeho strana Fidesz kritizovala priateľské vzťahy vlády a orientáciu k Ruskej federácii.

Zmena v politike Fideszu nastala po návšteve Petrohradu Viktorom Orbánom v roku 2009. Ešte pred parlamentnými voľbami na jar 2010 navštívili dvaja poslanci Fideszu Moskvu. Cieľom tohto stretnutia bolo nadviazať nielen politické, ale aj ekonomické kontakty. Po voľbách v roku 2010, keď sa stal premiérom Orbán jednoznačne pozitívne vnímal Rusko a podporoval aj iné európske štáty, aby tak urobili. „Je jasné, že Európa potrebuje nájsť systém špeciálnej spolupráce s Rusmi, ktorý umožní prepojiť potenciál ruského hospodárstva s potenciálom európskeho hospodárstva. Toto je zásadná otázka pre strednú Európu.“⁴⁰

Od roku 2014 má maďarský minister zahraničných vecí Péter Szijjártó priateľský vzťah s ruským ministrom zahraničných vecí Sergejom Lavrovom a viackrát ročne sa stretávajú a rokujú o rôznych spoločných témach a projektoch. Najdôležitejším aspektom vzťahu medzi oboma krajinami je energetická spolupráca, vrátane výstavby nových blokov v jadrovej elektrárni Paks II a otázky prepravy plynu. V roku 2013 sa dohodol premiér Orbán s generálnym riaditeľom ruského Rosatomu, Sergejom Kirijenkom o výstavbe nových blokov. Dohoda vznikla medzi dvomi stranami bez vyhlásenia medzinárodného tendra. Vynechanie tendra vláda pred verejnosťou zdôvodnila s tým, že aj v súčasnosti prevádzkovaná elektráreň bola postavená s použitím ruskej technológie a Rusi navrhli aj výhodné financovanie výstavby.⁴¹

Druhou súčasťou maďarsko-ruskej energetickej spolupráce je zásobovanie plynom a jeho dovoz do krajiny. 80% spotrebovaného plynu v Maďarsku pochádza z Ruska. V roku 2000 sa zдал sľubným projekt Nabucco, ktorý predstavoval plynovod cez Turecko, Bulharsko, Rumunsko a Maďarsko až do Rakúska. Vtedajší premiér Gyurcsány podporoval výstavbu ruského plynovodu South Stream, ktorý by prevážal plyn cez Čierne more, Srbsko,

³⁹ ORBANVIKTOR.HU. *Civilizált, békés választépeket lehet tenni*. 2008. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-06].

⁴⁰ MINISZTERELNOK.HU. *Orbán Viktor beszéde a Bálványosi Nyári Szabadegyetemen és Diáktáborban*. 2010. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-06].

⁴¹ INDEX. *Az oroszok építik Paks két új blokkját*. 2014. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-06].

Bulharsko a Maďarsko. Orbán vtedy kritizoval tento postoj premiéra a považoval projekt Nabucco za správny. Do roku 2014 zlyhali oba projekty plynovodov, a minister Szijjártó silno kritizoval Európsku úniu, pretože na tlak EÚ zastavilo Rusko výstavbu South Stream. Ďalej považoval za poburujúce, že výstavba South Stream-u sa zastavila, avšak North Stream II dostalo zelenú od únie. Považuje za pokrytectvo, že západné krajiny kritizujú Rusko ako štát na každej konferencii NATO, ale predsa kupujú ruský plyn a s tým podporujú ich energetický biznis miliardami.⁴²

3.2. Migračná kríza

V predošlej časti diplomovej práce sme opisovali dobré vzťahy Maďarska s východom, avšak toto nemôžeme povedať keď dôjde k téme migrácia, presnejšie imigrácia a utečenecká kríza. Čiže v skratke na úvod môžeme povedať, že keď ide o ekonomické partnerstvá s veľkými ekonomikami východných krajín, Maďarsko je pozitívne. Avšak v súvislosti s migráciou Maďarsko preferuje uzavretosť a šíri rétoriku, ktorá vyvoláva strach v občanoch.

V roku 2015 došlo v Európe k mimoriadnej migračnej kríze, ktorá je jedinečná svojou veľkosťou, zložitosťou a základnými príčinami. Viac ako 1,3 milióna ľudí formálne požiadalo o azyl na kontinente a Európska agentúra pre hraničný dozor (Frontex) odhadlo, že celkový počet utečencov a migrantov prichádzajúcich do Európy počas roka predstavuje na 2 milióny.⁴³ Nie je náhoda, že literatúra a politický verejný diskurz označujú tento fenomén aj za najhoršiu utečeneckú krízu od 2. svetovej vojny. Tento jav je mimoriadny aj v tom, že podľa Medzinárodnej organizácie pre migráciu (IOM) prišlo v oblasti Stredozemného mora o život 3 200 (2014) a 3 770 (2015) utečencov a migrantov.⁴⁴ Maďarsko nebolo cieľovou krajinou utečencov, ale v roku 2015 sa umiestnilo na prvom mieste v počte migrantov na 100 000 obyvateľov. Základ utečeneckej krízy vytvorila občianska vojna v Sýrii a Líbyi. Výsledkom bolo, že veľká časť obyvateľstva bola nútená utiecť, zatiaľ čo kolaps líbyjskeho Kadhafiho systému otvorila dvere utečencom do Európy.

⁴² PESTI, Sándor. *Magyarország Külpolitikája, 2010-2020*. Budapest : Gondolat Kiadó, 2020. 180 s. ISBN 9789635561193.

⁴³ BBC. *Migrant crisis: Migration to Europe explained in seven charts*. 2016. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-20].

⁴⁴ Medzinárodná organizácia pre migráciu. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-20].

Od tohto obdobia bola otázka migrantov v podstate najdôležitejšou témou maďarskej politickej agendy, predovšetkým zo strany Fideszu.⁴⁵

Záplava migrantov, ktorí sa objavili v strednej Európe – a smerovala do západnej Európy – predstavovala takmer neriešiteľnú výzvu pre systémy azylového manažmentu na národnej a európskej úrovni. Kritický stav migračnej politiky Európskej únie, ako aj prekážky v rozhodovaní v Bruseli signalizovali, že táto mimoriadne zložitá problematika rozdeľuje európske spoločnosti a dotýka sa aj hlboko zakorenených tém bez toho, aby európske politiky ponúkali účinné riešenie.

Sociálne a ekonomické obavy súvisiace s migračnou krízou boli zo strany maďarskej vlády témou prvoradého významu a objavili sa otázky, ktoré viedli k rozprúdeniu diskusií týkajúcich sa spoločného života s moslimami, vzťahu islamu a kresťanstva a aj dôsledky miešania rôznych kultúr. Kríza sa stala ďalšou kapitolou straníckej súťaže, pričom vláda neustále zvyšovala politické stávky a vo svojej komunikácii sa sústredila výlučne na tento súbor problémov. Medzitým opozičné strany – vrátane hlavného vyzývateľa, radikálneho nacionalistického Jobbiku – nedokázali získať politickú výhodu. Vládny Fidesz-KDNP tak mohol stabilizovať svoju pozíciu a do konca roka 2015 zvýšil svoj náskok.⁴⁶

Dva roky pred migračnou krízou vydala vláda Migračnú stratégiu, ktorá sa nadviazala na sedemročný strategický dokument, ktorý bol vytvorený pre Európsky azylový a migračný fond. Táto stratégia jednoznačne podporuje legálnu migráciu aj z krajín mimo EÚ. „Maďarsko sa zaväzuje k solidarite s cudzincami, ktorí sú v ich krajine prenasledovaní z rasových, etnických, náboženských, politických dôvodov alebo preto, že patria k určitej sociálnej skupine. Prijíma a chráni aj tých, ktorí utiekli zo svojej vlasti v dôsledku vojnových udalostí alebo strachu z vážnej ujmy. Pomáha a podporuje ľudí, ktorých za občanov neuznáva žiadny štát. Zabezpečuje práva detí.“⁴⁷ Strategický dokument považuje za dôležité jasne rozlišovať medzi zločincami, potenciálnymi teroristami a utečencami. Voči prvými treba jednoznačne postaviť proti, ale pre druhých treba preukázať solidaritu a pomoc.

Avšak v roku 2014 vyslovil premiér Orbán medzi prvými z európskych lídrov nebezpečenstvo pre európske krajiny, ktoré predstavujú migranti. Na tlačovej konferencii sformuloval svoju víziu nasledovne: „Navrhujeme riešenie, ktoré zastupujeme aj na

⁴⁵ SZUHAI, Ilona – TÁLAS Péter. *A 2015-ös európai migrációs és menekültválság okairól és hátteréről*. Budapest : Dialóg Campus Kiadó, 2017. 9-35 s. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-20].

⁴⁶ GLIED, Viktor – PAP, Norbert. *The 'Christian Fortress of Hungary' – The Anatomy of the Migration Crisis in Hungary*. Yearbook of Polish European Studies, 2016. 135-140 s. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-21].

⁴⁷ Az 1698/2013. (X. 4.) Korm. határozattal elfogadott Migrációs Stratégia és az azon alapuló, az Európai Unió által a 2014-2020. ciklusban létrehozásra kerülő Menekültügyi és Migrációs Alaphoz kapcsolódó hétéves stratégiai tervdokumentum. 2012. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-21].

európskej úrovni, a tým je, že musíme uzavrieť hranice pred migrantmi, avšak musíme spustiť politiku, ktorá nebude dávať peniaze tým, ktorí sem prídu, ale pošle ich tam, kde oni pôvodne žijú a nastali ich problémy.“⁴⁸ Túto rétoriku opakoval veľmi často počas nasledujúcich rokov. Vláda stále tvrdila, že je potrebné vyriešiť základné problémy v týchto krajinách, ako napríklad porušovanie ľudských práv. Z môjho osobného názoru je táto myšlienka falošná, pretože problémy utečencov sú oveľa komplexnejšie, hromadili sa dlhé roky až po bod, keď sa rozhodli odísť zo svojej krajiny. Čiže, aj keby tam Európa poslala miliardy, by sa nevyriešil náboženský alebo etnický konflikt, ktorý už trvá desaťročia.

Tento zahraničný konflikt má aj určitú vnútropolitickú dimenziu. Každodenné riešenie utečeneckej krízy v národných médiách, a silný nesúhlas s migračnou politikou EÚ aj opozície je jedným z nástrojov pre maximalizáciu voličov. V apríli 2015 46% a v januári 2017 už 60% Maďarov uviedlo v dotazníku, že ani jedného utečenca by nepustili do krajiny a taktiež veľké percento obyvateľov podporovalo postavenie plotu pri južnej hranici.⁴⁹ Proti-imigračná rétorika vlády vyvrcholila plagátovou kampaňou, počas ktorej umiestnili v celej krajine obrovské plagáty s nápismi: "Ak prídeš do Maďarska, neber prácu Maďarom!", „Ak prídeš do Maďarska, musíš dodržiavať naše zákony!“⁵⁰

Liberálne médiá a západné európske štáty silno kritizujú maďarskú vládu za túto propagandu. Vláda okrem billboardov rozposlala aj letáky, ktoré obsahujú proti-imigračné výroky, ako napríklad: „Násilné prisťahovanie ohrozuje našu kultúru a tradície.“ „Naša kresťanská viera čelí nebezpečenstvu.“ Celá táto propaganda bola financovaná zo zaplatených daní slušných občanov. V brožúre, ktorú vláda zaslala 4,1 miliónom maďarských domácností, sa uvádza, že ľudia by mali v národnom referende 2. októbra 2015 hlasovať „nie“ v súvislosti s migračným plánom EÚ. Brožúra obsahuje skreslené fakty o utečeneckej kríze v Európe a vykresľuje žiadateľov o azyl a migrantov ako nebezpečných pre budúcnosť Európy. Taktiež spája migráciu so zvýšeným terorizmom.⁵¹ „Kto potrebuje migrantov, môže si ich vziať, ale nevnučujte nám ich, my ich nepotrebujeme,“ povedal Orbán.⁵²

⁴⁸ HVG.HU. *Orbán szerint ő csak kimondja, amit Európa szégyell*. 2015. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-12].

⁴⁹ JUHÁSZ, Attila – MOLNÁR, Csaba – ZGUT Edit. *Menekültügy és migráció Magyarországon*. Budapest : Political Capital, 2017. 36 s. ISBN 9788090707658.

⁵⁰ THORPE, Nick. *Hungary's poster war on immigration*. 2015. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-12].

⁵¹ GALL, Lydia. *Hungary's Xenophobic Anti-Migrant Campaign*. 2016. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-12].

⁵² KROET, Cynthia. *Viktor Orbán: Migrants are 'a poison'*. 2016. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-13].

V septembri 2015 Rada Európskej únie s väčšinovým rozhodnutím rozhodla, že členské štáty prevezmú 120 000 žiadostí o azyl od Grécka a Talianska, ktoré boli najviac zasiahnuté migračnou krízou. Každé krajine vytvorili kvótu, a pre Maďarsko to znamenalo prevzatie 1294 žiadostí. Maďarská vláda považovala toto rozhodnutie v rozpore s právom EÚ a podala žalobu na Súdny dvor EÚ spolu so Slovenskou republikou. Súdny dvor vo svojom rozsudku zamietol žalobu a žiadal krajiny aby splnili svoju povinnosť.⁵³

Napriek silnej kritike zo strany ústredia EÚ v Bruseli a niektorých hlavných členov EÚ vrátane Nemecka, prístup pravicového Orbána dopadol dobre v Maďarsku. Nová správa Vysokého komisára OSN pre utečencov uviedla, že legislatíva nedávno prijatá v Budapešti obmedzila a odradila prístup do Maďarska pre tých, ktorí hľadajú útočisko pred vojnou a prenasledovaním. „UNHCR sa domnieva, že tieto významné aspekty maďarského práva a praxe vyvolávajú vážne obavy týkajúce sa kompatibility s medzinárodným a európskym právom a môžu byť v rozpore s medzinárodnými a európskymi záväzkami krajiny,“ uviedol. Agentúra OSN pre utečencov kritizovala maďarský hraničný plot a postup, podľa ktorého migranti prichádzajúci na hranicu musia podávať žiadosti o azyl v takzvaných tranzitných zónach. "Azylové konanie a podmienky prijatia nie sú v súlade s Európskou úniou a medzinárodnými normami, najmä pokiaľ ide o procesné záruky, súdne preskúmanie a slobodu pohybu," uvádza sa v správe. Orbánova vláda odmieta plán, na ktorom sa v roku 2015 dohodla väčšina vlád EÚ, na prerozdelenie 120 000 migrantov v rámci 28-členného bloku s cieľom zmierniť záťaž Grécka a Talianska, kde väčšina migrantov prvýkrát vkročila na pôdu EÚ. Maďarsko postavilo pozdĺž svojich hraníc so Srbskom a Chorvátskom oceľový plot, aby zabránil migrantom, z ktorých mnohí utiekli pred vojnou v Sýrii, Iraku a Afganistane.⁵⁴

Pre porovnanie postoja vlády a zahraničnej politiky v súvislosti s migráciou v krátkosti uvedieme príklad Afganistanu z roku 2021 a zanalyzujeme či sa zmenil postoj v tejto tematike od roku 2015.

Členské štáty NATO sa dohodli, že od 1. mája 2021 začnú sťahovať svojich vojakov z Afganistanu po skoro 20 rokoch. Postupne každá krajina stiahla svoje vojská a vojakov, tvrdilo sa, že dôjde k mieru a znížia sa výdavky NATO a Spojených štátov, pretože táto vojna predstavovala hlavne Spojeným štátom veľmi vysoké náklady. Avšak pokoj nevydržal

⁵³ DULL, Szabolcs – MÁRTON, Balázs. *Elbukta a kvótapert a kormány*. 2017. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-13].

⁵⁴ THAN, Krisztina. *Hungary's anti-migrant policies may violate international law: UNHCR*. 2016. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-13].

ani 3 mesiace a neustále hlásili nestabilitu afganskej vlády. Už 15. augusta Taliban obsadil hlavné mesto Kábul a prevzal moc v krajine. Afganský prezident Ašraf Ghaní opustil Kábul a utiekol do Tadžikistanu. Pre Afganistan nástup Talibanu znamená násilie, potláčanie práv žien, slobody slova a ešte veľa základných ľudských práv. Práve preto sa snaží utiecť veľké množstvo utečencov do susedných krajín, ba aj do Európy a Spojených štátov.⁵⁵

V súvislosti s občianskou vojnou, ktorá sa eskalovala v Afganistane v auguste 2021 Maďarská vláda vyhlásila, že zabezpečí bezpečný odchod všetkých Maďarov žijúcich v Afganistane. A taktiež nezabudne aj na tých Afgancov, s ktorými Maďarsko spolupracuje už dlhé roky. „Myslím si, že je férové zo strany Maďarska, aj zo strany ostatných členov NATO, že sa každý stará o Afgancov, ktorí s nami spolupracovali,“ uviedol premiér Orbán. Tento akt označil za nebezpečnejšiu, no jednoduchšiu časť práce. „Migračná kríza je komplikovanejšia,“ povedal a varoval, že sa očakáva masová migrácia. Vyjadril aj svoj všeobecný postoj k migrácii: „Je v našom záujme udržať v regióne potenciálnych migrantov, ktorí chcú opustiť Afganistan. Poďme na pomoc, a nedonášajme sem problémy“.⁵⁶ Rovnako sa vyjadroval aj minister zahraničných vecí v septembri 2021: "Maďarsko si už splnilo svoju morálnu povinnosť, evakovali sme všetkých, ktorí nám predtým pomáhali, ktorí spolupracovali s našimi vojakmi, takže túto tému považujeme za uzavretú. Z našej strany nie sme ochotní prijať nikoho iného, ako našich už evakuovaných občanov alebo ľudí, ktorí nám už pomáhali."⁵⁷ Pomocou týchto krátkych vyhlásení môžeme potvrdiť, že postoj maďarskej národnej aj zahraničnej politiky sa nezmenil od roku 2015, skôr sa posilnila predstava, že pomôcť treba tam, kde potrebujú.

3.3. Bezpečnostná politika Maďarska

V roku 1997 sa konal v Maďarsku referendum o vstupe do NATO, kde 85% obyvateľov hlasovalo za, a 15% hlasovalo proti vstupu krajiny do aliancie. Vďaka referende a taktiež snahám politikov, Maďarsko vstúpilo do Severoatlantickej aliancie v marci 1999 spolu s Poľskom a Českou republikou.⁵⁸ Ako správne poznamenal vtedajší generálny tajomník NATO Javier Solana: „História bude vnímať vstup Českej republiky, Maďarska a

⁵⁵ TASR. *Koniec vojny a prevrat: Ako rok 2021 zmenil život v Afganistane*. 2021. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-17].

⁵⁶ MTI. *Afgán konfliktus – Orbán: vannak még magyarok Afganisztánban*. 2021. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-19].

⁵⁷ SZIJJÁRTÓ, Péter. *Az afganisztáni válságot Afganisztánon belül kell megoldani*. 2021. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-19].

⁵⁸ Népszavazás Magyarországon NATO-csatlakozásáról. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-19].

Poľska ako kľúčový krok k Európe, spolupráci a integrácii, k Európe bez deliacich čiar“.⁵⁹ Ale moment, keď tieto tri krajiny vstúpili do NATO, znamenal oveľa viac ako spoluprácu a integráciu do euroatlantického priestoru. Ponúkol im bezpečnostné záruky najväčšej a najúspešnejšej politickej a vojenskej aliancie na svete – záruky, aké nikdy predtým nemali, a záruky, ktoré úrady aj verejná mienka očakávali.⁶⁰

Čo sa týka oficiálnej bezpečnostnej politiky Maďarska, krajina má od roku 2012 Národnú vojenskú stratégiu. Cieľom Národnej vojenskej stratégie je identifikovať strategické ciele, smery, prostriedky a zdroje, ktorými maďarská ústava definuje činnosť rezortu obrany a armády v súlade so Strategickou koncepciou Organizácie Severoatlantickej zmluvy a Európskou bezpečnostnou stratégiou. V rámci NATO je kolektívna obrana podľa článku 5 Washingtonskej zmluvy – ochrana krajiny aj jej spojencov – jedným zo základných kameňov bezpečnosti Maďarska. Medzi ďalšie úlohy patria vojenské úlohy doložiek o vzájomnej pomoci a solidarite podľa Lisabonskej zmluvy.⁶¹

3.3.1. Postavenie Maďarska v NATO a výzvy do budúcnosti

Maďarský premiér Viktor Orbán navštívil v roku 2020 malé mesto na maďarsko-slovenských hraniciach, Sátoraljaújhely. Vo svojom prejave na 100. výročí podpísania Trianonskej zmluvy, ktorý bol presiaknutý nacionalistickou nevôľou, Orbán opísal každé maďarské dieťa v rámci aj mimo hraníc krajiny ako „strážne miesto“ na ochranu národnej identity. Okrem toho sa chválil rýchlosťou, akou Maďarsko zvýšilo výdavky na obranu a vybuďovalo „novú armádu“, pričom vyhlásil: „Takíto silní sme neboli už sto rokov.“⁶²

Orbánov zámerne provokatívny prejav nebol nacionalistickou ideou určenou len pre maďarskú verejnosť. Skôr to priamo naznačovalo, že značnú časť územia, ktorá patrí k východným susedom Maďarska – Rumunsku, Slovensku a Ukrajine – by sa malo považovať za maďarské. Orbánova rétorika – a maďarská rýchlo upadajúca demokracia – by mali slúžiť ako budíček pre Organizáciu Severoatlantickej zmluvy. Dnes aliancia čelí rastúcej a zhubnej hrozbe: nárastu neliberálneho nacionalizmu v jej radoch. Táto vnútorná hrozba je tá, ktorú aliancia postavená na spolupráci jednotlivých národných štátov a založená na spolupráci

⁵⁹ The accession of the Czech republic, Hungary and Poland. 1999. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-16].

⁶⁰ KOZŁOWSKI, Grzegorz. *20 years of the Czech Republic, Hungary and Poland in NATO: Yesterday, Today and Tomorrow*. 2019. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-16].

⁶¹ HONVÉDELMI MINISZTERIUM. *Magyarország Nemzeti Katonai Stratégiája*. 2012. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-10].

⁶² MINISZTERELNÖKI KABINETIRODA. *Orbán Viktor ünnepi beszéde*. 2020. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-23].

štátov je vhodná na riešenie. NATO povzbudzuje členské štáty, aby venovali viac zdrojov národnej obrane. To však vyvoláva otázku, či by aliancia mala povzbudzovať autokratické Maďarsko k masívnemu zvyšovaniu svojich výdavkov na obranu, keď by mohlo využiť svoje vojenské kapacity na ohrozovanie svojich susedov. Je načase, aby sa aliancia NATO vážne zaoberala hrozbou, ktorú predstavuje narastajúci nacionalizmus a demokratické spiatocníctvo medzi jej členskými štátmi.⁶³

Počas posledného desaťročia Orbánov režim neúnavne útočil na maďarskú demokraciu. Orbán nasledoval taktiku Ruska, podľa ktorej prezident Vladimir Putin vydával pasy ruským obyvateľom mimo ich hraníc. V roku 2011 Orbán podobne rozšíril maďarské zákony o občianstve a vydával pasy etnickým Maďarom v okolitých krajinách. A zatiaľ čo Orbán mimoriadne sťažil možnosť voliť pre Maďarov, ktorí sa presťahovali do zahraničia, maďarské menšiny v okolitých krajinách sa stali hlavnou základňou podpory pre vládu.

Hoci etnický konflikt nie je novou črtou stredoeurópskej politiky, niekoľko faktorov – vrátane rýchlej modernizácie maďarskej armády a rastúcich vzťahov s Ruskom a Čínou – spôsobuje, že Orbánov narastajúci nacionalistický postoj a rétorika znepokojuje viac. Odklon Maďarska od demokracie a prijatie autokratického illiberalizmu pomohlo krajine posilniť užšie vzťahy s Ruskom a Čínou. Ruská rozviedka značne rozšírila svoju prítomnosť v krajine, pričom údajne využívala Maďarsko ako zadné vrátka do Európskej únie. Čína si medzitým vybudovala svoje ekonomické a politické spojenia s Budapešťou. V konečnom dôsledku sú tieto druhy akcií prospešné pre všetky zainteresované strany: Maďarsko buduje ekonomické a politické väzby s Ruskom a Čínou, zatiaľ čo Rusko a Čína dostávajú príležitosť nielen budovať vzťahy s neliberálnym režimom, ale tiež potenciálne podkopávať súdržnosť EÚ a NATO.⁶⁴

Avšak Maďarsko je považované za solídneho partnera NATO odkedy sa stalo členom aliancie v roku 1999. Mal vojakov v Kosove a Afganistane a prispieva k pobaltskej leteckej policajnej misii. Medzitým jej výdavky na obranu zostali nízke a v roku 2019 predstavovali len 1,22 percenta hrubého domáceho produktu krajiny. Maďarské výdavky na obranu sa však výrazne zrýchlili s hlavným zameraním na modernizáciu síl. Očakávalo sa, že Maďarsko vo svojom štátnom rozpočte na rok 2020 zvýši svoje výdavky na obranu o 20

⁶³ KATZ, Jonathan – TAUSSIG, Torrey. *An inconvenient truth: Addressing democratic backsliding within NATO*. 2018. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-24].

⁶⁴ GALEN CARPENTER, Ted. *NATO's Worrisome Authoritarian Storm Clouds*. Duke University Press, 2015. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-24].

percent s celkovým rozpočtom na obranu 616 miliárd forintov alebo 2,1 miliardy dolárov. Maďarsko je na ceste k dosiahnutiu cieľa 2-percentných výdavkov na obranu do roku 2024.⁶⁵

Maďarsko nakúpilo stíhačky Saab Gripen, aby nahradilo svoje starnúce sovietske stíhačky a okrem toho modernizuje aj flotilu vrtuľníkov. Maďarsko sa tiež snaží rozšíriť svoje pozemné sily a rozšíriť nábor mládeže do vojenských programov. Od migračnej krízy v roku 2015 uprednostňuje to, čo nazýva územnou obranou alebo využívaním armády na hliadkovanie hraníc krajiny. Z pohľadu aliancie NATO by mala byť znepokojujúca prítomnosť neliberálneho člena, ktorého vodca podnecuje etnické a národnostné napätie so svojimi susedmi a vynakladá značné sumy na modernizáciu svojich síl.

Pre NATO by malo byť jasné, že politický charakter každého z jeho členských štátov má veľký význam pre bezpečnosť všetkých členov a efektívnosť aliancie. NATO sa musí opäť stať demokratickou alianciou. Za týmto účelom by mohli zasiahnuť Spojené štáty, EÚ a európske štáty s významným vplyvom na Maďarsko, poprípade Poľsko. Avšak bez vylúčenia neliberálnych členov z aliancie – čo je komplikované a nesmierne kontroverzné – by sa NATO malo snažiť prehĺbiť integráciu a obmedziť potenciál pre jednostrannú akciu rozšírením väčšej cezhraničnej regionálnej a celoeurópskej obrannej integrácie. NATO by malo tiež podniknúť a podporovať iniciatívy, ktoré integrujú silu a podporujú spoločné akvizície, čo sa už na obmedzenej úrovni v západnej Európe deje. Ďalej by malo povzbudiť krajiny strednej a východnej Európy k podobným snahám a malo by sa pokúsiť vytvoriť stimuly pre takúto spoluprácu. Okrem toho by NATO malo podporiť viac výdavkov na obranu na úrovni EÚ. Znamená to prehodnotiť záväzok 2 percent obranných výdavkov nielen ako investíciu do národných vojenských síl, ale aj do kolektívnej európskej obrany.⁶⁶

Hoci Európania potrebujú viac investovať do obrany, už to nie je potrebné robiť len prostredníctvom európskeho národného štátu, najmä preto, že zapojenie EÚ do obrany už nie je tretou koľajou pre európsku integráciu. V nedávnom prieskume sa takmer 80 % európskej verejnosti vyslovilo za spoločnú obrannú politiku EÚ. Podobne aj európski občania sú čoraz viac spokojní s mocou EÚ riešiť zložité mnohonárodné problémy. Súčasné európske výdavky sú navyše mimoriadne neefektívne, vedú k obrovskej duplicite a plytvaniu a prispievajú k tomu, že Európa je hlboko pod svojou geopolitickou váhou.

⁶⁵ CSIKÁSZ, Brigitta. *Egy honvédségi szakértő szerint ekkora lehetőség a rendszerváltás óta nem volt a haderőfejlesztésre*. 2018. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-24].

⁶⁶ SAWYER SAMP, Lisa. *How to Deal with Authoritarianism Inside NATO*. 2017. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-27].

Zatiaľ kým akékoľvek vyhliadky na vytvorenie takzvanej armády EÚ sú ešte ďaleko, postupný rozvoj spôsobilostí EÚ alebo vojenských spôsobilostí vyvinutých pod záštitou EÚ by mal byť integrovaný do úsilia a plánovania NATO. Povzbudzovanie obrannej integrácie na bilaterálnej, regionálnej úrovni a úrovni EÚ poskytuje cestu vpred, ako sa vysporiadať s čoraz viac nacionalistickými členmi NATO. NATO tak môže zmierniť hrozbu nacionalizmu v členských štátoch, ako je Maďarsko, zapltením a integráciou ich armád do takej miery, že nacionalistická agitácia zostane striktne rétorická. Obnovená súhra nacionalizmu a autoritárstva by mala v rámci NATO vyvolať skutočné obavy. Zabránenie tomu, aby sa Európa dostala do deštruktívneho cyklu nacionalistického konfliktu, bola napokon hlavnou hnacou silou vzniku aliancie NATO a impulzom pre projekt európskej integrácie. S hrozbou demokratického spiatočnictva a nacionalistickej agresie, ktorá opäť dvíha svoju škaredú hlavu, musí NATO reagovať.⁶⁷

10. júla 2020 navštívil predseda Vojenského výboru NATO Maďarsko. Hlavný maršal leteckva Sir Stuart Peach zdôraznil: „Maďarsko je jedným z najväčších prispievateľov jednotiek do našej misie KFOR a je tiež mimoriadne aktívne v našej misii Resolute Support, pričom je príkladom toho, čo znamená byť spojencom aktívnym prispievaním k našej spoločnej bezpečnosti.“ Na svojom stretnutí s ministrom obrany Tiborom Benkő, hlavný letecký maršal privítal nedávne oznámenie, že Maďarsko plánuje v roku 2021 pokračovať vo zvyšovaní svojich výdavkov na obranu a že 25 – 30% prostriedkov pôjde na modernizáciu. „Pokračujúce investície do spôsobilostí, aké preukázalo Maďarsko kúpou bojových tankov Leopard, nám umožňujú udržať našich ľudí v bezpečí v nepredvídateľnom svete.“⁶⁸

⁶⁷ BERGMANN, Max – CICARELLI, Siena. *Why Hungary's Democratic Backsliding Should Prompt NATO To Act*. 2020. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-25].

⁶⁸ *Hungary is a major contributor to NATO's collective security, says the Chairman of the NATO Military Committee*. 2020. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-24].

4. Postoj Slovenskej republiky vo vzťahu k východným štátom

Táto kapitola obsahuje podrobný opis vzťahov Slovenskej republiky s východnými krajinami. Rovnako ako v predošlej kapitole, zanalyzujeme tri určité oblasti zahraničnej politiky. A tými sú ekonomické partnerstvá, migračná kríza a miesto krajiny v Organizácii Severoatlantickej zmluvy.

4.1. Východné partnerstvo Slovenskej republiky

Z programového vyhlásenia vlády za obdobie 2016-2020 vyplýva, že národnostným záujmom krajiny je jednoznačná kontinuita v proeurópskej a proatlantickej orientácii Slovenskej republiky. V duchu susedskej politiky EÚ bude podporovať aj krajiny Východného partnerstva v ich demokratizačnom, reformnom a transformačnom úsilí. Vzhľadom na bezpečnostné súvislosti bude primeraná pozornosť venovaná aj južnému pilieru susedskej politiky EÚ. Vláda bude naďalej využívať a rozširovať bilaterálne dohody o hospodárskej spolupráci a systém medzivládnych a zmiešaných komisií vrátane podnikateľských misií pre zintenzívnenie hospodárskych vzťahov s perspektívnym hospodárskym rastom. V tomto kontexte bude vláda naďalej presadzovať uľahčovanie prístupu slovenských tovarov a služieb na medzinárodné trhy a diverzifikáciu orientácie proexportnej politiky, zvlášť do východnej Európy, Ázie, Afriky a Latinskej Ameriky. Zároveň sa sústreďuje na vytváranie podpory podnikateľského a exportného prostredia aj s vytváraním inovačných centier na slovenských veľvyslanectvách.⁶⁹

V predchádzajúcej kapitole sme spomínali Východné partnerstvo, avšak táto politika sa nerovná s politikou globálneho a neskôr východného a južného otvárania Maďarska. Slovenská republika nemá konkrétne vypracovanú stratégiu, ktorá by sa zaoberala konkrétne východnými štátmi, ako susedné Maďarsko. Slovensko je iba súčasťou politiky Východného partnerstva, ktoré bolo vytvorené Európskou úniou.

Východné partnerstvo (ďalej len VP) predstavuje dimenziu Európskej politiky susedstva zameranú na postsovietske štáty východnej Európy a Kaukazu. Sú to konkrétne Ukrajina, Bielorusko, Moldavsko, Gruzínsko, Arménsko a Azerbajdžan. VP bolo predstavené Poľskom a Švédskom v roku 2008 na zasadnutí Rady ministrov EÚ.⁷⁰ Už počas procesu tvorby sa na iniciatíve podieľalo aj Slovensko, ako súčasť neformálnej „východnej

⁶⁹ Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky. 2016. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-25].

⁷⁰ Informácie o Východnom partnerstve. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-05].

koalície“ členských štátov EÚ zainteresovaných na tomto projekte. Slovensko, podobne ako ostatné štáty, sledovalo aj vlastné zahraničnopolitické priority, z ktorých hlavná bola rozvíjanie vzťahov s Ukrajinou. To, že Ukrajina sa stáva prioritou má geopolitické, ekonomické aj energetické dôvody. Časom však v rámci východného partnerstva prehĺbilo vzťahy aj s inými krajinami postsovietskeho priestoru v Európe.⁷¹

Slovensko považuje VP za jednu zo svojich zahraničnopolitických priorít už od jeho spustenia. Podľa analytikov má pre SR zvláštny význam členstvo Ukrajiny v rámci VP. SR už dlhodobo podporuje integráciu Ukrajiny do EÚ a NATO a presadzovala čo najrýchlejšie dosiahnutie asociačnej dohody EÚ s Ukrajinou. Príčinou okrem spoločných hraníc, teda nutnosti riešiť cezhraničný styk, je aj prítomnosť slovenských podnikateľov a investícií na Ukrajine.⁷² Veľkým podnetom dôrazu na Ukrajinu v čase spustenia VP v roku 2009 bola plynová kríza zo začiatku toho roku. Aj Národný konvent o EÚ, určil Ukrajinu za kľúčovú krajinu východného partnerstva pre SR. Bolo to odôvodnené prínosom, ktorý by priniesla asociačná dohoda, a teda zóna voľného obchodu s Ukrajinou, východoslovenským regiónom. Predpokladá sa, že obchod s Ukrajinou by sa niekoľkonásobne zvýšil, z čoho by profitovali predovšetkým uvedené relatívne zaostané regióny.⁷³

I keď v každom dokumente o zahraničnej politike je spomenutá prioritná pozícia Ukrajiny, vtedajší minister zahraničných vecí Miroslav Lajčák odmietol, že by sa SR zameriavala len na Ukrajinu.⁷⁴ Slovenská diplomacia oficiálne považuje hlavný prínos VP v šírení európskych hodnôt v postsovietskom priestore. Okrem tejto etickej dimenzie vidí Slovensko svoju úlohu v napomáhaní socioekonomickej transformácie dotknutých krajín a v predávaní skúsenosti s vlastnou transformáciou. Slovensko samo seba vníma ako krajinu, ktorá vďaka bezprostrednému susedstvu s východoeurópskym regiónom môže profitovať z ekonomického, bezpečnostného či energetického hľadiska. V čase spustenia VP Slovensko deklarovalo za prioritné zameranie na Ukrajinu, Bielorusko a Moldavsko. Práve Moldavsko sa stalo atraktívnym partnerom v roku 2009, keď sa k moci dostala prozápadná stredopravicová koalícia. Už nasledujúci rok MZV SR zaradilo Moldavsko k prioritným krajinám pre slovenskú rozvojovú pomoc. SR napríklad pomáhala iniciovať národný

⁷¹ ONDRIŠ, Juraj. *Východné partnerstvo EÚ a Slovensko*. 2014. Zborník vedeckých prác. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-05].

⁷² DULEBA, Alexander – RÁCZ, András – ŘIHÁČKOVÁ, Věra – Sadowski, Rafał. *Visegrad 4 the Eastern Partnership: Towards the Vilnius Summit*. Warsaw : Centre for Eastern Studies, 2013. 30-40 s. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-05].

⁷³ ODBORNÝ SEMINÁR, Vzťahy EÚ s tretími krajinami. *Východné partnerstvo. Priority a príležitosti pre zahraničnú politiku SR*. 2011. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-05].

⁷⁴ TASR. LAJČÁK, Miroslav. *V programe Východného partnerstva máme viditeľné výsledky*. 2013. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-05].

konvent o EÚ v Moldavsku v roku 2012. V rovnakej dobe, po varšavskom summite VP v roku 2011, rozvinula SR spoluprácu aj s Gruzínskom. To do istej miery nahradilo Bielorusko ako jedno z troch prioritných partnerov Slovenska vo VP.⁷⁵

Okrem európskych finančných nástrojov využíva SR v rámci VP aj vlastné nástroje, z ktorých sú významné najmä dva. Ukrajina, Moldavsko a Gruzínsko sú príjemcami ODA, oficiálnej rozvojovej pomoci SR. Druhým bilaterálnym nástrojom pomoci SR pre krajiny východného partnerstva, ako aj pre krajiny západného Balkánu, je CETIR, spustený v r. 2010, ktorého cieľom je práve zdieľanie pozitívnych skúseností slovenskej transformácie financovaním prospešných projektov, ktoré majú urýchliť transformáciu v cieľovej krajine.

Pre Slovensko je kľúčovou krajinou Ukrajina, v prípade ktorej by najviac pocítalo úspechy či neúspechy VP. Medzi ďalšie dôvody patrí spolupráca v oblasti ochrany spoločnej hranice, migrácie, či energetiky. VP poslúžilo aj ako podnet v rozvíjaní spolupráce s ostatnými partnerskými štátmi, Moldavskom a Gruzínskom. Ešte však existuje potenciál v rozvoji vzťahov s Arménskom a Azerbajdžanom.⁷⁶

Európska únia by mala vypracovať novú víziu pre svoju politiku Východného partnerstva. Na Fóre Alpbach v roku 2016 to uviedol minister Lajčák. "Politika Východného partnerstva Európskej únie je zameraná na rozšírenie stability, predvídateľnosti a prosperity v našom susedstve a nie je namierená proti nikomu," zdôraznil minister a podčiarkol, že ide o dobrovoľné partnerstvo založené na rozhodnutí a vlastných ambíciách šiestich partnerských krajín.⁷⁷ Vo svojom vystúpení v panelovej diskusii poukázal na to, že politická ponuka pre Východné partnerstvo sa v súčasnosti pre troch partnerov vyčerpala, keďže Moldavsko, Gruzínsko a Ukrajina už majú s EÚ asociačné dohody o politickom zblížovaní a ekonomickej integrácii, Moldavsko dosiahlo aj zrušenie vízovej povinnosti s EÚ a Ukrajina s Gruzínskom ju majú na dosah. Ďalší traja členovia Východného partnerstva, Arménsko, Azerbajdžan a Bielorusko, majú zase odlišné ambície v intenzite spolupráce s EÚ. Podľa Lajčáka je najväčšia úloha pre EÚ v tejto súvislosti zadefinovať, kam chceme Východné partnerstvo nasmerovať teraz a čím ho chceme naplniť. Podčiarkol pritom, že v strategickom záujme EÚ naďalej ostáva, aby východné susedstvo bolo stabilné a aby

⁷⁵ Annual Report of the Ministry of Foreign and European Affairs of the Slovak Republic. *Foreign and European Policy in 2015*. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-07].

⁷⁶ ONDRIAŠ, Juraj. *Východné partnerstvo EÚ a Slovensko*. 2014. Zborník vedeckých prác. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-05].

⁷⁷ LAJČÁK, Miroslav. *Východné partnerstvo EÚ musí ostať na programe dňa*. 2016. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-10].

prosperovalo, a preto musí východná politika EÚ ostať na programe dňa. Je to v podstate otázka dôveryhodnosti samotnej únie.

Príspevok Slovenska do tohto procesu z pozície predsedníckej krajiny v Rade EÚ je zaradenie Východného partnerstva medzi predsednícke priority. "Pre nás je Východné partnerstvo dôležité. Jeho členov preto prizývame na neformálne predsednícke podujatia v Bratislave, čím im vysielame signál, že nám na nich záleží," dodal minister Lajčák.

4.1.1. Anexia Krymu

Ako sme už spomínali v predošlých odsekoch, v slovenskej zahraničnej politike má prioritnú pozíciu Ukrajina. Aj v tejto súvislosti zasiahla Slovensko anexia polostrova Krym a následné konflikty. Vo februári 2014 Rusko napadlo a následne anektovalo Krymský polostrov od Ukrajiny. Po anexii Rusko eskalovalo vojenskú prítomnosť na polostrove a využilo jadrové hrozby na upevnenie nového status quo na zemi. Ukrajina a mnohé ďalšie krajiny odsúdili anexiu a považujú ju za porušenie medzinárodného práva a dohôd podpísaných Ruskom zabezpečujúcich územnú celistvosť Ukrajiny.⁷⁸ Viedlo to k tomu, že ostatní členovia vtedajšej G8 vylúčili Rusko zo skupiny a následne zaviedli prvé kolo sankcií proti krajine. Valné zhromaždenie Organizácie Spojených národov tiež odmietlo referendum a anexiu, pričom prijalo rezolúciu potvrdzujúcu územnú celistvosť Ukrajiny v rámci jej medzinárodne uznaných hraníc. Rezolúcia OSN tiež zdôrazňuje, že referendum, ktoré nemá platnosť, nemôže tvoriť základ pre akúkoľvek zmenu štatútu a vyzvala všetky štáty a medzinárodné organizácie, aby neuznali alebo nenaznačili uznanie anexie Ruska.⁷⁹ V roku 2016 Valné zhromaždenie OSN opätovne potvrdilo neuznanie anexie a odsúdilo dočasnú okupáciu časti územia Ukrajiny — Krymskej autonómnej republiky a mesta Sevastopol'.⁸⁰ Ruská vláda je proti nálepke „anexia“, pričom Putin obhajuje referendum ako v súlade s princípom sebaurčenia národov.

V nasledujúcej časti sa pozrieme na reakcie slovenského premiéra a ministra zahraničných vecí na anexiu. Predseda vlády Robert Fico je politik, ktorý najviac prispel k nejednoznačnému postoju Slovenska na anexiu Krymu. Robert Fico sa k anexii Krymu

⁷⁸ MLADÝ PROGRESÍVCI. *Rusko-Ukrajinský Konflikt, časť 1 – čo sa dialo pred anexiou Krymu?*. 2022. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-10].

⁷⁹ UN. *General Assembly Adopts Resolution Calling upon States Not to Recognize Changes in Status of Crimea Region*. 2014. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-08].

⁸⁰ General Assembly Resolution adopted by the General Assembly on 19 December 2016. 71/205. Situation of human rights in the Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol (Ukraine) [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-08].

najskôr vyjadroval predovšetkým v predvolebných debatách s Andrejom Kiskom. V nich Fico viackrát zopakoval, že uznáva, že na Ukrajine došlo k porušeniu práva zo strany Ruskej federácie. V predvolebnej debate v TA3 dňa 23. marca 2014 Fico zaznamenal, že je si vedomý toho, že koordinácia postoja a reakcie s Európskou úniou sú nevyhnutné. Na druhej strane však otvorený nesúhlasil s navrhovanými sankciami. Tvrdil, že spor sa má riešiť politicky, sankcie by Slovensko výrazne poškodili a Rusko je pre Slovensko strategickým partnerom.

V tomto bode sa staval do pozície ochrany slovenských záujmov. Tvrdil, že SR je závislý od Ruska aj na dodávku náhradných dielov pre letectvo, protivzdušnú obranu a v niektorých prípadoch aj pre pozemné vojsko. Navrhované vojenské embargo by Slovensko poškodilo. Išlo tak o pomerne nejednoznačný postoj, keďže na jednej strane považoval rovnaký postoj EÚ za nevyhnutnosť, ale na druhej strane avizoval, že nebude súhlasiť s ekonomickými sankciami, pretože by nás poškodili. Napriek jasnému postoju o porušení medzinárodného práva prekvapivo viac kritizoval Ukrajinu pri tvrdeniach v spomínanej relácii. „SR je závislé od ruského plynu a ropy na viac ako 90 %. Rusko je však na rozdiel od Ukrajiny spoľahlivým partnerom. Ukrajinskí politici majú zvláštnu predstavu, že EÚ by mala za nich platiť všetko, Slovensko nebude dávať peniaze do Ukrajiny“.⁸¹

Miroslav Lajčák mal rozdielne názory na sankcie voči Rusku ako jeho stranícky predseda Robert Fico. V apríli 2014 viedol bilaterálne rokovanie s ministerstvom zahraničných vecí Ruskej Federácie Sergejom Lavrovom. Na tlačovej konferencii po ich stretnutí sa Lajčák vyjadril, že konflikt na Ukrajine je príliš veľký a príliš blízko, aby sa Slovensku netýkalo a zdôraznil, že cesta k mieru vedie cez naplnenie Minských dohôd a že iba dialógy dôležitých strán môžu viesť k deeskalácii napätia a stabilizácie bezpečnostnej situácie na juhovýchode Ukrajiny. Kľúčová je stabilita Ukrajiny, bez ktorej nebude možné obnoviť medzinárodný poriadok v Európe. Miroslav Lajčák zvolil pred Lavrovom diplomatickú cestu spôsobu kritiky Ruska, keď naznačoval, že síce nesúhlasí s ruskými krokmi na Ukrajine, napriek tomu chce blízke priateľské vzťahy s Ruskom. Aj samotné stretnutie s Lavrovom bolo naplánované na výročie oslobodenia Bratislavy červenou armádou, za čo sa Lajčák Lavrovovi poďakoval.⁸²

⁸¹ Rozhodujúci duel kandidátov – Robert Fico. 2015. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-05].

⁸² EURACTIVE. *Slovakia nurtures special ties to Russia, despite EU sanctions*. 2014. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-07].

4.1.2. Rusko-slovenské vzťahy

Slovenské záujmy voči Rusku boli už v 90. rokoch odvodené predovšetkým zo závislosti SR na ruských zdrojoch. Je však zaujímavé, že kým sa Slovensko oficiálne snažilo o integráciu do západných politických a bezpečnostných štruktúr, tak závislosť od Ruska na strategické suroviny sa prehľbovala. Dôvodom však môže byť výrazná úspora finančných prostriedkov.⁸³

Slovensko malo očividný záujem o udržanie si východného trhu a dobré vzťahy s Ruskou federáciou. Dostalo sa však do istej obchodnej dilemy, pretože v prípade obchodu s Ruskom išlo predovšetkým o import, a export smeroval do Európskej únie. Po vstupe SR do Európskej únie sa Slovensko stalo prakticky závislým od trhu EÚ a krajiny EÚ – predovšetkým Česká republika a Nemecko – sa stali najdôležitejšími obchodnými partnermi Slovenska. Slovensko je malá a exportne orientovaná krajina. Pri vzájomnej výmene medzi SR a Ruskom však z pohľadu Slovenska dominuje import a teda z pohľadu Ruska export. Podľa údajov Štatistického úradu SR za obdobie 2009 – 2013 každý rok sa rok zvyšoval export do Ruska aj import z Ruska.⁸⁴

Už aj z predošlých odsekov vyplýva, že postoj premiéra Fica voči východným krajinám a konkrétne voči Ruskej federácii nie je jednoznačný. Pravidelne bol proti sankciám EÚ uvaleným na Rusko po anexii Krymu v roku 2014. „Nikdy nebudem vnášať antipatiu do slovensko-ruských vzťahov a budem tak robiť do posledného dňa svojho mandátu. Odmietam vytvárať nového nepriateľa,“ hovoril počas osláv SNP v roku 2016. Už od zavedenia energetických, finančných a obranných sankcií únie voči Kremľu ich význam spochybňuje – zároveň ich však Slovensko svojím hlasom podporuje. Fico to odôvodňuje tým, že nechce narúšať jednotu EÚ.⁸⁵

Bilaterálne vzťahy medzi Ruskou federáciou a Slovenskom a ostatnými členmi EÚ boli ovplyvnené komplikovanou situáciou vyplývajúcou z ozbrojeného konfliktu na Ukrajine, anexie Krymu a vojny v Sýrii. Slovensko ako členský štát EÚ rešpektovalo spoločné sankcie EÚ voči Rusku, čo malo za následok pokles vzájomného obchodu.

⁸³ DULEBA, Alexander. *Nerovné partnerstvo – Rusko a Slovensko*. 1997. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-08].

⁸⁴ MINISTERSTVO HOSPODÁRSTVA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Informácia o priebehu a výsledkoch 17. zasadnutia Medzivládnej komisie pre hospodársku a vedecko-technickú spoluprácu medzi Slovenskou republikou a Ruskou federáciou v dňoch 5. – 6. mája 2015 v Bratislave a Návrh vykonávacieho protokolu. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-09].

⁸⁵ KERN, Miro. *Ako sa premiér Fico obklopuje ľuďmi s prepojeniami na Rusko*. 2016. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-16].

Pokračoval však politický dialóg, pričom minister zahraničných vecí Sergej Lavrov uskutočnil oficiálnu návštevu Slovenska a premiér Fico sa zúčastnil na moskovských spomienkach k 70. výročiu ukončenia 2. svetovej vojny, ktoré spojil s pracovnou návštevou. Slovensko vníma Rusko ako dôležitého ekonomického partnera. Snažil sa o ďalší rozvoj hospodárskej spolupráce, najmä v energetike, keďže záujmom vlády bolo mať dlhodobé a stabilné dodávky energetických zdrojov, ktoré dobre využívajú potenciál Slovenska ako tranzitnej krajiny.⁸⁶

Výraznejší pokles tak importu, ako aj exportu bol zaznamenaný v roku 2014, keď vypukol rusko-ukrajinský konflikt a došlo k anexii Krymu a sankciám. V porovnaní s rokom 2013 išlo o pokles exportu o 18,45 % a pokles importu o 20,43 %. V roku 2015 aj 2016 mala vzájomná obchodná bilancia medzi SR a RF výraznejšiu klesajúcu tendenciu. V rokoch ďalších vzájomná obchodná bilancia začala postupne stúpať. Hlavnými zdrojmi ruského exportu na Slovensku zostávali energetické a minerálne suroviny ako zemný plyn, ropa, kamenné uhlie, železná ruda. Hlavnými zdrojmi slovenského exportu automobily, elektrické stroje, papiernické a polygrafické výrobky, lieky.⁸⁷

Vyššie uvedené údaje však treba vnímať komplexne. V tomto kontexte má vplyv viacero faktorov ako napríklad reštriktívne opatrenia EÚ voči Rusku, ruské protiopatrenia, exportné preorientovanie sa SR, ale aj pohyby menových kurzov, ktoré môžu do istej miery skresľovať chápanie vývoja obchodu medzi SR a RF. Je náročné presne určiť priame dopady anexie na vzájomné ekonomické vzťahy. Ekonomické sankcie EÚ mali značné dopady na pokles kurzu RUB/EUR a na infláciu v Rusku. To zapríčinilo pokles kúpyschopnosti ruského obyvateľstva. Výraznejšie sa to prejavilo v cestovnom ruchu z dôvodu nižšieho záujmu ruských občanov na Slovensku.

Napriek reštriktívnym opatreniam ďalej pokračovali snahy o hospodársku spoluprácu, napríklad prostredníctvom zasadnutia medzivládnej komisie pre hospodársku a vedecko-technickú spoluprácu medzi SR a RF a vytvorenie pracovnej skupiny pre priemysel. Protiopatrenia zo strany Ruska mali vplyv predovšetkým na slovenský export do Ruska v oblasti agrárneho sektora. Do roku 2014 sa vývoz poľnohospodárskej a potravinárskej produkcie do Ruska stále zvyšoval. Vývoz týchto produktov klesol v roku

⁸⁶ Annual Report of the Ministry of Foreign and European Affairs of the Slovak Republic. *Foreign and European Policy in 2015*. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-07].

⁸⁷ VELVYSLANECTVO RUSKEJ FEDERÁCIE V SLOVENSKEJ REPUBLIKE. *Rusko-slovenské vzťahy*. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-16].

2014, avšak pre Slovensko to nakoniec nepredstavovalo veľký problém, keďže sa podarilo tieto výpadky nahradiť na iných trhoch.⁸⁸

Slovensko bolo okamžite po svojom vzniku závislé na dovoze ruskej ropy a plynu. Udržanie tejto závislosti bolo z počiatku pre Slovensko z ekonomických dôvodov výhodných. Aj keď po vstupe SR do EÚ sa stalo Slovensko závislé na trhu EÚ, neplatí to v energetickej oblasti. V tomto Slovensku zostalo závislé na Rusku. Slovensko sa stalo tranzitnou krajinou vďaka plynovodu Bratstvo, cez ktorý smeroval plyn ďalej do Európy. Slovensko na tomto tranzite dokáže zarobiť niekoľko stoviek miliónov EUR, čo znamená pre Slovensko významný ekonomický prínos.⁸⁹

Reštriktívne opatrenia EÚ voči Rusku sa energetika nedotkli. Nemožno však tvrdiť, že anexia Krymu, Rusko-Ukrajinský konflikt a následné reštriktívne opatrenia a protiopatrenia nemali významnejší vplyv na závislosti SR na ruských dodávkach a na vzťahoch medzi SR a RF v oblasti energetiky. Konflikt na Ukrajine prispel k ďalšej diskusii o energetickej bezpečnosti Slovenska a závislosti Slovenska na strategických surovinách z Ruska. Ohrozením, aj keď nie priamo vplyvom rusko-ukrajinského konfliktu, môže byť pre Slovensko výstavba plynovodu Nord Stream, práve z dôvodu ekonomického prínosu tranzitu pre Slovensko. Závislosť na Rusku v oblasti energetiky nezmenila ani plynová kríza roku 2009, keď Rusko prerušilo dodávky plynu cez Ukrajinu dva týždne. Slovensko však prestalo ignorovať energickú bezpečnosť a vďaka podpore z únie došlo k technologickým zmenám, ktoré patria medzi bežné dovozy plynu aj zo západnej Európy.⁹⁰

Európska únia podporuje dostavbu Nord Stream 2. V tomto prípade sa EÚ a Rusko spojili do opozície voči Spojeným štátom americkým, ktoré sa rozhodli uvaliť sankcie na spoločnosť, ktoré sa podieľajú na výstavbe plynovodu Nord Stream 2. Pre EÚ a najmä Nemecko sa zdajú byť sankcie nepochopiteľné, zvlášť keď sa Rusko dohodlo s Ukrajinou na tranzite ruského plynu cez územie Ukrajiny.⁹¹

⁸⁸ Informačný materiál na rokovanie Rady vlády SR pre podporu exportu a investícií 23. 9. 2015. *Sankcie medzi EÚ a RF – aktuálny stav a dopady*. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-17].

⁸⁹ HIRMAN, Karel. *Slovenská energetická politika v roku 2014*. Ročenka zahraničnej politiky Slovenskej republiky. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-13].

⁹⁰ NOSKO, Andrej – MIŠÍK, Matúš. *Hlavným cieľom nového slovenského plynovodu sú zisky, nie bezpečnosť*. 2017. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-13].

⁹¹ TASR. *Únia nesúhlasí s americkými sankciami pre Nord Stream 2*. 2019. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-13].

4.2. Migračná kríza

Tak ako sme už uviedli v predošlej kapitole, v roku 2015 zasiahla celú Európu migračná kríza, ktorá bola spôsobená občianskou vojnou v Sýrii. Rovnako ako v susednom Maďarsku aj v Slovenskej republike bolo riešenie migračnej krízy na dennej agende politikov a odborníkov.

Situácia na vonkajších hraniciach EÚ začiatkom roka 2015 naznačovala, že prílev utečencov sa môže zintenzívniť, avšak málokto predpokladal, že bude mať až taký dramatický rozsah. Prvú výraznejšiu mobilizáciu európskych inštitúcií vyvolala aprílová tragédia v stredozemnom mori, pri ktorej sa utopilo viac než 700 utečencov smerujúcich k talianskemu pobrežiu. Ako bezprostrednú reakciu na túto udalosť predložila Európska komisia na mimoriadnom spoločnom zasadnutí ministrov zahraničných vecí a vnútra EÚ desaťbodový plán okamžitých opatrení, ktorý získal plnú podporu, vrátane Slovenska.⁹² Desaťbodový plán bol rozšírený a vypracovala sa celá agenda, ktorá presne opisuje aj systém prerozdelenia utečencov a azyľantov. Migračná agenda obsahovala presný kvótový systém, ktorý bol silno kritizovaný hlavne krajinami strednej a východnej Európy. Česko, Maďarsko a Slovensko koordinovali svoj postup v rámci V4 a počas ostrej diskusie na júnovom zasadnutí Európskej rady sa jednotne postavili proti systému povinných kvót.⁹³

Na mimoriadnom samite Rady ministrov pre spravodlivosť a vnútro bolo 22. septembra kvalifikovanou väčšinou odsúhlasené dočasné prerozdelenie 120 000 utečencov (k pôvodným, už schváleným 40 000)⁹⁴ na základe povinných kvót. Tieto kvóty mali platiť pre väčšinu členských štátov na obdobie dvoch rokov od prijatia rozhodnutia. Proti kvótam sa otvorene postavilo Slovensko, Česko, Maďarsko a Rumunsko. „Nikto nebude prikazovať Slovenskú republiku, koľko a akých migrantov má prijať. Na dobrovoľnom základe budeme viesť dialóg s Európskou komisiou a povieme, aký bude príspevok Slovenska. Bude to naše slobodné rozhodnutie, a nie diktát, ktorý na Slovensku nemal absolútne žiadne rozhodnutie podporu ani vo verejnosti, ani v národnej rade SR,“ komentoval výsledky samitu premiér

⁹² EUROPEAN COMMISSION. *Joint Foreign and Home Affairs Council: Ten point action plan on migration*. 2015. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-13].

⁹³ ETL, Alex. – TÁLAS, Péter. *Demography and Migration in Central and Eastern Europe*. Budapest : Ludovika Egyetemi Kiadó, 2020. 198 s. ISBN 9789635311675.

⁹⁴ Extraordinary JHA Council – The Ministers adopted by a qualified majority the provisional mechanism for the emergency relocation of 120,000 persons in need of international protection. 2015. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-13].

Robert Fico.⁹⁵ Hlasovanie však malo záväzný charakter a závery platia aj pre štáty, ktoré hlasovali proti. Následne sa 23. septembra konalo mimoriadne, neformálne zasadnutie Európskej rady, ktoré sa venovalo iným aspektom európskej migračnej agendy, nie kvótam. Rada podporila navýšenie finančnej pomoci pre tretie krajiny ponúkajúce pomoc utečencom a posilnenie spolupráce s týmito krajinami.⁹⁶

Reakciu slovenskej vlády k rozhodnutiu Rady ministrov o povinných kvótach možno považovať za najráznejší prejav opozície voči európskym iniciatívam v histórii členstva krajiny v EÚ. Vláda odmietla právne záväzný akt, ktorý schválila Rada ministrov vnútra, implementovať na území SR⁹⁷, čím sa dostala do otvoreného konfliktu s Európskou úniou. Spôsob, akým slovenská vláda dlhodobo komunikovala problém utečeneckej krízy na Slovensku a príspevok krajiny k jej riešeniu voči zahraničným partnerom kritizoval aj prezident republiky Andrej Kiska. Vyzdvihoval najmä humanitárne aspekty krízy. Slovenská diplomacia sa sústredila na zdôrazňovanie potreby striktnejšie dodržiavať už existujúcu platnú legislatívu, dôrazne odmietat' ekonomických migrantov, posilniť vonkajšie hranice EÚ a podporiť riešenie konfliktov v domovských krajinách, odkiaľ utečenci prichádzajú. Závery júnového zasadnutia Európskej rady schválili záväzky vyplývajúce z európskej migračnej agendy, avšak systém povinných kvót neprešiel.⁹⁸

Vzhľadom na reálne počty utečencov – 802 ľudí na obdobie dvoch rokov, ktorí by podľa návrhu komisie mali byť presídlení na Slovensko, nemožno postoj slovenskej vlády vnímať ako obavu z nedostatočných kapacít. Ani finančná záťaž v tomto prípade nezohrávala rolu, najmä ak z rozpočtu únie bola vyčlenená dotácia takmer 6 000 eur na osobu. Slovenská vláda pri odmietaní povinného mechanizmu prerozdelenia utečencov argumentovala najmä bezpečnostnými rizikami a obavou, že takýto precedens by v budúcnosti umožnil prílev oveľa väčšieho počtu utečencov do krajiny, a to bez reálnej možnosti Slovenska regulovať tieto toky. Pri bezpečnostných rizikách vláda, ale aj opoziční politici upozorňovali na možnosti teroristických hrozieb a tiež na „iné kultúrne návyky a iné náboženstvo“⁹⁹, ktoré by mohli narušovať homogenitu slovenskej spoločnosti. Vládny postoj

⁹⁵ TASR. *Fico ohlásil koniec debaty o povinných utečeneckých kvótach*. 2015. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-02].

⁹⁶ VILÁGI, Aneta. *Slovensko v krízami poznačenej Európskej únii*. Ročenka zahraničnej politiky 2015. 19-35 s. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-02].

⁹⁷ ÚRAD VLÁDY SR. *Slovensko podáva žalobu voči EÚ, rozhodnutie Rady ministrov vnútra neakceptujeme*. 2015. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-02].

⁹⁸ VILÁGI, Aneta. *Slovensko v krízami poznačenej Európskej únii*. Ročenka zahraničnej politiky 2015. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-02].

⁹⁹ JANCOVÁ, Daniela. *Fico utečencov nechce, bojí sa terorizmu a inej kultúry*. 2015. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-01].

v podstate odzrkadľoval všeobecne negatívny postoj slovenskej spoločnosti voči cudzincom aj európskym iniciatívam v tejto oblasti. Podľa zistení Eurobarometra z jari 2015 len 17 % Slovákov malo pozitívny postoj voči imigrantom z tretích krajín, čo predstavuje tretí najnegatívnejší postoj v celej únii.¹⁰⁰

Aj napriek veľkej panike obyvateľov v súvislosti s migračnou krízou v posledných rokoch bolo podaných len niekoľko stoviek žiadostí o azyl, čo znamená, že Slovensko nie je cieľovou krajinou migrantov.¹⁰¹ Kým počet žiadateľov je nízky, miera prijatia azylu je ešte nižšia. Ročne sú to maximálne desiatky ľudí. Slovensko patrí dlhodobo ku krajinám, v ktorých žiada o azyl z hľadiska počtu obyvateľov najmenej ľudí. Z pohľadu imigrácie a prijímania utečencov je Slovensko relatívne uzavretou krajinou. Dokazujú to aj prieskumy o akceptácii migrácie, kde sa Slovensko umiestnilo na posledných miestach.¹⁰²

Na konferencii Organizácie Spojených národov v Marrákeši v roku 2018 schválili zástupcovia zo 164 krajín globálny pakt o migrácii. Prípravu Globálneho rámca OSN pre bezpečnú, riadenú a legálnu migráciu dokončili po 18 mesiacoch rokovaní. Voči tomuto dohovoru však medzičasom objavili námietky a viacero európskych štátov vrátane Slovenska oznámilo, že sa k tejto iniciatíve nepripoja.

Globálny migračný pakt má podľa Generálneho tajomníka OSN, A. Guterresa napomôcť, aby migrácia prebiehala bezpečným, humánnym a usporiadaným spôsobom, čo má zamedziť zbytočnému utrpeniu a chaosu. Upozornil pritom na skutočnosť, že od roku 2000 prišlo o život už viac ako 60-tisíc migrantov, čo je podľa neho hanbou pre celé medzinárodné spoločenstvo. A. Guterres zdôraznil, že globálny pakt má nezáväzný charakter a žiadnej krajine sveta nenariaďuje, akú migračnú politiku má praktizovať. „Pakt je rámcom pre medzinárodnú spoluprácu..., ktorý výslovne zdôrazňuje princíp štátnej suverenity,“ zdôraznil. Vyjadril presvedčenie, že sa k dohovoru časom pridajú aj tie krajiny, ktoré nevyslali svojich zástupcov na konferenciu do Marrákešu.¹⁰³

Podľa ministra Lajčáka pre Slovensko nie je politicky ani spoločensky prijateľné prijímať migrantov. Kvóty sú podľa neho obrovskou chybou EÚ, Slovensko zas pochybilo odmietnutím paktu OSN. Slovenská spoločnosť podľa neho nie je pripravená prijímať migrantov na základe kvót, namiesto ktorých je potrebné hľadať „európske riešenie

¹⁰⁰ Standard Eurobarometer 83 – Spring 2015. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-02].

¹⁰¹ ŁOŚ, Robert – KOBIERECKA, Anna. *The V4 towards migration challenges in Europe: An analysis and recommendations*. Łódź : Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2017. 238 s. ISBN 9788380888470.

¹⁰² ESIPOVA, Neli – FLEMING, John – RAY, Julie. *New Index Shows Least-, Most-Accepting Countries for Migrants*. 2017. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-02].

¹⁰³ TASR. *V Maroku schválili Globálny pakt o migrácii, šéf OSN vyvrátil mýty*. 2018. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-17].

prijateľné pre všetkých“. Slovensko je pripravené prispievať nadmernou mierou na chod európskej hraničnej agentúry Frontex alebo do zvereneckých fondov EÚ na pomoc Afrike. „Ako Vyšehradská štvorka sme sa rozhodli zakúpiť štyri lode, ktoré budú pomáhať Taliansku a tamojšej pobrežnej stráži pri hliadkovaní v Stredozemnom mori,“ pripomenul Lajčák. „Slovensko má problém so znením paktu OSN, ako je dnes navrhnutý. Slovensko si nemyslí, že neexistuje rozdiel medzi legálnou a nelegálnou migráciou. Ekonomickú migráciu považujeme za nelegálnu, škodlivú a za bezpečnostné riziko,“ uviedol P. Pellegrini s tým, že Slovensko s paktom nebude súhlasiť.¹⁰⁴

Lajčák vyjadril poľutovanie nad tým, že Slovensko podobne ako Rakúsko, Maďarsko, Česko alebo Spojené štáty odmietlo tzv. migračný pakt OSN: „Som veľmi sklamaný, že sa moja krajina zaradila tohto klubu. Nie som na to hrdý, lebo je to skupina krajín, ktorá stojí na nesprávnej strane dejín.“ Lajčák ako bývalý predseda Valného zhromaždenia OSN, ktorý sa podieľal na tvorbe tohto dokumentu, sa vyjadril aj k svojmu rozhodnutiu stiahnuť novembrovú demisiu a zostať vo funkcii ministra zahraničných vecí i po tom, ako Slovensko odmietlo migračný pakt. „Bolo to asi najťažšie rozhodnutie, aké som musel urobiť vo svojom profesionálnom živote,“ povedal. Lajčák uviedol záujem o to, aby zahraničná politika Slovenska naďalej zodpovedala „povahe vládneho programu“, teda európskej a euroatlantickej orientácii, duchu európskej spolupráce a rešpektu k európskym hodnotám. Od premiéra Pellegriniho dostal príslušnú záruku, hoci odmietnutie migračného paktu OSN „duchu vládneho programu nezodpovedalo“.¹⁰⁵

Ako už bolo uvedené v predošlej kapitole, našim cieľom je porovnať utečeneckú krízu vyvolanú vojnou v Sýrii v roku 2015 s krízou v Afganistane v roku 2021, ktorá bola vyvolaná nástupom Talibanu. Aj keď sa predpokladalo, že z krajiny utečie menej migrantov ako v roku 2015 a nevyvrcholí taká utečenecká kríza, je to skvelá príležitosť na porovnanie postoja slovenskej vlády celkovo k tejto problematike.

V auguste 2021 malo Slovensko do 250 ľudí, ktorí by chceli odísť pomocou SR z Afganistanu. Išlo o príbuzných slovenských občanov afganského pôvodu, ako aj ľudí pracujúcich v rôznych inštitúciách spolupracujúcich so Slovenskou republikou.¹⁰⁶ Na Slovensku existuje dlhodobo rovnaký postoj k migrácii, čiže v odmietaní povinných kvót a

¹⁰⁴ TASR. *Globálny pakt OSN o migrácii Slovensko nepodporí, vyhlásil Pellegrini*. 2018. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-01].

¹⁰⁵ LAJČÁK, Miroslav. *Pre Slovensko nie je politicky ani spoločensky prijateľné prijímať migrantov*. 2019. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-04].

¹⁰⁶ KORČOK, Ivan. *In Afghanistan, we register up to 250 people connected to Slovakia*. 2021. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-04].

povinného prerozdelenia migrantov pokračuje a nový minister zahraničných vecí. „SR je pripravená prejavíť solidaritu voči krajinám, ktoré sú vystavené migračným tlakom, ale zároveň odmietame povinné kvóty. Na tejto veci sa nič nemení,“ deklaroval minister Korčok. Nie je si vedomý ani toho, že by bol v slovenskom parlamente politický subjekt s iným postojom. Šéf slovenskej diplomacie tiež skonštatoval, že solidaritu s krajinami s veľkým migračným tlakom treba aj nejako prejavíť. Uviedol, že Slovensko tak robí napríklad investovaním milióna eur do utečeneckých táborov. Financie majú slúžiť na odľahčenie tlaku na tieto krajiny a sociálny systém.¹⁰⁷

Po októbrovom samite EÚ v roku 2021 premiér Eduard Heger konštatoval, že únia sa poučila z udalostí spred šiestich rokov a je lepšie pripravená na migráciu. Svedčí o tom aj atmosféra na rokovaníach, kde podľa jeho slov všetci lídri dali najavo, že treba hľadať spoločné riešenia. Zároveň bolo podľa neho cítiť jednotu a vôľu nájsť kompromisné východiská. „Náš postoj je, že podporujeme krajiny, ktoré tomuto čelia aj sprísnenie ochrany vonkajších hraníc únie,“ uviedol Heger. V tejto súvislosti vyzdvihol príklad Grécka, ktoré v posledných rokoch veľa investovalo do nových technológií na kontrolu hraníc. Dodal, že v Grécku na vlastné oči videl, ako pokrokové technológie pomáhajú chrániť hranice a výrazne prispievajú k zníženiu nelegálnej migrácie. „Migrácia je otázka, ktorú treba riešiť v krajinách, kde vzniká a v krajinách tranzitu. Tam treba hľadať riešenia zo strednodobého a dlhodobého hľadiska,“ dodal.¹⁰⁸

Z tohto vyjadrenia jasne vyplýva, že postoj Slovenska vzhľadom na migráciu sa nezmenil. Ako aj bývalá vláda Roberta Fica, tak aj vláda Eduarda Hegera odmieta systém kvót a uprednostňuje riešenia v krajinách, kde vznikol konflikt. Malú zmenu v riešení otázky migrácie predsa vidíme. Aj keď súčasná vláda odmieta povinné kvóty, považuje za veľmi dôležité aby sa predišlo humanitárnej kríze a aby sa dodržiavali základné ľudské práva, vrátane práv žien a detí. V porovnaní s rokom 2015, keď migrantov predstavovali ako všeobecné, veľké zlo pre našu spoločnosť, je to určite pokrok.

Táto idea vyplýva aj z vyhlásenia ministra Korčoka po zasadnutí ministrov zahraničných vecí. V septembri 2021 sa minister Korčok zúčastnil 76. zasadnutia Valného zhromaždenia OSN v New Yorku. Na svojej FB stránke informoval nasledovne. „S ministrami sme sa zhodli, že EÚ, OSN a celé medzinárodné spoločenstvo musí predísť

¹⁰⁷ TASR. *Korčok: Povinné kvóty odmietame, dlhodobý postoj SR k migrácii je známy*. 2021. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-05].

¹⁰⁸ TASR. *Premiér Heger po samite EÚ povedal, že Slovensko poskytne Litve plot v dĺžke šesť kilometrov*. 2021. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-06].

prepuknutiu humanitárnej krízy v krajine, kde takmer polovica obyvateľov trpí nedostatkom základných potravín. Očakávame, že Taliban umožní doručenie tejto pomoci k najviac ohrozeným skupinám obyvateľstva. Zhodli sme sa tiež na nutnosti dodržiavania ľudských práv, vrátane práv žien a dievčat. EÚ bude sledovať ďalšie kroky Talibanu a posudzovať ich na základe ich skutkov, nie vyhlásení. Dôležité je tiež riešiť dopady situácie v Afganistane v spolupráci a koordinácii s regionálnymi partnermi. Len spoločnými silami môžeme zabrániť destabilizácii Afganistanu s negatívnymi dopadmi na celý región.“¹⁰⁹

4.3. Bezpečnostná politika

Slovensko sa stalo členom NATO v roku 2004 spolu s Bulharskom, Estónskom, Litvou, Lotyšskom, Rumunskom a Slovinskom. Cesta Slovenska do obrannej Aliancie však bola komplikovanejšia než cesta okolitých štátov. Kým Česko, Maďarsko a Poľsko do NATO vstúpili už v roku 1999, pre vnútropolitickú situáciu sa vstup Slovenska oddialil. Členstvo v NATO bolo aj podmienkou vstupu krajiny do Európskej únie.

Záujem o členstvo Slovenská republika prejavila hneď po svojom vzniku. Prezident Michal Kováč 4. novembra 1993 rokoval s vtedajším generálnym tajomníkom NATO Manfredom Wörnerom a po rokovaní Aliancia záujem Slovenska o vstup privítala. Krajiny uchádzajúce sa o členstvo v NATO museli preukázať, že sú fungujúcimi demokraciami založenými na trhovej ekonomike, rešpektujú práva menšín v súlade s princípmi OBSE, majú vyriešené problémové susedské vzťahy či sa zaviazali riešiť spory mierovou cestou. V máji 1997 sa na Slovensku uskutočnilo referendum o vstupe do NATO, ktoré skončilo ako neplatné. Júlový summit Aliancie v Madride potom rozhodol, že na konzultácie o rozširovaní budú v prvej vlne prizvané Poľsko, Maďarsko a Česko. Vyšehradskí partneri Slovenska do NATO vstúpili 12. marca 1999.

Zmena nastala s príchodom vlády Mikuláša Dzurindu. V apríli 1999 bolo Slovensko zaradené medzi kandidátske krajiny, v júni vláda schválila Národný program prípravy na členstvo. V marci 2001 väčšina koalíčných aj opozičných poslancov v Národnej rade SR zahlasovala za Bezpečnostnú stratégiu SR, ktorá už počítala so vstupom do Aliancie a pozvánku na prístupové rokovania Slovensko dostalo na Pražskom summite v novembri 2002. Slovensko, spolu s ďalšími krajinami, 29. marca 2004 odovzdalo prístupové protokoly

¹⁰⁹ Facebook Ivana Korčoka, 2021. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-07].

depozitárovi vlády USA a formálne tak nadobudlo členstvo v Aliancii. Slovenskú vlajku v bruselskej centrále NATO vztýčili počas slávnostného ceremoniálu 2. apríla.¹¹⁰

4.3.1. Bezpečnostná politika počas vlády Roberta Fica

Rok 2015 sa v európskej bezpečnostnej politike niesol v duchu hrozieb nekonvenčného charakteru, najmä medzinárodného terorizmu, migračných vĺn a pokračujúcej nestability na Ukrajine, ktorá súvisí s inváziou ruských ozbrojených síl počas rokov 2014 a 2015. Hlavnou bezpečnostnou hrozbou ľudí, ktorej krajiny strednej Európy čelili, bola vlna úteku z vojnových oblastí Sýrie, Iraku a Afganistanu. Slovensko sa napriek hrozbám útokov v Európe v roku 2015 nedostalo do vážneho bezpečnostného ohrozenia. Jedna z tém, ktorá sa napriek zmene bezpečnostného prostredia nepohla na Slovensku ďalej ani v politickej oblasti, je dlhodobá odkladaná aktualizácia bezpečnostných dokumentov. Posledné dokumenty boli prijaté pred viac ako desiatimi rokmi – konkrétne v roku 2005 – a už nereflektujú stále meniace sa bezpečnostné prostredie v SR a v jej geopolitickej blízkosti.¹¹¹ Všetky krajiny V4, teda najbližšie štáty, ktoré majú potenciál poskytnúť tak slovenským projektom obrany a bezpečnosti, majú nové dokumenty. Česko prijalo novú bezpečnostnú stratégiu v roku 2015, Poľsko v roku 2014 a Maďarsko v roku 2012.¹¹²

Slovenská republika na aktualizáciu dlho čakala. Tento fakt viedol k niekoľkým úlohám. Jeden z nich je, že sa dokumenty neprispôbili technologickému pokroku za posledných desať rokov, ktorý postupne preniká do obrany a bezpečnosti (kybernetické hrozby, propaganda). V druhom rade môže ísť o nečitateľnosť slovenských stratégií a záujmov v zahraničí. Napriek tomu, že Slovensko na svetové dianie nemá obrovský vplyv vzhľadom na svoju veľkosť, jeho geografická poloha a fakt, že tvorí EÚ a NATO, je prípad možného ohrozenia pri konvenčnom útoku. Bezpečnostná a obranná stratégia tvoria piliere bezpečnostnej hierarchie štátu.¹¹³

Ministerstvo obrany v súvislosti s bojom proti terorizmu prisľúbilo zvýšiť počet príslušníkov ozbrojených síl SR o 800 vojakov do konca roka 2017. Na domácej scéne vláda predstavila protiteroristický balíček opatrení, ktorý parlament schválil napriek vetovaniu zo

¹¹⁰ SITA. *Slovensko pred 16 rokmi vstúpilo do NATO, členom sa stalo päť rokov po susednom Česku či Maďarsku*. 2020. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-18].

¹¹¹ TASR. *Bezpečnostným analytikom chýba nová bezpečnostná stratégia Slovenska*. 2015. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-18].

¹¹² FISCHER, Dušan. *Bezpečnostná politika SR v roku 2015*. Ročenka zahraničnej politiky 2015. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-18].

¹¹³ SITA. *Minister Gajdoš hovoril s Kiskom o programových prioritách*. 2016. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-16].

strany prezidenta Andreja Kisku.¹¹⁴ Novela platná od januára 2016 zvyšovala právomoc polície a spravodajských služieb a zvyšovala minimálnu sadzbu odňatia slobody za tzv. teroristické trestné činy. Novela si vyslúžila množstvo kritiky od kancelárií prezidenta SR tak pre obsah, ako aj pre skrátený legislatívny proces, počas ktorého ju NR SR schválila.¹¹⁵

4.3.2. Bezpečnostná politika novej vlády Igora Matoviča

Dňa 1. decembra 2021 Slovensko iniciovalo zásadnú revíziu svojich dvoch kľúčových dokumentov strategickej bezpečnostnej politiky – Bezpečnostnej stratégie a Obrannej stratégie – a zaradilo ich tak do procesu verejnej konzultácie. Závazok aktualizovať obe stratégie bol zaradený aj do Programového vyhlásenia novej vlády SR, čo svedčí o ich význame.¹¹⁶

Aktualizácia oboch stratégií je dlho očakávaná, dokumenty neboli revidované od roku 2005. Dlhé čakanie je spôsobené zamietnutím návrhov pripravených predchádzajúcou vládou. Koaličný partner ich odmietol kvôli zmienke o Rusku ako o bezpečnostnej výzve. V stratégii sa uvádza, že Slovensko má záujem rozvíjať vzťahy s Ruskom a uznáva krajinu ako dôležitého partnera pri riešení mnohých výziev, no zároveň stanovuje, že „konfrontačný prístup Ruska vo vojenskej, bezpečnostnej a politickej oblasti predstavuje hlavnú výzvu pre bezpečnosť nášho euroatlantického priestoru“. „Slovensko nemôže prehliadať porušovanie základných princípov medzinárodného práva, zasahovanie do demokratického procesu iných krajín a snahy o oslabenie európskej bezpečnostnej architektúry vrátane jednoty NATO a EÚ,“ píše sa v bezpečnostnej stratégii.¹¹⁷

Prijatím novej Bezpečnostnej stratégie a Obrannej stratégie Slovensko zaplní veľkú medzeru v oblasti svojej strategickej a doktrínálnej politiky. Zablockované schválenie návrhu Bezpečnostnej a Obrannej stratégie v bývalom parlamente počas volebného obdobia skutočne dostalo Slovensko do ťažkej situácie. Základné dokumenty špecifikujúce hlavné strategické smerovanie krajiny v oblasti bezpečnosti a obrany boli v skutočnosti o 15 rokov zastarané a nezodpovedali súčasnej situácii v teréne.

¹¹⁴ SITA. *Parlament prelomil Kiskovo veto, protiteroristický balík schválil*. 2015. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-19].

¹¹⁵ MINISTERSTVO VNÚTRA SR. *Od 1. januára 2016 je účinná nová protiteroristická legislatíva*. 2015. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-19].

¹¹⁶ Národná Rada Slovenskej republiky, 2020. *Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky na obdobie rokov 2020 - 2024*. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-03].

¹¹⁷ GABRIZOVA, Zuzana. *Security and defence strategies to be approved by Slovak government*. 2020. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-18].

Obsahovo aj prístupovo sú oba dokumenty spracované dômyselne, reflektujú aktuálne bezpečnostné prostredie a hrozby, ktorým Slovenská republika čelí. Okrem toho je v týchto dvoch dokumentoch niekoľko pozoruhodných inklúzií, ktoré stojí za to zdôrazniť. Po prvé, stanovujú explicitnejší popis princípov a východiskového základu bezpečnostnej politiky SR. Konštatovanie, že členstvo v EÚ a NATO vyjadruje napríklad spoločenské a geopolitické ukotvenie Slovenska, je obzvlášť trefným posolstvom v čase, keď domáci aj zahraniční aktéri vyzývajú obe organizácie. Rovnako dôležité je uznanie rastúceho vplyvu nevojenských hrozieb, vplyvu autoritárskych štátov a korozívnych účinkov dezinformácií a propagandy na bezpečnosť a verejnú bezpečnosť. Po druhé, Bezpečnostná stratégia obsahuje jednoznačné vyjadrenie postavenia Slovenska voči USA, Rusku a Číne. USA sú v bezpečnostnej stratégii označené ako strategický spojenec so spoločnými hodnotami a záujmami. Pokiaľ ide o Rusko, text stanovuje zámer rozvíjať konštruktívne vzťahy. Napriek tomu je Moskva označovaná za primárnu bezpečnostnú výzvu v transatlantickej oblasti kvôli porušovaniu medzinárodného práva, zasahovaniu do demokratických procesov a opakovaným pokusom podkopať EÚ a NATO. Čína je na jednej strane charakterizovaná ako partner pri riešení globálnych výziev, no na druhej strane ako konkurent a strategický rival EÚ. Po tretie, oba dokumenty obsahujú konkrétne zmienky o hybridných hrozbách ako o vznikajúcej bezpečnostnej výzve, ktorú predstavujú štátni a neštátni aktéri. Na ich riešenie sa navrhuje niekoľko opatrení na budovanie odolnosti vrátane posilnenia kapacity a povedomia o týchto hrozbách, zlepšenej koordinácie a detekčných mechanizmov a zvýšeného využívania strategickej komunikácie.¹¹⁸

Popri novej bezpečnostnej a obrannej stratégii slovenské ministerstvo obrany plánuje najväčší nákup v histórii krajiny. Vláda už schválila nákup 152 pásových a 76 kolesových bojových obrnených vozidiel. Odhadovaná cena je viac ako 2 miliardy eur. Dôvodom nákupu je zlý stav súčasnej techniky, ale aj požiadavky na fungujúcu armádu tak, ako ich formuluje NATO. Slovensko sa k modernizácii zaviazalo už niekoľkokrát. Vozidlá, ktoré chce ministerstvo nakúpiť, patria podľa ministra obrany Jaroslava Naďa ku kľúčovej výzbroji spojeneckých pozemných síl. V súčasnosti je nákup obrnených vozidiel stále len plánom. Krajiny chce vláda osloviť so žiadosťami o konkrétne ponuky do konca septembra

¹¹⁸ GLOBSEC. *Highlights of the New Slovak Security and Defence Strategy Proposals*. 2020. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-16].

2021. Ponuky sa potom očakávajú do šiestich až deviatich mesiacov. Ministerstvo predloží aj štúdie uskutočniteľnosti a požiada vládu o povolenie rokovať o zmluve.¹¹⁹

4.3.3. Postavenie Slovenskej republiky v NATO

Z aktuálneho dokumentu „*Zahraničná a európska politika Slovenskej republiky v roku 2020*“, ktorý bol vytvorený Ministerstvom zahraničných vecí a EZ vyplývajú nasledujúce ciele bezpečnostnej politiky a celkové smerovanie krajiny v turbulentnom svete.

Určujúcim rámcom slovenského zahraničnopolitického pôsobenia je členstvo v Európskej únii a Severoatlantickej aliancii. Členstvo v EÚ aj NATO znásobuje možnosti presadzovania a obhajoby záujmov Slovenskej republiky. V oboch organizáciách chce byť Slovensko angažovaným a solidárnym partnerom a aktívne sa podieľať na spoločných riešeniach posilňujúcich stabilitu, bezpečnosť a prosperitu euroatlantického priestoru. Vyjadrením hodnotového ukotvenia slovenskej zahraničnej politiky je podpora dodržiavania medzinárodného práva a záujem na udržaní a rozvoji multilateralizmu. Krajina presadzuje ochranu ľudských práv, základných slobôd, princípy demokracie a právneho štátu doma aj v zahraničí.

Členstvo SR v Európskej únii a Severoatlantickej aliancii je podľa dokumentu vyjadrením strategickej a hodnotovej orientácie Slovenska. Pôsobenie v týchto organizáciách znásobuje zahraničnopolitický vplyv a je základným pilierom pre úspešné, prosperujúce a bezpečné Slovensko. SR bude naďalej prispievať k posilňovaniu jednoty, kredibility a akcieschopnosti oboch organizácií. Predpokladom toho je silná transatlantická väzba a budovanie strategických a obojstranne výhodných vzťahov medzi EÚ a USA.

Zaistenie bezpečnosti SR a jej občanov je jednou z hlavných úloh štátu. SR preto bude podporovať ďalšiu adaptáciu NATO na zmenené bezpečnostné prostredie s osobitným zreteľom na nové bezpečnostné výzvy a hrozby. SR bude pokračovať vo zvyšovaní podielu obranných výdavkov na úroveň 2 % HDP do roku 2024 a rovnako v aktívnej účasti v operáciách, misiách a aktivitách NATO, EÚ a OSN. Taktiež bude podporovať politiku otvorených dverí NATO a posilňovanie spolupráce medzi NATO a EÚ, aby ich spolupráca bola čo najužšia, efektívna a prebiehala čo najplynulejšie na všetkých úrovniach a bez zbytočných duplicit. V oboch organizáciách podporí reflexiu ich činností s cieľom vnútorne ich zefektívniť a posilniť ich globálne pôsobenie.

¹¹⁹ HUDEC, Michal. *Slovakia plans record-high defence expenditure*. 2021. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-22].

V oblasti spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky EÚ podporí posilňovanie spôsobilostí, prehľbovanie spolupráce a úsilie zamerané na posilnenie akcieschopnosti únie, jej strategickej autonómie a schopnosti spolupracovať s partnermi, pri zachovaní NATO ako hlavného piliera bezpečnosti a kolektívnej obrany. Krajina sa zameria aj na podporu konkurencieschopnosti a inovácii v slovenskom obrannom priemysle prostredníctvom Programu rozvoja európskeho obranného priemyslu, ako aj budúceho Európskeho obranného fondu.¹²⁰

¹²⁰ KORČOK, Ivan. *Zahraničná a európska politika Slovenskej republiky v roku 2020*. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-32].

5. Všeobecné zistenia prostredníctvom komparácie zahraničnej a bezpečnostnej politiky v Maďarsku a v Slovenskej republike

V poslednej časti diplomovej práce sme analyzovali výsledky práce, ktoré sme vykonali pomocou komparácie zahraničnej a bezpečnostnej politiky Maďarska a Slovenskej republiky v období 2015 – 2020. Ako sme už určili na začiatku práce, hlavným cieľom a prínosom diplomovej práce bude komparácia, prostredníctvom ktorého zistíme základné odlišnosti, popripade skutočnosti, kde sa politiky rovnajú. Vďaka komparácie sme mohli zistiť aj základné ideologické zásady krajín, ako aj ich miesto v Európe či, vo svete. Základnú štruktúru pre porovnanie nám tvorili podkapitoly z predošlých dvoch kapitol.

V prvej kapitole sme porovnávali základné teoretické východiská zahraničnej a bezpečnostnej politiky dvoch krajín. V prvom rade môžeme povedať, že po vstupe do EÚ v roku 2004 mali obe krajiny podobné zahraničné politiky, snažili sa prehlbovať integráciu krajiny do medzinárodného priestoru ako aj plné zapojenie a účinné presadzovanie sa v EÚ a NATO. Najdôležitejšími témami boli globalizácia a posilnenie konkurencieschopnosti krajiny s plným využitím možností, ktoré integrácie ponúkajú. Medzi základné princípy zahraničnej politiky oboch krajín patrilo napĺňanie demokratických princípov v medzinárodných vzťahoch a dodržanie ľudských práv. Avšak tieto princípy sa postupne menili zmenami vlád, a tým sa menila aj pozícia krajín v EÚ či iných medzinárodných organizáciách. Tento fakt je aj odpoveďou na otázku, prečo sa oslabila jednota a spolupráca krajín EÚ.

Maďarsko vždy kládlo veľký dôraz na podporu Maďarov, ktorí žijú za maďarskými hranicami. Rozvoj susedských vzťahov, zachovanie identity maďarských komunít a presadzovanie ich práv patrili aj patria k prioritám maďarskej zahraničnej politiky. Okrem podpory Maďarov v susedných štátoch sa usilovali aj o hlbšiu spoluprácu s východom. Premiér tvrdí, že Maďarsko tvorí hranicu východu a západu, a preto je potrebné sa zaoberať s hospodárstvom a kultúrou oboch regiónov. Táto spolupráca sa stala čoraz intenzívnejšou každým rokom. V roku 2014 sa objavil výraz illiberálna demokracia, ktorý čiastočne opisoval politiku Ruska a Turecka a presne s týmito krajinami vybuďovalo Maďarsko blízke až priateľské vzťahy. Postupné zbližovanie sa s východnými krajinami samozrejme spôsobila nejasnosti a oslabenie dôvery, čo sa týka Maďarska ako člena Európskej únie. Ako sme už uviedli v predošlej kapitole, postavenie Maďarska v EÚ bolo kontroverzné, až pokrytecké podľa môjho osobného názoru. Čo sa týka finančnej pomoci a dotácií, tak ich

krajina vo veľkej miere využíva, avšak keď prídu na rad záväzky spojené s členstvom v EÚ, ich radi odmietajú.

Organizáciu Severoatlantickej zmluvy považuje Maďarsko za základným kameňom bezpečnosti krajiny. Národná bezpečnostná stratégia považuje za výhodu členstvo v integračných zoskupeniach, pretože vďaka tomu vedia krajiny spoločne reagovať na zásadné bezpečnostné výzvy. Toto tvrdenie si dovoľím vyvrátiť, pretože počas migračnej krízy, ktorá predstavovala veľkú bezpečnostnú výzvu, konalo Maďarsko opačne, ako by únia očakávala. Taktiež by som chcela podotknúť v súvislosti s aktuálnou situáciou na Ukrajine (2022 marec), že všetky členské krajiny NATO poskytli vojenskú pomoc nejakou formou, avšak Maďarsko nepovolilo ani prevoz zbraní na svojom území. V tomto fakte môžeme vidieť kontroverziu, pretože krajina vôbec nereaguje spoločne s inými členskými krajinami v zásadných bezpečnostných otázkach.

V porovnaní s Maďarskom aj zahraničná politika Slovenska považuje za prioritu susedskú politiku, avšak nie kvôli Slovákom žijúcim v susedných krajinách, ale kvôli ekonomickým dôvodom a partnerstvám. Medzi najbližších obchodných partnerov Slovenska patria Nemecko, Česko, Poľsko, Rakúsko aj Maďarsko. Keďže Slovensko je malou otvorenou ekonomikou, je samozrejmé, že veľa exportuje aj importuje do zahraničia. Tieto toky väčšinou prichádzajú zo západných štátov, aj keď popri nich figuruje aj Čína či Južná Kórea. Hoci v porovnaní s Maďarskom, má Slovensko menej východných partnerov, taktiež sa usiluje o východné spolupráce. Ako aj u maďarského premiéra, tak aj u slovenského v období 2012-2018 si môžeme všimnúť určitú kontroverziu. V predošlej kapitole sme už spomínali, že počas vlády Roberta Fica mal celkom rozličné názory od svojho ministra zahraničných vecí Miroslava Lajčáka. Minister Lajčák vytváral dobré meno Slovensku v európskej politike a premiér Fico preferoval vzťahy s Ruskom a kritizoval kroky únie. V oblasti bezpečnosti nebola vláda Roberta Fica úspešná, zanedbávala ju a počas dvoch cyklov nevytvorila novú obrannú stratégiu, ktorá bola už 15 rokov stará a odvtedy sa bezpečnostné prostredie zmenilo.

S príchodom novej vlády v roku 2020 sa v určitej miere zmenila zahraničná aj bezpečnostná politika Slovenska. Minister Korčok vidí jasné miesto Slovenska v EÚ aj V4. Pracuje na rozvoji partnerstiev prostredníctvom bilaterálnych dohôd s európskymi aj východnými krajinami. Hlavnou prioritou týchto partnerstiev sú ekonomické výhody pre Slovensko, avšak vláda odsudzuje narušanie demokratických hodnôt a nedodržanie ľudských práv. Preto napríklad podporuje sankcie voči Rusku, ktoré boli udelené kvôli narušeniu teritoriálnej integrity Ukrajiny. V porovnaní, premiér Fico kritizoval sankcie voči

Rusku a považoval ich za nepotrebné. Avšak vzhľadom na zmenu bezpečnostnej situácie v Európe, kvôli vojenskej okupácii Ukrajiny Ruskom, bývalý premiér zmiernil svoju rétoriku. Slovensko plánuje investovať viac do obrany a pracuje aj na posilnení vzťahov s USA.

Z predošlých odsekov vyplýva, že Slovensko a Maďarsko mali približne podobné zahraničné politiky v päťročnom období 2014 až 2019. Boli hrdými členmi EÚ aj NATO, ale orientovali svoje partnerstvá na východ a kritizovali ideológie a smerovanie, ktoré pochádzali zo západu. Preto sme si mohli všimnúť kontroverzie vlády premiéra Fica aj Orbána. Na Slovensku v roku 2020 nastala zmena a vláda vyjadrila svoju jasnú orientáciu smerom k západným štátom, avšak Maďarsko zostáva v starých koľajach a ešte viac prehlbuje svoje vzťahy s východom.

V tretej a štvrtej kapitole sme sa zamerali na analýzu postojov krajín vo vzťahu k východným štátom. Sústredili sme sa na konkrétne oblasti, ako napríklad východné partnerstvo, migračná kríza či postavenie v NATO.

V roku 2011 Maďarsko uviedlo novú zahraničnopolitickú stratégiu, ktorá bola zameraná na globálne otvorenie krajiny. Cieľom stratégie je diverzifikácia maďarskej ekonomiky a vytváranie nových pracovných miest. Najdôležitejším sektorom spolupráce je energetika, a keďže Maďarsko je silno závislé od energetických surovín z východu je v záujme krajiny túto spoluprácu udržať aj z dlhodobého hľadiska. Po vyhodnotení politiky východného otvorenia sme zistili, že nebola taká úspešná, ako sa očakávalo. Na hlavnom zozname ekonomických partnerov Maďarska zostalo iba Rusko a nepribudli žiadne iné východné štáty, čiže krajina zostala silne závislou od európskych krajín. Vnímanie Ruska premiérom Orbánom sa menila počas rokov. Kým bol v opozícii kritizoval ľavicovú vládu za priateľské vzťahy s Ruskom, avšak keď jeho politická strana sa dostala k moci, pokračoval v prehľbovaní maďarsko-ruských vzťahov. Podľa môjho osobného názoru, tieto vzťahy sa udržiavali len kvôli ideológii, ale neprinášali žiadne také ekonomické výhody, aké by krajina nemohla získať v spolupráci so západnými krajinami. Jedinou nevýhodou oproti západným štátom je energetická závislosť, ktorá vyplýva z nízkych cien surovín a jednoduchšej logistiky z Ruska.

Na druhej strane Slovensko považuje seba za proeurópsko- a proatlanticko-orientovanú krajinu. Avšak už sme spomínali, že vykonáva susedskú politiku smerom na západ ako aj smerom na východ. V duchu tejto susedskej politiky podporuje krajiny Východného partnerstva EÚ v ich demokratizačnom, reformnom a transformačnom úsilí. Program Východného partnerstva EÚ sa ale nerovná s politikou východného otvorenia

Maďarska a v tomto fakte vidíme najväčší rozdiel medzi dvomi krajinami. Síce na druhej strane môžeme vidieť podobné správanie Viktora Orbána a Roberta Fica v súvislosti s ruskou orientáciou. Obaja preferovali ideológiu a hodnoty, ktoré Rusko sledovalo. Avšak rozdiel vidíme v tom, že Viktor Orbán aj reálne spolupracoval s ruskými firmami ako napríklad projekt Paks II alebo rekonštrukcia metra v Budapešti. Zatiaľ, čo Robert Fico nemôže preukázať žiadny veľký projekt, ktorý by vznikol v spolupráci s ruskými firmami, skôr to boli iba populistické reči z jeho strany. Po zmene vlády na Slovensku si všímame zmenu postoja voči Rusku. Nová vláda považuje Východné partnerstvo tiež za dôležitý míľnik zahraničnej politiky, ale odsudzuje Rusko za porušenie teritoriálnej jednoty Ukrajiny a podporuje ju všetkými silami.

V roku 2013 vydalo Maďarsko migračnú stratégiu v ktorej vyjadrila solidaritu cudzincom, ktorí sú v ich krajine prenasledovaní z rasových, etnických, náboženských alebo politických dôvodov. Stratégia obsahovala aj ochranu voči tým, ktorí utiekli zo svojej vlasti. Obsah tejto stratégie rýchlo stratil význam, keď v roku 2014 sa spustila vlna migrantov smerom do európskych krajín. Už v tomto roku vyjadril premiér Orbán, že hranice treba uzavrieť a treba podporiť finančne dotknuté krajiny, aby sme pomohli tam, kde vznikol problém. Prostredníctvom médií a plagátových kampaní vzbudil strach v občanoch a tento strach podporil aj so začatím výstavby vysokého železného plotu na južných hraniciach Maďarska. V septembri 2015 sa Európska rada rozhodla o rovnomernom prerozdelení migrantov, avšak Maďarsko tento krok silno kritizovalo. V tom období to bol veľký škandál, a Viktor Orbán sa dostal do povedomia ľudí ako líder proti-imigračnej kampane, hoci on tvrdil, že iba chráni náboženstvo a kultúru a hlavne občanov svojej krajiny.

Toto obdobie sme porovnávali s letom 2021, keď vyvrcholil dlhoročný konflikt v Afganistane a odborníci predpovedali určitú vlnu migrantov, aj keď nie v takej miere ako v roku 2015. Z vyhlásení premiéra a ministra zahraničných vecí sme zistili, že ich postoj sa nezmenil a stále odmietajú príjem migrantov z tretích krajín. Aktuálne prebieha aj ďalšia vlna migrácie, tentokrát z Ukrajiny, ale podľa môjho posúdenia situácia je ešte príliš nová aby sme ju mohli analyzovať.

V porovnaní slovenská konzervatívna, ľavicová vláda mala tiež podobné názory ako Maďarsko. V zoskupení V4 úzko spolupracovali a odmietali povinné kvóty. Krajina chcela aby mohla slobodne sa rozhodnúť o tom či chce prijať migrantov a ak áno koľko, a pre tento prístup úniu silno kritizovala. Čo sa týka obyvateľov Slovenka, mali podobný názor ako Maďari, pretože iba 17% Slovákov malo pozitívny prístup k migrantom v roku 2015. Počas analýzy sme zistili, že azylová a migračná politika Slovenskej republiky je tak

zložitá, že je veľmi náročné získať azylový status všeobecne a nie ešte v takej napätej situácii, aká vládla v roku 2015.

Aj pri Slovenskej republike sme sledovali postoj k migrácii v roku 2015 a 2021. Nová vláda taktiež odmieta spoločné kvóty, ale vyjadruje väčšiu solidaritu voči migrantom, nešíri strach v krajine a v neposlednom rade, nevyužíva túto situáciu na zlepšenie svojho postavenia v rámci vnútornej politiky. Počas krízy v Afganistane Slovensko pomáhalo pri evakuácii ľudí, ktorí pracovali pre Slovensko, majú rodinu na Slovensku, alebo majú iné bližšie vzťahy s krajinou. Mimo týchto ľudí ale neprišli do krajiny skoro žiadni migranti, ktorí by utekali pred konfliktom s Talibanom. Čiže vo všeobecnosti môžeme konštatovať, že postoj k migrácii bol podobný v oboch skúmaných krajinách, rozdiel vidíme iba v medializovaní problematiky a z toho vyplýva aj vnímanie migrácie ľuďmi.

Aktuálna stratégia bezpečnostnej politiky Maďarska je obsiahnutá v Národnej bezpečnostnej stratégii, ktorá bola vytvorená vládou v roku 2012. Z roku vzniku vyplýva, že nie je úplne aktuálna, avšak vláda tvrdí, že ciele, zdroje a postoje spísané v Národnej stratégii sú stále platné. Stratégia je v súlade s požiadavkami a s fungovaním Severoatlantickej aliancie. Na jednej strane sú pozoruhodné vysoké výdavky na obranu, ktoré potvrdil minister obrany Tibor Benkő a taktiež dodal, že Maďarsko plánuje ďalej zvyšovať tieto výdavky aby dosiahlo cieľ dvojpercentných výdavkov z HDP na obranu. Na druhej strane sme ale zistili, že v Maďarsku rýchlo upadá demokracia, rastie nacionalizmus a v spojení s vysokými výdavkami na obranu to môže spôsobovať hrozbu pre susedných štátov. Táto skutočnosť predstavuje vnútornú hrozbu pre NATO. Vonkajšiu hrozbu pre NATO spôsobuje v Európe hlavne Rusko. Ako už z predošlých kapitol vyplýva, Maďarsko má bližšie vzťahy s Ruskom ako ostatné európske krajiny a tento fakt hrá dôležitú úlohu aj pri ozbrojenom konflikte na Krymskom polostrove. Maďarsko blokovalo vstup Ukrajiny do NATO, kvôli jazykovému zákonu, ktorý ovplyvňuje maďarskú menšinu na Ukrajine. Z toho celého vyplýva, že tak ako v Európskej únii, tak aj v NATO má Maďarsko labilné postavenie. A to nie kvôli nedostatočným obranným prostriedkom, ale kvôli ideológii zo strany vládnuceho Fideszu.

Čo sa týka obrannej stratégie Slovenskej republiky, krajina dlhé roky zaostávala v porovnaní s krajinami V4, či krajinami EÚ. Vláda Roberta Fica za celé vládnuce obdobie neaktualizovala obrannú stratégiu krajiny, ktorá vznikla v roku 2005 po vstupe do EÚ. Dokument nebol prispôbený technologickému pokroku ani zmene bezpečnostnej situácie vo svete. Revízia týchto dokumentov prišla až zmenou vlády, ktorá vytýčila za svoj cieľ aktualizáciu Bezpečnostnej a Obrannej stratégie aj v ich programovom vyhlásení. Ako aj Maďarsko tak aj Slovensko zahrnulo Rusko do bezpečnostnej stratégie, ale v porovnaní

Slovensko síce uznáva Rusko ako dôležitého partnera, no zároveň kritizuje konfrontačný prístup vo vojenskej politike a odsudzuje zasahovanie do teritoriálnej integrity inej krajiny. V súvislosti s postavením Slovenska v NATO môžeme povedať, že krajina má jasné miesto v organizácii. Z novej stratégie vyplýva, že členstvo v EÚ aj NATO tvoria hlavné piliere, pre úspešnú a prosperujúcu krajinu. Slovensko sa bude naďalej adaptovať na nové výzvy a bezpečnostné prostredie, ktoré NATO ponúka. Taktiež bude ďalej zvyšovať výdavky na obranu, aby do roku 2024 dosiahlo úroveň 2% z HDP.

Z tejto analýzy sme zistili, že Slovensko je jasnejším a silnejším členom NATO ako susedné Maďarsko. Síce, čo sa týka výdavkov na obranu, Slovensko trochu zaostáva, ale na druhej strane vedenie krajiny má silnejšie postavenie v aliancii, keďže splňa záväzky a spolupracuje s ňou.

Záver

Bývalý prezident Spojených štátov a spoluautor Deklarácie nezávislosti Thomas Jefferson povedal: „*Mier, obchod a čestné priateľstvo so všetkými národmi; splietanie aliancií so žiadnymi.*“¹²¹ Jefferson v tomto citáte opisuje určitú stratégiu zahraničnej politiky, kde by sa mal štát snažiť o priateľské vzťahy a ekonomické partnerstvá s ostatnými štátmi, ale nemali by sa vytvárať aliancie a úzke prepojenia medzi nimi. O tom, či mal pravdu alebo nie by sa dalo diskutovať, pretože vytvorenie aliancií môže priniesť obrovské výhody, ale aj nevýhody a hrozby do fungovania štátov. Každopádne vieme, že aliancie vždy existovali a existovať aj budú a úlohou zahraničnej politiky štátov je iba aby sa udržal mier medzi alianciami aj napriek rozdielnym záujmom a predstavám.

Našou úlohou pri tejto práci bolo, aby sme zistili zahraničnopolitické a bezpečnostné smerovanie a postavenie Slovenskej republiky a Maďarska v množstve aliancií, ktoré medzinárodné spoločenstvo ponúka. Komparáciou postojov a stanovísk sme poukázali na rozdiely v zahraničnej a bezpečnostnej politike medzi dvomi susednými štátmi.

V prvej časti diplomovej práce sme porovnávali základné teoretické východiská zahraničnej a bezpečnostnej politiky. Zistili sme, že obe krajiny nasledovali rovnakú stratégiu po vstupe do Európskej únie a NATO, avšak po pätnástich rokoch členstva môžeme povedať, že krajiny sa viac orientovali na východ ako na západ. Kriticky pri takomto postoji môžeme vidieť aj chyby únie či NATO, pretože nejeden člen EÚ sa začal orientovať smerom k iným krajinám. Osobne si ale myslím, že prichádzalo stále viac výhod ako chýb zo strany EÚ a zmeny smerovania boli len zásluhou aktuálnej vlády. Pri Slovenskej republike ale nemôžeme poukázať na takú zmenu v zahraničnej politike ako pri Maďarsku. Maďarsko zaviedlo v roku 2011 stratégiu otvárania sa na východ a juh, a tým naznačil aj cesty, kde by chcel v najbližších rokoch rozširovať svoje ekonomické partnerstvá. Konkrétne tieto partnerstvá sme analyzovali v prvej podkapitole tretej a štvrtej kapitoly. Zistili sme, že oblasť v ktorej sú obe krajiny závislé od východu, presnejšie od Ruska je energetický sektor. Čo sa týka iných sektorov, Slovensko nevie preukázať žiadne veľké spolupráce. V rámci Východného partnerstva Európskej únie Slovensko podporuje krajiny, ktoré sú zapojené v tomto programe, hlavne Ukrajinu s ktorou sa snaží o dobré susedské vzťahy. Maďarsko spolupracuje s Ruskom aj v oblasti atómovej energie, v oblasti modernizácie infraštruktúry

¹²¹ Citát Thomasa Jeffersona. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-22].

či v oblasti vzdelávania, kde vytvorili napríklad projekt Stipendium Hungaricum, na ktorom sa zúčastňujú študenti z krajín mimo EÚ.

V ďalšej podkapitole sme sa venovali problematike s migráciou a konkrétne sme porovnávali postoj krajín voči migrácii v roku 2015 a 2021. V tejto oblasti mali obe krajiny rovnaké stanovisko, keďže spoločne odmietali kvóty v rámci zoskupenia V4. Obe krajiny boli toho názoru, že EÚ by nemala prikázať členským štátom, aby prijali migrantov. Tohto stanoviska sa držali aj v roku 2021, keď hrozila ďalšia utečenecká kríza kvôli nástupu Talibanu v Afganistane. Rozdiel sme našli iba v tom, ako vlády prezentovali túto krízu obyvateľom. Maďarská vláda z toho vytvorila veľkú propagandu s cieľom získania ďalších voličov. Slovenskí občania mali tiež negatívny postoj k migrantom, ale nie v takej miere, že by za to boli kritizovaní aj zo strany EÚ, ako to bolo v prípade Maďarska.

Poslednou oblasťou analýzy bola bezpečnostná politika a konkrétne postavenie krajiny v NATO. V tejto časti sme zistili, že Slovensko a Maďarsko majú podobné bezpečnostné a obranné stratégie. Taktiež majú problém s nedostatočnými výdavkami na obranu, keďže požiadavka od NATO predstavuje 2% z HDP krajiny. Počas analýzy sme poukázali aj problém s neaktuálnosťou bezpečnostnej a obrannej stratégie pri oboch štátoch, avšak tento problém v roku 2021 bol vyriešený. Nedostatočná modernizácia obrany a nedostatočné výdavky nepredstavovali veľký problém v posledných rokoch, keďže bezpečnostná situácia v Európe bola priaznivá a vlády sa zaoberali inými témami a sektor obrany zanedbávali. Tento stav v oboch krajinách existoval až po moment, kým Rusko nezačalo vojnu na Ukrajine vo februári 2022. Po tejto udalosti musela každá krajina prehodnotiť bezpečnostnú stratégiu a obranné schopnosti krajiny.

Hlavný cieľ diplomovej práce sa splnil, pretože prostredníctvom komparácie sme dospeli k nejednému záverom v oblasti zahraničnej a bezpečnostnej politiky Slovenska a Maďarska. Vo všeobecnosti teda majú krajiny veľmi podobné postoje a stanoviská v oblasti zahraničnej a bezpečnostnej politiky, čo ani nie je prekvapujúce, pretože majú podobnú veľkosť, podobnú históriu, ak vnímame posledných 50 rokov a sú dlhoročnými partnermi. Zásadný rozdiel však vidíme v prezentácii či už zahraničnej alebo vnútornej politiky premiérom a vládou.

Zoznam použitej literatúry

Knižné zdroje

1. ETL, Alex. – TÁLAS, Péter. *Demography and Migration in Central and Eastern Europe*. Budapest : Ludovika Egyetemi Kiadó, 2020. 198 s. ISBN 9789635311675.
2. JUHÁSZ, Attila – MOLNÁR, Csaba – ZGUT Edit. *Menekültügy és migráció Magyarországon*. Budapest : Political Capital, 2017. 36 s. ISBN 9788090707658
3. ŁOŚ, Robert – KOBIERECKA, Anna. *The V4 towards migration challenges in Europe: An analysis and recommendations*. Łódź : Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2017. 238 s. ISBN 9788380888470.
4. PESTI, Sándor. *Magyarország Külpolitikája, 2010-2020*. Budapest : Gondolat Kiadó, 2020. 180 s. ISBN 9789635561193.
5. SZENT-IVÁNYI, István. *Quo vadis Hungaria? Merre tartasz Magyarország? Külpolitikai dilemmák és stratégiai vízió*. Budapest : Kalligram, 2018. 184 s. ISBN 9789634680833.

Elektronické zdroje

1. 163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-01-27]. Dostupné na: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A20H1163.KOR&txtreferer=00000001.txt>
2. 24.hu. *Varga az EU-ból való kilépésünkről beszélt*. 2016. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-01-10]. Dostupné na: <https://24.hu/fn/gazdasag/2016/06/27/varga-az-eu-bol-valo-kilepesunkrol-beszelt/>
3. Annual Report of the Ministry of Foreign and European Affairs of the Slovak Republic. *Foreign and European Policy in 2015*. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-07]. Dostupné na: <https://www.mzv.sk/documents/30297/2784161/2015+V%C3%BDro%C4%8Dn%C3%A1+spr%C3%A1va+ministerstva+EN>
4. Az 1698/2013. (X. 4.) Korm. határozattal elfogadott Migrációs Stratégia és az azon alapuló, az Európai Unió által a 2014-2020. ciklusban létrehozásra kerülő Menekültügyi és Migrációs Alaphoz kapcsolódó hétéves stratégiai tervdokumentum. 2012. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-21]. Dostupné na: http://belugyialapok.hu/alapok/sites/default/files/MMIA_.pdf

5. BBC. *Migrant crisis: Migration to Europe explained in seven charts*. 2016. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-20]. Dostupné na: <https://www.bbc.com/news/world-europe-34131911>
6. BEAUCHAMP, Zack. *It happened there: how democracy died in Hungary*. 2018. Vox. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-01-10]. Dostupné na: <https://www.vox.com/policy-and-politics/2018/9/13/17823488/hungary-democracy-authoritarianism-trump>
7. BECSEY, Zsolt. *A keleti nyitás súlya a magyar külgazdaságban*. Polgári Szemle, 2014. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-01-18]. Dostupné na: <https://polgariszemle.hu/archivum/87-2014-marcius-10-evfolyam-1-2-szam/tudomanyos-muhelyek/594-a-keleti-nyitas-sulya-a-magyar-kuelgazdasagban>
8. BERGMANN, Max – CICARELLI, Siena. *Why Hungary's Democratic Backsliding Should Prompt NATO To Act*. 2020. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-25]. Dostupné na: <https://www.americanprogress.org/article/hungarys-democratic-backsliding-prompt-nato-act/>
9. BERNEK, Ágnes. *Hazánk keleti nyitás politikája és a 21. századi geopolitikai stratégiák összefüggései*. Külügyi Szemle, 2018. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-06]. Dostupné na: https://kki.hu/assets/upload/06_Berneke_Agnes.pdf
10. BÚTORA, Martin. *Stratégia zahraničnej politiky SR je príliš všeobecná*. 2004. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-01-26]. Dostupné na: <https://www.mosr.sk/butora-strategia-zahranicnej-politiky-sr-je-prilis-vseobecna/>
11. *Citát Thomasa Jeffersona*. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-22]. Dostupné na: <https://www.azquotes.com/quote/145751>
12. CSIKÁSZ, Brigitta. *Egy honvédségi szakértő szerint ekkora lehetőség a rendszerváltás óta nem volt a haderőfejlesztésre*. 2018. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-24]. Dostupné na: <https://atlatszo.hu/kozugy/2018/07/02/egy-honvedsegi-szakerto-szerint-ekkor-lehetoseg-a-rendszervaltas-ota-nem-volt-a-haderofejlesztesre/>
13. CSIKI VARGA, Tamás – TÁLAS, Péter. *Magyarország új nemzeti biztonsági stratégiájáról*. Nemzet és Biztonság, 2020. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-01-26]. Dostupné na: http://www.nemzetesbiztonsag.hu/cikkek/4906-cikk_szoveg-16687-1-10-20210426.pdf

14. DULEBA, Alexander. *Nerovné partnerstvo – Rusko a Slovensko*. 1997. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-08]. Dostupné na: <https://www.semanticscholar.org/paper/Nerovn%C3%A9-partnerstvo-%E2%80%93-Rusko-a-Slovensko-Duleba/2907d42351292ee3c946436923148fc82d39b142?p2df>
15. DULEBA, Alexander – RÁCZ, András – ŘIHÁČKOVÁ, Věra – Sadowski, Rafał. *Visegrad 4 the Eastern Partnership: Towards the Vilnius Summit*. Warsaw : Centre for Eastern Studies, 2013. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-05]. Dostupné na: http://archive.eap-csf.eu/assets/files/Articles/paper_V4%20EaP_FINAL.pdf
16. DULL, Szabolcs – MÁRTON, Balázs. *Elbukta a kvótaper a kormány*. 2017. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-13]. Dostupné na: https://index.hu/kulfold/eurologus/2017/09/06/az_europai_birosag_dontese_a_kvotaperben_1294_menekult_befogadasa/
17. ESIPOVA, Neli – FLEMING, John – RAY, Julie. *New Index Shows Least-, Most-Accepting Countries for Migrants*. 2017. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-02]. Dostupné na: https://news.gallup.com/poll/216377/new-index-shows-least-accepting-countries-migrants.aspx?g_source=World&g_medium=newsfeed&g_campaign=tiles
18. EURACTIVE. *Slovakia nurtures special ties to Russia, despite EU sanctions*. 2014. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-07]. Dostupné na: <https://www.euractiv.com/section/central-europe/news/slovakia-nurtures-special-ties-to-russia-despite-eu-sanctions/>
19. EUROPEAN COMMISSION. *Joint Foreign and Home Affairs Council: Ten point action plan on migration*. 2015. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-13]. Dostupné na: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/it/IP_15_4813
20. Extraordinary JHA Council – The Ministers adopted by a qualified majority the provisional mechanism for the emergency relocation of 120,000 persons in need of international protection. 2015. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-13]. Dostupné na: <http://www.eu2015lu.eu/en/actualites/articles-actualite/2015/09/22-conseil-jai-extra/index.html>
21. Facebook Ivana Korčoka, 2021. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-07]. Dostupné na: <https://www.facebook.com/ivan.korcok>

22. FISCHER, Dušan. *Bezpečnostná politika SR v roku 2015*. Ročenka zahraničnej politiky 2015. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-18]. Dostupné na:
<https://www.sfpa.sk/sk/publication/rocenka-zahranicnej-politiky-sr-2015/>
23. GABRIZOVA, Zuzana. *Security and defence strategies to be approved by Slovak government*. 2020. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-18]. Dostupné na:
https://www.euractiv.com/section/politics/short_news/security-and-defence-strategies-to-be-approved-by-slovak-government/
24. GALEN CARPENTER, Ted. *NATO's Worrisome Authoritarian Storm Clouds*. Duke University Press, 2015. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-24]. Dostupné na:
<https://read.dukeupress.edu/mediterranean-quarterly/article-abstract/26/4/37/1940/NATO-s-Worrisome-Authoritarian-Storm-Clouds>
25. GALL, Lydia. *Hungary's Xenophobic Anti-Migrant Campaign*. 2016. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-12]. Dostupné na:
<https://www.hrw.org/news/2016/09/13/hungarys-xenophobic-anti-migrant-campaign>
26. General Assembly Resolution adopted by the General Assembly on 19 December 2016. 71/205. Situation of human rights in the Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol (Ukraine) [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-08]. Dostupné na: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N16/455/74/PDF/N1645574.pdf?OpenElement>
27. GLIED, Viktor – PAP, Norbert. *The 'Christian Fortress of Hungary' – The Anatomy of the Migration Crisis in Hungary*. Yearbook of Polish European Studies, 2016. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-21]. Dostupné na:
<https://journalse.com/pliki/pw/Glied%20YPES%202016.pdf>
28. GLOBSEC. *Highlights of the New Slovak Security and Defence Strategy Proposals*. 2020. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-16]. Dostupné na:
<https://www.globsec.org/2020/12/11/highlights-of-the-new-slovak-security-and-defence-strategy-proposals/>
29. HIRMAN, Karel. *Slovenská energetická politika v roku 2014*. Ročenka zahraničnej politiky Slovenskej republiky. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-13]. Dostupné na:
<https://www.sfpa.sk/sk/publication/rocenka-zahranicnej-politiky-sr-2014/>
30. HONVÉDELMI MINISZTERIUM. *Magyarország Nemzeti Katonai Stratégiája*. 2012. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-10]. Dostupné na: https://2015-2019.kormany.hu/download/a/40/00000/nemzeti_katonai_strategia.pdf

31. HUDEC, Michal. *Slovakia plans record-high defence expenditure*. 2021. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-22].
Dostupné na: https://www.euractiv.com/section/politics/short_news/slovakia-plans-record-high-defence-expenditure/
32. *Hungary is a major contributor to NATO's collective security, says the Chairman of the NATO Military Committee*. 2020. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-24].
Dostupné na: https://www.nato.int/cps/en/natolive/news_177222.htm?selected
33. HVG.HU. *Orbán szerint ő csak kimondja, amit Európa szégyell*. 2015. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-12]. Dostupné na:
https://hvg.hu/itthon/20150114_Orban_szerint_csak_kimondja_amit_Eurpa_s
34. INDEX. *Az oroszok építik Paks két új blokkját*. 2014. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-06]. Dostupné na:
https://index.hu/gazdasag/ado_es_koltsegvetes/2014/01/14/nem_veletlenül_ment_orban_moszkvaba/
35. *Informácie o Východnom partnerstve*. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-05].
Dostupné na: <https://www.consilium.europa.eu/sk/policies/eastern-partnership/>
36. *Informácie ohľadom ruského víza*. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-07]. Dostupné na: <http://vizumcentrum.hu/vizum/orosz-vizum/>
37. Informačný materiál na rokovanie Rady vlády SR pre podporu exportu a investícií 23. 9. 2015. *Sankcie medzi EÚ a RF – aktuálny stav a dopady*. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-17]. Dostupné na:
https://www.mzv.sk/documents/10182/1677593/Informa%C4%8Dn%C3%BD_matери%C3%A1l_sankcie_EU_RU.pdf/19170fb1-d7d4-4926-afd2-bee9616f3430
38. JANCOVÁ, Daniela. *Fico utečencov nechce, bojí sa terorizmu a inej kultúry*. 2015. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-01].
Dostupné na: <https://domov.sme.sk/c/7828909/fico-utecencov-nechce-boji-sa-terorizmu-a-inej-kultury.html#i-%20xzz3zmin7j1q>
39. JESZENSZKY, Géza. *Hungary's foreign policy dilemmas after regaining sovereignty. Society and Economy*, Akadémiai Kiadó, 2007. 43-64 s. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-10]. Dostupné na: <http://www.jstor.org/stable/41472070>
40. KATZ, Jonathan – TAUSSIG, Torrey. *An inconvenient truth: Addressing democratic backsliding within NATO*. 2018. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-24]. Dostupné na: <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2018/07/10/an-inconvenient-truth-addressing-democratic-backsliding-within-nato/>

41. KERN, Miro. *Ako sa premiér Fico obklopuje ľuďmi s prepojeniami na Rusko*. 2016. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-16]. Dostupné na: <https://dennikn.sk/591498/prepojenia-slovenska-a-ludi-od-fica-na-rusko-su-silne/>
42. KLUS, Martin. *Nová Bezpečnostná stratégia SR: Ani protiruská, ani proamerická*. 2021. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-05]. Dostupné na: <https://www.trend.sk/trend-archiv/nova-bezpecnostna-strategia-sr-ani-protiruska-ani-proamericka>
43. KORČOK, Ivan. *In Afghanistan, we register up to 250 people connected to Slovakia*. 2021. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-04]. Dostupné na: <https://tekdeeps.com/korcok-in-afghanistan-we-register-up-to-250-people-connected-to-slovakia-domestic-news/>
44. KORČOK, Ivan. *Novú bezpečnostnú stratégiu potrebujeme, svet okolo nás sa mení*. 2021. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-05]. Dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=udalosti/udalost&MasterID=55536>
45. KORČOK, Ivan. *Slovakia in 2020 — a firmly anchored foreign and European policy*. Ročenka zahraničnej politiky Slovenska 2020, Bratislava, 2021. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-04]. Dostupné na: <https://www.sfpa.sk/sk/publication/rocenka-zahranicnej-politiky-sr-2020/>
46. KORČOK, Ivan. *Zahraničná a európska politika Slovenskej republiky v roku 2020*. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-32]. Dostupné na: <https://www.slovlex.sk/legislativne-procesy/-/SK/LP/2020/180>
47. KOZŁOWSKI, Grzegorz. *20 years of the Czech Republic, Hungary and Poland in NATO: Yesterday, Today and Tomorrow*. 2019. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-16]. Dostupné na: <https://icds.ee/en/20-years-of-the-czech-republic-hungary-and-poland-in-nato-yesterday-today-and-tomorrow/>
48. KROET, Cynthia. *Viktor Orbán: Migrants are 'a poison'*. 2016. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-13]. Dostupné na: <https://www.politico.eu/article/viktor-orban-migrants-are-a-poison-hungarian-prime-minister-europe-refugee-crisis/>
49. LAJČÁK, Miroslav. *Pre Slovensko nie je politicky ani spoločensky prijateľné prijímať migrantov*. 2019. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-04]. Dostupné na: <https://dennikn.sk/minuta/1349935>
50. LAJČÁK, Miroslav. *Východné partnerstvo EÚ musí ostať na programe dňa*. 2016. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-10]. Dostupné na:

<https://www.info.sk/sprava/114980/lajcak-vychodne-partnerstvo-eu-musi-ostat-na-programe-dna/>

51. *Magyar külpolitika az uniós elnökség után*. 2011. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-10]. Dostupné na:
https://brexit.kormany.hu/download/4/c6/20000/kulpolitikai_strategia_20111219
52. *Magyarország külkapcsolati stratégiája*. 2010. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-01-10]. Dostupné na:
<http://www.grotius.hu/doc/pub/RAUSVX/magyarorsz%C3%A1g%20k%C3%BClkapcsolati%20strat%C3%A9gi%C3%A1ja.pdf>
53. Medzinárodná organizácia pre migráciu. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-20]. Dostupné na: <https://missingmigrants.iom.int/latest-global-figures>
54. MINISTERSTVO HOSPODÁRSTVA SLOVENSKEJ REPUBLIKY. Informácia o priebehu a výsledkoch 17. zasadnutia Medzivládnej komisie pre hospodársku a vedecko-technickú spoluprácu medzi Slovenskou republikou a Ruskou federáciou v dňoch 5. – 6. mája 2015 v Bratislave a Návrh vykonávacieho protokolu. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-09]. Dostupné na:
https://www.mzv.sk/documents/10182/1677593/17_zasadnutie_MVK+SR_RF_do_RVPEI.pdf/1f517782-9ed6-427c-962d-37777ba4bf26
55. MINISTERSTVO VNÚTRA SR. *Od 1. januára 2016 je účinná nová protiteroristická legislatíva*. 2015. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-19]. Dostupné na: <https://www.minv.sk/?tlacove-spravy-1&sprava=od-1-januara-2016-je-ucinna-nova-protiteroristicka-legislativa>
56. Ministerstvo zahraničných vecí a EZ, 2011. *Komentár k Strednodobej stratégii zahraničnej politiky Slovenskej republiky do 2015*.
57. Ministerstvo zahraničných vecí a EZ. *Strednodobá stratégia zahraničnej politiky Slovenskej republiky do r. 2015*. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-01-30]. Dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/dynamic/Download.aspx?DocID=189217>
58. MINISZTERELNOK.HU. *Orbán Viktor beszéde a Bálványosi Nyári Szabadegyetemen és Diáktáborban*. 2010. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-06]. Dostupné na: <https://2010-2014.kormany.hu/hu/miniszterelnokseg/miniszterelnok/beszedek-publikaciok-interjuk/orban-viktor-beszede-a-balvanyosi-nyari-szabadegyetemen-es-diaktaborban-2010-julius-24>

59. MINISZTERELNOK.HU. *Orbán Viktor beszéde a XXIX. Bálványosi Nyári Szabadegyetem és Diáktáborban*. 2018. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-01-14]. Dostupné na: <https://miniszterelnok.hu/orban-viktor-beszede-a-xxix-balvanyosi-nyari-szabadegyetem-es-diaktaborban/>
60. MINISZTERELNOK.HU. *Orbán Viktor beszéde a XXX. Bálványosi Nyári Szabadegyetem és Diáktáborban*. 2019. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-01-14]. Dostupné na: <https://miniszterelnok.hu/orban-viktor-beszede-a-xxx-balvanyosi-nyari-szabadegyetem-es-diaktaborban/>
61. MINISZTERELNOK.HU. *Orbán Viktor interjúja a Passauer Neue Presse napilapnak*. 2016. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-01-12]. Dostupné na: <https://miniszterelnok.hu/orban-viktor-interjuja-a-passauer-neue-presse-napilapnak/>
62. MINISZTERELNÖKI KABINETIRODA. *Orbán Viktor beszéde a „Dialogus Kína és a Közép-Kelet-Európai Politikai Pártok Között” című konferencián*. 2016. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-01-17]. Dostupné na: <https://2015-2019.kormany.hu/hu/a-miniszterelnok/beszedek-publikaciok-interjuk/orban-viktor-beszede-a-dialogus-kina-es-a-kozep-kelet-europai-politikai-partok-kozott-cimu-konferencian>
63. MINISZTERELNÖKI KABINETIRODA. *Orbán Viktor ünnepi beszéde*. 2020. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-23]. Dostupné na: <https://www.miniszterelnok.hu/orban-viktor-unnepi-beszede-4/>
64. MLADÝ PROGRESÍVCI. *Rusko-Ukrajinský Konflikt, časť 1 – čo sa dialo pred anexiou Krymu?*. 2022. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-10]. Dostupné na: <https://dennikn.sk/blog/2726352/rusko-ukrajinsky-konflikt-cast-1-co-sa-dialo-pred-anexiou-krymu/>
65. MTI. *Afgán konfliktus – Orbán: vannak még magyarok Afganisztánban*. 2021. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-19]. Dostupné na: <https://korkep.sk/cikkek/mindennapjaink/2021/08/22/afgan-konfliktus-orban-vannak-meg-magyarok-afganisztanban/>
66. MTI. *Józan ésszel és bátorsággal kell képviselni az országot*. 2014. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-19]. Dostupné na: http://2010-2015.miniszterelnok.hu/beszed/jozan_esszel_es_batorsaggal_kell_kepviselni_az_or_szagot
67. MTI. *Martonyi János bemutatta a külpolitikai stratégiai dokumentumot*. 2011. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-01-15]. Dostupné na: <https://2010->

- 2014.kormany.hu/hu/kulugyminiszterium/a-miniszter/beszedekek-publikaciok-interjuk/martonyi-janos-bemutatta-a-kulpolitikai-strategiai-dokumentumot
68. MTI. *Szijjártó Péter szerint a klasszikus diplomácia a múlté*. 2014. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-20]. Dostupné na: <https://2010-2014.kormany.hu/hu/miniszterelnokseg/hirek/szijasjarto-peter-szerint-a-klasszikus-diplomacia-a-multe>
69. Národná Rada Slovenskej republiky, 2016. *Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky*. 2016. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-25]. Dostupné na: https://www.mosr.sk/data/files/3345_6483_programove-vyhlasenie-vlady-slovenskej-republiky.pdf
70. Národná Rada Slovenskej republiky, 2020. *Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky na obdobie rokov 2020 - 2024*. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-03]. Dostupné na: <https://www.mpsr.sk/programove-vyhlasenie-vlady-slovenskej-republiky-na-obdobie-rokov-2020-2024/800-17-800-15434/>
71. Népszavazás Magyarország NATO-csatlakozásáról. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-19]. Dostupné na: https://hu.wikipedia.org/wiki/N%C3%A9pszavaz%C3%A1s_Magyarorsz%C3%A1g_NATO-csatlakoz%C3%A1s%C3%A1r%C3%B3l
72. NOSKO, Andrej – MIŠÍK, Matúš. *Hlavným cieľom nového slovenského plynovodu sú zisky, nie bezpečnosť*. 2017. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-13]. Dostupné na: <https://euractiv.sk/section/fosilne-paliva/opinion/hlavnym-cielom-noveho-slovenskeho-plynovodu-su-zisky-nie-bezpecnost/>
73. ODBORNÝ SEMINÁR, Vzťahy EÚ s tretími krajinami. *Východné partnerstvo. Priority a príležitosti pre zahraničnú politiku SR*. 2011. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-05]. Dostupné na: <https://www.vlada.gov.sk/odborny-seminar-vztahy-eu-s-tretimi-krajinami-vychodne-partnerstvo-priority-a-prilezitosti-pre-zahranicnu-politiku-sr/>
74. ONDREJCSÁK, Róbert. *Fico robí našej diplomacii protivietor*. 2015. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-03]. Dostupné na: <https://dennikn.sk/52722/fico-robi-nasej-diplomacii-protivietor/>
75. ONDRIAS, Juraj. *Východné partnerstvo EÚ a Slovensko*. 2014. Zborník vedeckých prác. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-05]. Dostupné na: https://fmv.euba.sk/www_write/files/dokumenty/veda-vyskum/konferencie/zborniky/Zbornik_10_rokov_clenstva_v_EU.pdf

76. ORBANVIKTOR.HU. *Civilizált, békés válaszlépéseket lehet tenni*. 2008. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-06]. Dostupné na: https://2010-2015.miniszterelnok.hu/beszed/civilizalt_bekes_valaszlepeseket_lehet_tenni
77. Országgyűlés Hivatala. *A Nemzeti Együttműködés Programja*. 2010. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-12]. Dostupné na: <https://www.parlament.hu/irom39/00047/00047.pdf>
78. Rada OSN pre ľudské práva 2019. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-04]. Dostupné na: https://www.mzv.sk/detail-aktuality/-/asset_publisher/Hp2qxs2Z6I5/content/rada-osn-pre-ludske-prava
79. Rozhodujúci duel kandidátov – Robert Fico. 2015. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-05]. Dostupné na: <https://www.youtube.com/watch?v=H1gNKkwAGpE>
80. SAWYER SAMP, Lisa. *How to Deal with Authoritarianism Inside NATO*. 2017. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-27]. Dostupné na: <https://warontherocks.com/2017/08/how-to-deal-with-authoritarianism-inside-nato/>
81. SITA. *Minister Gajdoš hovoril s Kiskom o programových prioritách*. 2016. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-16]. Dostupné na: <https://domov.sme.sk/c/20136897/kiska-modernizacia-armady-musi-byt-koncepcna-a-transparentna.html>
82. SITA. *Parlament prelomil Kiskovo veto, protiteroristický balík schválil*. 2015. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-19]. Dostupné na: <https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/377702-kiska-vratil-parlamentu-protiteroristicky-balik/>
83. SITA. *Slovensko pred 16 rokmi vstúpilo do NATO, členom sa stalo päť rokov po susednom Česku či Maďarsku*. 2020. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-18]. Dostupné na: <https://www.webnoviny.sk/slovensko-pred-16-rokmi-vstupilo-do-nato-clenom-sa-stalo-pat-rokov-po-susednom-cesku-ci-madarsku/>
84. Standard Eurobarometer 83 – Spring 2015. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-02]. Dostupné na: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2099>
85. STEPPER, Péter. *Szuverenitás és védelmi képességek: Miről szól az új Nemzeti Biztonsági Stratégia?*. Research Blog - Antall József Knowledge Centre, 2020. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-01-17]. Dostupné na: <https://ajtk.hu/en/research/research-blog/szuverenitas-es-vedelmi-kepessegek-mirol-szol-az-uj-nemzeti-biztonsagi-strategia>

86. SZABÓ, Nelli. *Magyarország csatlakozásának előnyei és hátrányai*. 2010. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-11]. Dostupné na:
<http://www.szociologia.eu/magyarorszag-csatlakozasanak-elonyei-es-hatranyai>
87. SZIJJÁRTÓ, Péter. *Az afganisztáni válságot Afganisztánon belül kell megoldani*. 2021. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-19]. Dostupné na:
<https://kormany.hu/hirek/szijjarto-peter-az-afganisztani-valsagot-afganisztanon-belul-kell-megoldani>
88. SZUHAI, Ilona – TÁLAS Péter. *A 2015-ös európai migrációs és menekültválság okairól és hátteréről*. Budapest : Dialóg Campus Kiadó, 2017. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-20]. Dostupné na: https://fejlesztprogramok.uni-nke.hu/document/fejlesztprogramok-uni-nke-hu/Magyarorszag_es_a_2015_os_migracios_valsag_web.pdf
89. TASR. *Bezpečnostným analytikom chýba nová bezpečnostná stratégia Slovenska*. 2015. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-18]. Dostupné na:
<https://www.teraz.sk/regiony/bezpecnostnym-analytikom-chyba-nova-bezp/139292-clanok.html>
90. TASR. *Fico ohlásil koniec debaty o povinných utečeneckých kvótach*. 2015. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-02]. Dostupné na:
<https://domov.sme.sk/c/7881550/fico-ohlasil-koniec-debaty-o-povinnych-uteceneckych-kvotach.html>
91. TASR. *Globálny pakt OSN o migrácii Slovensko nepodporí, vyhlásil Pellegrini*. 2018. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-01]. Dostupné na:
<https://www.trend.sk/spravy/globalny-pakt-osn-migracii-slovensko-nepodpori-vyhlasil-pellegrini>
92. TASR. *Koniec vojny a prevrat: Ako rok 2021 zmenil život v Afganistane*. 2021. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-17]. Dostupné na:
<https://www.teraz.sk/zahranicie/vojnou-a-krviprelievanim-zmietany-afga/599123-clanok.html>
93. TASR. *Korčok: Povinné kvóty odmietame, dlhodobý postoj SR k migrácii je známy*. 2021. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-05]. Dostupné na:
<https://spravy.rtvsk.sk/2021/04/korcok-povinne-kvoty-odmietame-dlhodoby-postoj-sr-k-migracii-je-znamy/>

94. TASR. LAJČÁK, Miroslav. *V programe Východného partnerstva máme viditeľné výsledky*. 2013. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-05]. Dostupné na: <https://www.teraz.sk/slovensko/lajcak-europa-unia/46468-clanok.html>
95. TASR. *Premiér Heger po samite EÚ povedal, že Slovensko poskytne Litve plot v dĺžke šesť kilometrov*. 2021. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-06]. Dostupné na: <https://dennikn.sk/minuta/2584574/>
96. TASR. *Únia nesúhlasí s americkými sankciami pre Nord Stream 2*. 2019. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-13]. Dostupné na: <https://euractiv.sk/section/energetika/news/unia-nesuhlasi-s-americkymi-sankciami-pre-nord-stream-2/>
97. TASR. *V Maroku schválili Globálny pakt o migrácii, šéf OSN vyvrátil mýty*. 2018. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-17]. Dostupné na: <https://www.trend.sk/spravy/maroku-schvalili-globalny-pakt-migracii-sef-osn-vyvratil-myty>
98. THAN, Krisztina. *Hungary's anti-migrant policies may violate international law: UNHCR*. 2016. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-13]. Dostupné na: <https://www.reuters.com/article/us-europe-migrants-hungary-un-idUSKCN0Y32H9>
99. The accession of the Czech republic, Hungary and Poland. 1999. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-16]. Dostupné na: <https://www.nato.int/docu/comm/1999/9904-wsh/pres-eng/03acce.pdf>
100. THORPE, Nick. *Hungary's poster war on immigration*. 2015. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-12]. Dostupné na: <https://www.bbc.com/news/world-europe-33091597>
101. TK. *Orbán Viktor válaszolt John Lukacsnak*. 2014. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-01-11]. Dostupné na: <https://magyarnemzet.hu/belfold-archivum/2014/01/orban-viktor-valaszolt-john-lukacsnak>
102. UN. *General Assembly Adopts Resolution Calling upon States Not to Recognize Changes in Status of Crimea Region*. 2014. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-08]. Dostupné na: <https://www.un.org/press/en/2014/ga11493.doc.htm>
103. ÚRAD VLÁDY SR. *Slovensko podáva žalobu voči EÚ, rozhodnutie Rady ministrov vnútra neakceptujeme*. 2015. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-02]. Dostupné na: <https://www.vlada.gov.sk/slovensko-podava-zalobu-voci-eu-rozhodnutie-rady-ministrov-vnutra-neakceptujeme/>

104. VEĽVYSLANECTVO RUSKEJ FEDERÁCIE V SLOVENSKEJ REPUBLIKE.
Rusko-slovenské vzťahy. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-16]. Dostupné na:
https://slovakia.mid.ru/sk/rusko_slovenske_vztahy/rusko_slovenske_vztahy/
105. VILÁGI, Aneta. *Slovensko v krízami poznačenej Európskej únii*. Ročenka zahraničnej politiky 2015. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-03-02]. Dostupné na:
<https://www.sfpa.sk/sk/publication/rocenka-zahranicnej-politiky-sr-2015/>
106. YAR, Lucia. *Zahraničná politika podľa Matovičovej vlády: K Washingtonu môže mať Slovensko oveľa bližšie*. 2020. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-02-03]. Dostupné na: <https://euractiv.sk/section/vonkajsie-vztahy/news/zahranicna-politika-podla-matovicovej-vlady-k-washingtonu-moze-mat-slovensko-ovela-blizsie/>
107. ZUBOR, Zalán. *Nem sikerült a keleti nyitás a külgazdasági adatok szerint*. 2015. [elektronický zdroj]. [cit. 2022-01-18]. Dostupné na:
<https://www.origo.hu/gazdasag/20150331-nem-sikerult-a-keleti-nyitas-a-kulgazdasagi-adatok-szerint.html>